

Postojna – obletnica priključitve Primorske

Aktualno:

**Veroučni
učbeniki
in politika**

STRAN 8 - 9

Aktualno:

**Mednarodni dan miru
smo zaznamovali tudi
v Sloveniji**

STRAN 11

Reportaža:

**Nekdanji
interniranci
v Portorožu**

STRAN 19

Priključitev Primorske matični domovini

Domovina je predvsem v naših srcih

V središču Postojne se je kljub slabi vremenski napovedi zbralo več kot 10 tisoč ljudi iz Slovenije, zamejstva, Hrvaške in drugih držav nekdanje Jugoslavije.

Na osrednji proslavi ob 69. obletnici priključitve Primorske matični domovini v Postojni – potekala je pod geslom Primorska srčna – se je zbralo približno deset tisoč ljudi, poseben pečat prireditvenemu prostoru pa je dalo tudi 130 praporščakov veteranskih združenj. Slavnostni govornik je bil akademik in podpredsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije dr. Matjaž Kmecl.

// BESEDILO IN FOTO: **Jani Alič**

Z izjemnim nagovorom je navdušil navzoče, tako da so ga prekinjali z glasnimi aplavzi. V uvodu je med drugim povedal: »Če bi bil Trubar, bi rekel moji ljubi Primorci, tudi tisti, ki ste to samo za en dan. Primorci ste se sami, po svoji volji in s svojim ponosom, vrnili Sloveniji.« Posebej močno so odmevale njegove besede: »To ni samo praznovanje vrnitve Primorske pod rodni krov. To je tudi praznik skupnega slovenskega prerojenja iz naroda hlapcev v narod gospodarjev. Rad bi videl naše osamosvajanje leta 1991 brez Primorcev!« **Matjaž Kmecl** je spomnil tudi na grozote, ki so se dogajale med drugo svetovno vojno, in med drugim povedal, da se je med Slovenci nabralo 12.000 partizanskih pesmi.

Da zgodovina Primorske zaznamuje odnos do narodnega vprašanja vseh Slovencev, je poudaril tudi zgodovinar in predstavnik Slovencev v Italiji dr. **Borut Klabjan**: »Mogoče se bo nekaterim zdela zgodba o osamosvajanju Primorske periferna, marginalna, obrobna v slovenskem nacionalnem obzorju. Vendar če pomislimo, da so se ukrepi tako

Slavnostni govornik dr. Matjaž Kmecl je navdušil z izvirnim nagovorom.

imenovanega obmejnega fašizma izvajali nad tretjino slovenskega prebivalstva in kako je bila v času druge svetovne vojne polovica Slovencev del kraljevine Italije, lahko trdimo, da zgodovina primorskega prostora ni samo stvar Primorcev, temveč zaznamuje odnos do narodnega vprašanja vseh Slovencev.«

Obiskovalce je nagovoril tudi postojnski župan **Igor Marentič**, v svojem govoru se je spraševal, kaj je domovina. »Domovina je predvsem v naših srcih. Postojna je bila vedno na prepihu narodov in držav, zato ljudje v teh krajih danes lažje razumemo drugačnost. Primorska so ljudje odprtega uma,« je

poudaril župan. »Naredimo svet takšen, kot je naša domovina – lep in prijazen.« Predsednik Združenja borcev za vrednote NOB Postojna **Jerko Čehovin** pa je spomnil na star rimski rek, ki drži še danes: »Svoboda je najpomembnejše od vsega. Naši očetje in stari očetje so to vedeli. Niso veliko govorili, zanje so bila pomembna predvsem dejanja.«

Dogodek so končali, kot se spodobi: s petjem primorske himne Vstajenje Primorske, ki je ni preprečil niti močan naliiv. Prav tako so v dežju številni vztrajali na koncertu Partizanskega pevskega zbora Pinko Tomažič. Večerni rokovski koncert pa so morali odpovedati.

Letošnjo proslavo ob obletnici priključitve sta pripravili občina Postojna in Zveza borcev za vrednote NOB ob finančni pomoči drugih primorskih občin. Kulturni program so oblikovali Boris Cavazza, glasbenika Drago Mislej - Mef in Matic Marentič, Trobilni kvintet orkestra Slovenske vojske, Tržaški partizanski pevski zbor Pinko Tomažič, Postojnska godba 1808, Baletno društvo Postojna ter primorski recitatorji in plesalci. ●

Prisrčno srečanje predstavnikov društva Josip Broz Tito iz Beograda z Janezom Stanovnikom.

Problemi se ne odpravljajo z nasiljem in mrliči!

// PIŠE: **Matjaž Kmecl**, podpredsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije

Če drugega ne, se vsaj na dan miru lahko za trenutek zavemo, kako zelo je človeštvo neumno: vso zgodovino civilizacije ve, da problemov ni mogoče odpravljati z vojno in nasiljem, in vendar jih poskuša z vojno zmeraj znova odpravljati. Od preprostih podeželskih fantov, ki to počno z noži in palicami, prek religiozno in ideološko zablodelih množic, ki hočejo kar naprej »svete vojne«, džihade in vsakršno »čiščenje« sveta, do velekapitala, ki sicer skromno preoblečen v demokratične oprave dela red, če le zavoha profit – red pa seveda dela z vojsko. Bližnji vzhod je ta trenutek vzorčno prizorišče vsega tega. Vsa Evropa z nami vred, ki ležimo na tako imenovani »balkanski begunski poti«, se ukvarja z eksodusom ustrahovanih ljudstev iz teh dežel, in to z eksodusom svetopisemskih razsežnosti. Vsem se ti ljudje smilijo; največ in najglasneje pa o humanitarnosti govorijo in obenem najmanj naredijo tisti, ki so vso to bedo zakuhal; kar naprej pošiljajo na »mirovne misije« tja svojo vojsko, kar naprej »pomagajo« tem nesrečnim deželam z milijardami vojaške pomoči, kar naprej tam branijo zahodno in sleherni drugo demokracijo – čeprav vsi vemo za pravi razlog: tam je nafta, kapitalna požrtnost pač ne pozna meja in spodobnosti. Ti anonimni, pa tudi dovolj znani naftni lakomniki bi morali reševati begunsko krizo, ne pa Evropa, na katero so odložili to neprijetno posledico; pa jim ne pade na pamet. Brigajo jih stotisoči, milijoni mrtvih, in bednih nesrečnikov, brigajo jih porušena mesta in z njimi tisočletni spomeniki človeške kulture – z njimi lahko generali in svetovni žandarji delajo zgodovino – človeške sreče in blaginje pa ne. Bolj preprosto je vsenaokrog metati pesek v oči z gesli o demokraciji. In tudi manj stane.

Z njimi smo tudi na sledi začetkom usmrčevanja našega edinega doma, Zemlje. Ta ni brez meja in konca, ne bo je mogoče v nedogled žreti in izkoriščati, kot to dela tistih nekaj multi- in megamilijarderjev, ki iz dneva v dan brezobzirno siromašijo naravne vire in ljudstva našega planeta in kopičijo v svojih de-

pojih povsem nezmerna bogastva, ne da bi kdo v tem videl kakšen smisel; sledijo pač svojemu živalskemu pragonu. In pehajo ves velikanski preostanek človeštva v revščino in negotovost. Ob strani jim stoji nekaj deset tistih oblastnikov, ki vse to dovoljujejo. Tako imenovane podnebne spremembe so prvo, najmilejše opozorilo, pa je že z njimi toliko političnega sprenevedanja, da je sleherni zgroženost premajhna. Ko bodo narasla zemeljska vodovja začela preplavljati obalna območja, bo skoraj zagotovo politično-kapitalska elita začela problem spet odpravljati z vojsko in se bo zraven ob nepreglednih množicah mrtvih sprenevedala, da nima nič s tem.

Mi Slovenci in še velikanski del sveta pa žal ves ta čas tičimo v neki drugačni vojni – na drobno, na skrivaj in z drugimi sredstvi, s sovražnim govorom. Ta postaja rakava metastaza naše družbe in je množična. Največkrat gre za početje anonimnih strahopetcev, ki so pa, skriti v svojih luknjah, neizmerno korajžni in sproščeni v zlonamernosti, sovraštvu in neodgovornosti. Nič koliko škodljivi so, ker nenehno razjedajo skupno stanje duha; nekakšni vojni zalubnikarji, lubadarji miru so; uničujejo drevo pri živem telesu. Ko so posledice vidne, je običajno prepozno...

Zato smo danes veteranske organizacije pri nas in po vsem svetu na pohodu za mir; nočemo zblojeno sovražnega, krvavečega sveta! Nočemo reševanja problemov s pobijanjem in ustvarjanjem človeške bede! Hočemo srečno domovino, hočemo blaginjo vseh ljudi na tej naši ljubi, zeleni, edini Zemlji! – Mogoče bo kdo rekel: pa ravno ti, pa ravno veterani! – Odgovarjamo: da, ravno mi, ker od blizu vemo, kaj sta to vojna in mir; kaj se zgodi, ko začnemo probleme urejati z mrliči in človeško bedo! Zato se vsi skupaj, vse človeštvo raje enkrat za zmeraj odločimo, naj traja to, kar je »dan miru«, vse leto, 365 dni in potem vso prihodnost naprej! Svet brez sovraštva! ●

Povzetek govora na Pohodu za mir; celoten govor je objavljen na spletni strani www.svobodnabeseda.si

SVOBODNA BESEDA

6 – 7: Kolumni:

Jože Poglajen: Črnogorski in slovenski posli

Martin Premk: Bilo kuda, Udba svuda

8 – 11: Aktualno:

Veroučni učbeniki in politika

V letu 2016 imamo stabilno gospodarsko rast

Mednarodni dan miru zaznamovali tudi v Sloveniji

12 – 13: Spomini:

Karol Žibret, borec Kozjanskega odreda

14 – 17: V metežu zgodovine

Obiski v nekdanjih taboriščih za ukradene otroke

Pomen OF v Ljubljani

17 – 18: Srečanje

Nuša Žuraj

19 – 21 Reportaže

Srečanje internirank v Portorožu

Slovesnost na Žlanu v Bohinju

Prireditve na Slopeh

Naslednja številka Svobodne besede bo izjemoma izšla 21. oktobra, v njej pa bomo objavili seznam komemoracij in spominskih slovesnosti ob Dnevu spomina na mrtve.

Fotografija na naslovnici: Postojna – slovesnost ob obletnici priključitve Primorske matični domovini. (Foto: Jani Alič)

SVOBODNA BESEDA je revija ZZB za vrednote NOB Slovenije za domoljubna, socialna, gospodarska, politična, zgodovinska in kulturna vprašanja doma in po svetu. Izhaja vsak zadnji petek v mesecu.

Izdajatelj: ZZB za vrednote NOB Slovenije

Zanj: Tit Turnšek, predsednik

Uredniški odbor: Janez Alič (predsednik), dr. Maca Jogan, Božo Kovač, Mitja Meršol, Franc Štibernik.

Odgovorna urednica: Jožica Hribar
telefon: (01) 434-46-17

elektronski naslov: svobodna.beseda@gmail.com

Jezikovni pregled: Mirjam Furlan Lapanja

Naslov uredništva in naročnin:

ZZB za vrednote NOB Slovenija,

Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana

telefon: (01) 434-44-45; fax: (01) 434-41-17

romana.jemec@zzb-nob.si

Cena: 3 €

letna naročnina: 36 evrov,

trimesečna naročnina: 9 evrov

ISSN 2463-8218.

Transakcijski račun: SI56 0201 0001 8541 225

Davčna številka: SI 84151714

Tisk: Schwarz print, d. o. o. Ljubljana

Bogat razstavni katalog

Kobariški muzej je odprte razstave *Velika vojna v Krnskem pogorju: sinovi Rusije v Julijskih Alpah*, ki so jo pred Putinovim obiskom v Sloveniji pripravili v Muzeju sodobne zgodovine v Moskvi pospremil z istoimenskim bogatim dvojezičnim, slovensko-ruskim katalogom. Besedila je napisal Željko Cimprič, ki je izbral tudi bogato fotografsko gradivo. Avtorica predgovora je zgodovinarica dr. Petra Svoltjšak. V katalogu je predstavljeno vojno dogajanje v slovenskem severnem, goratem delu. Delo z besedili in fotografijami prikazuje tako vojaško življenje kot tudi življenje v zaledju fronte, predstavi pa tudi nekatere njene ostaline, kot so na primer bunkerji, muzeji in spomeniki danes.

Razstava se je iz Moskve preselila v Planinski muzej v Mojstrano, kjer je bila na ogled v času Putinovega obiska v Sloveniji. T. Č.

Sodelovanje ZZB Nova Gorica in Slovenske vojske

Območno združenje borcev za vrednote NOB Nova Gorica in njene krajevne organizacije že veliko let sodelujejo s Slovensko vojsko. S poveljstvom teritorialnega polka 1. brigade Slovenske vojske s sedežem na Ajševici pri Novi Gorici ima poseben dogovor o sodelovanju. Letos maja so se v vojašnici na Ajševici dodatno usposabljali praporščaki združenj borcev severne Primorske. V veliko zadovoljstvo štiridesetih praporščakov je usposabljanje vodil predstavnik Slovenske vojske, praporščak Iztok Kaus, in je bilo zelo uspešno.

Poveljstvo Teritorialnega polka je prevzelo tudi obvezo sodelovanja pri vzdrževanju spominskega znamenja, posvečenega ustanovitvi 1. primorskega partizanskega bataljona Simon Gregorčič na Vodicaх nad Ozeljanom (Šempas).

17. avgusta 1942 je bila namreč v tem kraju ustanovljena dokaj velika partizanska enota. Kraj ustanovitve je le nekaj kilometrov oddaljen od Gorice. Bližina je toliko bolj pomembna, ker je le nekaj dni prej (31. julija 1942) Benito Mussolini v Gorici grozil upornim Slovincem z besedami: »Neusmiljeno je treba pokoriti to uporno ljudstvo. Ravnati moramo kot Julij Cezar v Galiciji. Iztrebiti je treba vse moške te preklete rase ...«

Te grožnje so še bolj utrdile zavest Primorcev, da se je treba upreti z orožjem.

Krajevna organizacija Združenj borcev za vrednote NOB Ozeljan - Vitovlje organizira spominsko slovesnost pri spomeniku. Vsako leto izvedejo tudi čistilno akcijo, ko očistijo spomenik in okolico. Letos so se jim pridružili še predstavniki teritorialnega polka Slovenske vojske na čelu s komandantom, polkovnikom Emilom Velikonjo. Na letošnji prireditvi bo slavnostni govornik predstavnik Slovenske vojske, podpolkovnik Franc Pangerc.

To sodelovanje bo postalo tradicionalno in s tem tudi povezanost Slovenske vojske z borci narodnoosvobodilnega boja.

Rino Velikonja

Boris Pahor v Neuengammeju

Književnik in nekdanji taboriščnik Boris Pahor, ki je sredi avgusta dopolnil 103 leta, je poleti obiskal spominski kompleks nacističnega koncentracijskega taborišča Neuengamme na severu Nemčije. Med obiskom sta ga spremljala slovenska veleposlanica v Nemčiji, Marta Kos Marko, in slovenski častni konzul v

Hamburgu, Jan Philipp Furchtegott Reemtsma. Neuengamme je bilo nemško koncentracijsko taborišče, ustanovljeno leta 1938 v okrožju Bergedorf, Hamburg v Nemčiji. Do konca vojne je več kot polovica od približno 150.000 zapornikov, ki so bili v njem, umrla, danes je na tem območju spominski center. V taborišču je bilo interniranih tudi precej Slovencev, eden redkih še živih je Miloš Poljanšek, ki nam je poslal fotografijo.

Boris Pahor, eden najuglednejših sodobnih intelektualcev in protifašistov, je bil od februarja leta 1944 tudi sam interniranec v več nemških koncentracijskih taboriščih, med drugim v Dachau, Dori in Bergen Belsnu. O teh svojih izkušnjah je pisal v svojih številnih delih, najbolj znano delo je Akropola.

Hitlerjeva rojstna hiša – muzej ali supermarket?

Številni mediji, med njimi tudi slovenski, so se v zadnjem obdobju razpisali o možnosti razlastitve Hitlerjeve rojstne hiše v mestecu Braunau am Inn. Ta postaja vse bolj romarski kraj neonacistov. Avstrijska vlada si že od leta 1984 prizadeva za nakup hiše, a lastnica hiše ne želi prodati. Na notranjem ministrstvu na Dunaju so poleti potrdili, da je vlada dosegla dogovor o zakonu, ki bo podlaga za zaseg hiše. Parlament mora zakon še sprejeti.

Kaj bo se bo zgodilo s hišo, še ni dorečeno. Notranji minister Wolfgang Sobotka je predlagal rušenje hiše, a ker je del starega mestnega jedra, je spomeniško zaščiten, zato je ni

mogoče podreti. Avstrijski podkancler Reinhold Mitterlehner vidi rešitev v tem, da bi stavbo uporabili za izobraževalne namene. Najbolj goreči kritiki Hitlerja pa menijo, da bi hišo najbolje depolitizirali, če bi v njej uredili muzej o Hitlerju ali pa kar supermarket.

T. Č.

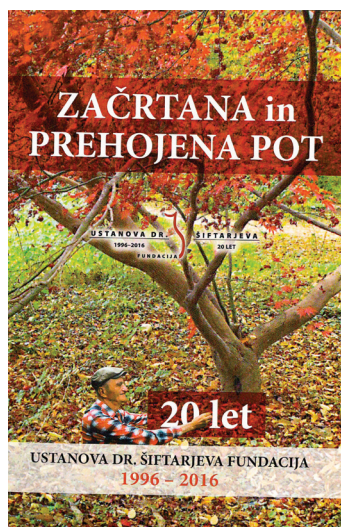
Zbrale denar za obnovo plošče

Članice ZZB Trnovo - Murgle - Kolezija, kamor spada tudi KO za vrednote NOB Krakovo, so same zbrale denar za obnovo spominske plošče na pročelju hiše v Kladezni ulici v ljubljanski soseski Krakovo. Na njej so izpisana imena 13 žrtev za svobodo iz nekdanj znamenitega ljubljanskega predela Krakovo. Plošča je bila nujno potrebna obnove, ker pa krajevna borčevska organizacija denarja nima, so ga prispevala članice same. Predel Krakovo se razprostira med Zoisovo cesto in Gradaščico, danes je tako rekoč že v središču mesta, nekoč pa je bilo to ljubljansko predmestje. Njegovi prebivalci so bili znameniti pridelovalci zelenjave, s katero so oskrbovali celotno Ljubljano. Od leta 1986 je Krakovo skupaj z Eipprovo ulico razglašeno za kulturni in zgodovinski spomenik.

Jubilejni zbornik Ustanove dr. Šiftarjeva fundacija

Začrtana in prehojena pot: Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija: 1996–2016 je naslov jubilejnega zbornika, ki ga je letos poleti ob 20. obletnici delovanja izdala Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija s sedežem na Petanjcih v Prekmurju. Ta prepoznavna ustanova, ki je tudi raziskovalna postaja ZRC SAZU, je v mnogo pogledih posebna in izvirna. Njen osrednji podvig, Vrt spominov in tovarištva, se je razvil v nacionalni kulturni spomenik. Kot je v zborniku zapisal dr.

Anton Vratuša, je v vrtu več kot 600 drevnin, grmovnic in drugih rastlin, ob njih pa so ožgane črepinje vojnih razvalin, ki so bile prenesene s krajev največjih fašističnih zločinov in tudi najpomembnejših protifašističnih zmag. Ljudje so jih prinašali z vsega sveta, od severne Evrope do Japonske, največ pa jih je iz Slovenije in z območij nekdanje Jugoslavije.

Jubilejni zbornik je izšel z namenom, da z zapisi, dejstvi,

podatki in dokumenti prikaže prehojeno pot, hkrati pa predstavlja spodbudo za delo v sedanjosti in za uresničevanje načrtov v prihodnosti. Vsebinsko je razdeljen na uvodne besede, ki so jih napisali Ernest Ebenšpanger, Marjan Šiftar, Oto Luthar, Franc Horvat. Sledijo prispevki Franca Kuzmiča, Marjana Šiftarja, Vaneka Šiftarja, Antona Vratuše, Irene Kumer, Tanje Simončič Korošak, Branka Žuneca, Ernsta Ružiča, Mirka Munde. Zbornik bogatijo še dokumenti, med drugim tudi pismo Milana Kučana, slikovno gradivo in poezija Karla Destovnika - Kajuha in pokojnega ustanovitelja fundacije, dr. Vaneka Šiftarja.

Tea Černe

Nagrada kralja Alberta I. Slovenskemu planinskemu muzeju

Predstavnikom Slovenskega planinskega muzeja iz Mojstrane so na začetku septembra v gorski koči Diavolezza v Švici izročili nagrado Fundacije kralja Alberta I., kar je prva tovrstna nagrada za Slovenijo in potrditev pomembnega prispevka tega muzeja k razvoju planinske kulture v celotnih Alpah

Predstavniki slovenskega planinskega muzeja s slovenskim veleposlanikom v Švici Francem Mikšo (desno) ob prevzemu nagrade (Foto: Monika Pinter, Planinska zveza Slovenije)

in njegove vloge pri povezovanju evropskih planinskih muzejev. Fundacija je nagrade podelila že dvanajstič, in sicer za izjemne in trajne dosežke posameznikov ali ustanov, ki imajo pomemben vpliv na gorski svet in zaščito Alp.

Kot so zapisali v obrazložitvi nagrade, Slovenski planinski muzej vse od ustanovitve spodbuja, razvija in oblikuje z gorami in planinstvom povezano identiteto Slovenije. Igra zelo pomembno vlogo narodnega arhiva slovenskega alpinizma ter je pomemben regionalni organizator kulturnih dogodkov in pospeševalec turizma. Fundacija kralja Alberta I. v stalnem angažmaju Slovenskemu planinskemu muzeju skupaj s Triglavom, najvišjo goro v Sloveniji, priznava njegov poseben kulturni prispevek k celotni alpski regiji in v muzeju vidi pomembnega partnerja v nastajajoči gosti mreži evropskih planinskih muzejev.

»To je veliko priznanje vsem generacijam slovenskih planincev, ki so ustvarjali slovensko planinsko zgodovino, posebej pa še tistim planinskim zanesenjakom v Mojstrani na čelu z Avgustom Delavcem, ki so z zbiranjem materialne in snovne dediščine slovenskega planinstva leta 1984 omogočili odprtje Triglavске muzejske zbirke kot temelja današnjega Slovenskega planinskega muzeja. Seveda pa je nagrada namenjena tudi vsem posameznikom, ustanovam in donatorjem, ki so uresničili projekt zgraditve in vsebinske postavitve Slovenskega planinskega muzeja,« je nagrado pozdravil nekdanji vodja muzeja Miro Eržen.

Jože Poglajen

Črnogorski in slovenski posli

Srbski Tanjug poroča, da se je črnogorski tožilec v Podgorici dogovoril z nekdanjim predsednikom Črne gore (in nekaj časa tudi Srbije) ter visokim funkcionarjem vladajoče črnogorske socialdemokratske stranke Svetozarjem Marovićem o priznanju krivde za zlorabo uradnega položaja in prevare. Marović naj bi tako v zaporu odsedel 22 mesecev, plačal 50.000 evrov denarne kazni in vrnil 1,1 milijona evrov nezakonito pridobljenega denarja.

Če je črnogorski primer, ko se je visoki državni in strankarski funkcionar javno pokesal in priznal krivdo, v svetu (in celo na Balkanu) nekaj povsem normalnega, bi pri nas kaj takega mejilo na čudež. Pri nas se zgodi nasprotno: z aferami in korupcijskimi sumi obremenjen nekdanji premier in dolgoletni najvišji funkcionar SDS toži državo. In to ne za malenkost, marveč za okroglo milijon evrov! Janševa stranka državo toži zato, ker je na prejšnjih volitvah zbrala 107.667 glasov manj kot na volitvah 2011. Se pravi samo 181.052 volivcev. Ker državna blagajna sofinancira politične stranke glede na to, koliko glasov dobivajo na volitvah, so v SDS izračunali, da je stranka utrpela »veliko neposredno materialno škodo«, in zato zdaj terjajo odškodnino 886.257,37 evra plus obresti. Zakaj že? Zato, so zapisali, ker je več kot 100.000 volivcev SDS zaradi odhoda Janše po obsodbi zaradi korupcije pri nakupu oklepnikov Patria v zaporu volitve protestno bojkotiralo.

Celo v najbolj eksotičnih krajih bi težko našli stranko, ki resno posega po osvojitvi oblasti, da bi tožila državo, ker ji je na volitvah spodletelo. Od Janševe stranke smo tovrstnih političnih pasjih bombic že vajeni. In tudi naveličani. Toda to je problem strategov SDS ali bolj natančno problem v glavi vodje stranke Janeza Janše. Navsezadnje nekdo lahko za nos vleče več deset tisoč (nekaj časa celo nekaj sto tisoč) volivcev, a ta strategija nikjer ne more biti dolgoročna. Volivci se kratko in malo naveličajo, da nekdo nenehno brije norca iz njihove zdrave pameti, ko jih hoče v nekaj prepričati brez oprijemljivih argumentov in dejstev. Prej ali slej se začno spraševati, kolikokrat jih bodo še žejne prepeljali čez vodo.

SDS pri tej absurdni tožbi namreč med drugim v slogu trdih komunističnih časov trdi, da je v zadevi Patria, ki je pripeljala Jan-

šo za rešetke, »šlo za vnaprej načrtovano rušitev predsednika stranke SDS, da se onemogoči največjo opozicijsko stranko na volitvah«. Za zaroto torej. Na vprašanje, kje imajo dokaze za to, postrežejo le z odgovorom, da na to kaže sosledje dogodkov, ker je moral Janša na prestajanje zaporne kazni 23 dni pred volitvami. Takšen »dokaz« pa lahko zadovolji le tiste, ki po ljubljanskih parkih kričijo »Janša je naš idol«!

Druga trditev je še bolj bosa, namreč da se »več kot sto tisoč volivcev SDS zaradi politično motiviranega in ugotovljeno nezakonitega kazenskega postopka zoper predsednika SDS volitev ni udeležilo, saj niso želeli glasovati na volitvah, ki so jih ocenili za nelegitimne«. Za povrh esdeesovci tožbo proti državi začinijo še s tem, da je »takšno oceno podal tudi analitik Andraž

Zorko iz Valicono«. No, Zorko jih je takoj postavil na laž. Vsem drugim pa se postavlja vprašanje, kako pa vedo, da več kot sto tisoč njihovih (prejšnjih) volivcev leta 2014 ni bilo na volišča zgolj zato, ker je bil Janša na Dobu. Ne morejo vedeti. Razen seveda, če Janševi kot kakšna Kanglerjeva vedeževalka zmorejo iz steklene krogle prepoznati, kaj se plete v političnih dušah volivcev. Tudi sicer je takšna trditev na zelo trhljih nogah.

Dosedanje volitve so namreč pokazale, da vsaj tretjina volivcev ravna precej nepredvidljivo. Navsezadnje je Janša na volitvah leta 2004 s tem, da je volčjo kožo za nekaj mesecev pred volitvami zamenjal za bolj prijazno in spravljivo ovčjo, prepričal večji del teh volivcev. In zmagal. Ne ravno prepričljivo, a vendarle je prišel na oblast. Te taktike na vseh naslednjih volitvah ni ponovil in na vseh je izgubil.

Na omenjenih zmagovitih volitvah leta 2004 je SDS dobil skoraj 300 tisoč glasov, deset let pozneje pa je stranka pristala na 181 tisoč glasovih. In tam nekje je še danes. Raziskave javnega mnenja kažejo, da je še vedno približno 200.000 volivcev, ki jim je Janša res idol. Zato lahko stori, kar mu pade na pamet, lahko jih tudi toži za odškodnino, pa mu bodo na volitvah še naprej slepo sledili. Del pa se jih je preselil h konkurenci. Po zadnji Delovi raziskavi bi se namreč Janševih privrženec precej očiščena NSi zelo približala, če ne celo preseгла 100.000 glasov podpore. Leta 2014 jih je NSi obkrožilo 49.000. Zakaj Janša torej za odškodnino ne toži NSi, pa morda še Jelinciča, Aleša Primca ...

Martin Premk

Bilo kuda, Udba svuda

Ob tragičnih dogodkih v izolski bolnišnici so se takoj našli izprijenci, ki so krivdo za vse, kar se je zgodilo, pripisali Udbi oziroma obveščevalni službi nekdanje skupne države. Nekaj podobno ostudnega so si privoščili tudi lani, ko se je na primorski avtocesti ponesrečil romunski tožilec z družino. Tudi tedaj naj bi bila tega kriva vsemogočna Udba, ki naj bi skupaj z ostanki romunske obveščevalne službe izpeljala atentat. Zloglasna Udba naj bi tako ali drugače še danes obvladovala vse pore našega življenja, tako da očitno rek »bilo kuda Udba svuda« danes drži še bolj kot takrat, ko je ta služba še obstajala.

Kaj je Udba sploh bila in kaj je pravzaprav počela, pri vsem tem ni pomembno, saj dejstva pri zlorabi zgodovine za politične namene tako nikoli niso pomembna. Uprava državne varnosti, skrajšano imenovana UDB oziroma Udba, je nastala leta 1946, ko je Oddelek za zaščito naroda oziroma OZNA prešel izpod obrambnega ministrstva pod ministrstvo za notranje zadeve. Od sredine šestdesetih let oziroma od »brionskega plenuma« se jugoslovanska obveščevalna služba ni več imenovala Udba, ampak Služba državne varnosti oziroma SDV. Še vedno je bila razdeljena na republiške službe in zvezno službo. Bila je služba, kakršne so takrat imele vse države ter jih imajo še danes in jih bodo imele tudi v prihodnje. Skrbela je za varnost države in za zbiranje podatkov tako doma kot v tujini, in to tako z dovoljenimi kot s tajnimi sredstvi.

Če se ozremo na delovanje Udbe, lahko celo vidimo, da je bila ta služba v primerjavi z drugimi podobnimi službami precej mila in prijazna. Z izvajanjem tajnih nalog je skrbela le z varnost države, ni izvajala državnih udarov v tujini in pripravljala vojnih napadov na druge države. Če je koga ugrabila ali usmrtila, so bili to ljudje, ki so nasilno delovali zoper takratno državo, ki je bila vse do konca svojega obstoja tarča terorističnih napadov. Te je pripravljala predvsem emigracija, ki je državo zapustila po drugi svetovni vojni. V večini primerov so bili ti napadi načrtovani v sodelovanju s tujimi obveščevalnimi službami. Vse to je bilo v primerjavi z umori in ugrabitvami, ki so jih tedaj počele druge obveščevalne službe, precej omejeno in uporabljeno samo takrat, ko ni šlo drugače. Seveda je jugoslovanska obveščevalna služba tudi nadzorovala lastne državljane in jim po potrebi prisluškovala.

Toda ta nadzor je bil otročji v primerjavi z nadzorom, ki ga obveščevalne službe raznih velesil opravljajo danes, ko je nadzorovan vsak naš korak in ko je javno znano, da se snemajo vsi naši telefonski pogovori in da sledijo vsej naši pošti. Le da ob tem vsi tisti, ki imajo polna usta Udbe in njenih zločinov, molčijo, ker za propagando, ki jo v raznih obskurnih časopisih ali na televizijah zganjajo samozvani »strokovnjaki«, to ni uporabno. Zelo pa je uporabna že dolgo neobstoječa obveščevalna služba nekdanje države, saj je v »udbo« ali »udbomafijo« mogoče strpati vse, ki ne želijo sodelovati v raznih kriminalnih povezavah, kakršne nadzoruje razvpiti »princ teme«. V povezave »udbe« so pravzaprav vpeti prav vsi, ki kakor koli nasprotujejo »najbolj pošteni stranki« in njenemu večnemu predsedniku.

Nič ni narobe, če zgodovinarji preučujejo dokumente in delovanje nekdanje države in njene tajne službe, dokler je to narejeno strokovno in z znanstvenim pristopom. Danes pa razni dvomljivi »strokovnjaki« to delajo pristransko brez upoštevanja okoliščin ali celo s prirejenimi dokumenti. Pri tem je zanimivo, da ko blatijo izbrane posameznike, obtožujejo »udbovskega« sodelavca ali ovaduha. Nikoli pa še niso »odkrili« nikogar, ki je bil sodelavec kakšne tuje obveščevalne službe,

Nikoli pa še niso »odkrili« nikogar, ki je bil sodelavec kakšne tuje obveščevalne službe, na primer nemške, ameriške ali morda ruske. Dokumenti državne varnosti bi morali biti polni takih podatkov, saj je sodelovanje s tujimi obveščevalnimi službami kaznivo in tudi sprevrženo dejanje.

na primer nemške, ameriške ali morda ruske. Dokumenti državne varnosti bi morali biti polni takih podatkov, saj je sodelovanje s tujimi obveščevalnimi službami kaznivo in tudi sprevrženo dejanje. Nikoli ni kaznivo, če nekdo sodeluje s tajnimi službami svoje obstoječe države. Imena in spiski tistih, ki so v preteklosti sodelovali s tujimi službami, bi bili dosti bolj zanimivi kot pa spiski pripadnikov in sodelavcev službe, ki že četrto stoletje ne obstaja.

Čeprav prepričevanje ljudi, da je za vse kriva Udba, postaja že podobno bedasto, kot če bi nekaj desetletij po drugi svetovni vojni še vedno za vse krivili gestapo (počeli pa so tudi to), vseeno pa ni tako nedolžno. Tako kot pri drugih zlorabah zgodovine gre tudi pri zlorabi Udbe za netenje sovraštva in za pridobivanje političnih koristi. Pri tem ni pomembno, kakšna škoda se dela oziroma ali je kdo prizadet z objavo imen, ki bi morala biti tajna. Žal zakonsko ni mogoče prepovedati laganja, zato bo tovrstno početje ostalo dovoljeno, dokler se bodo našli ljudje, ki bodo temu verjeli. Žal pač nekateri verjamejo prav vse, tudi če jim njihov »vodja« reče, da je zemlja ploščata ali da je za vse njihove težave kriva Udba.

Verska vzgoja

Veroučni učbeniki in politika

Verska vzgoja je nedvomno temeljni pogoj za ohranjanje katere koli vere, njeno izvajanje pa ena od ključnih skrbi in odgovornosti cerkva. Že desetletja so temelj za celovito izvedbo verouka veroučni učbeniki, katerih naloga je oblikovati takšne osebnostne lastnosti posameznikov, ki so po meri »božjih zapovedi«. Ker pa cilj veroučne vzgoje ni usmerjen v nadizkustvene prostore, temveč v konkretno družbeno okolje, je stopnja skladnosti cerkva s tem okoljem (njihova družbeno priznana vloga) povezana tudi z načinom predstavljanja tega okolja v učbenikih. Učbeniki so prav zaradi te praktične funkcije vedno tudi prežeti z določenimi političnimi stališči oziroma so prikrito ali odkrito spolitizirani.

// PIŠE: **dr. Maca Jogan**

Glede na različne družbene položaje Katoliške cerkve (KC) na Slovenskem v 20. in 21. stoletju sta umestni vprašanji, kako so ti učni pripomočki spolitizirani, katera politična usmeritev in na kakšen način je (bila) sprejeta kot nevprašljiva sestavina poučevanja o »resnici« družbe in mesta Cerkve v njej.

Nekaj odgovorov na ti dve vprašanji ponuja raziskava, v kateri je bilo s kvalitativno analizo vsebine obdelanih enaindvajset (21) veroučnih učbenikov za starostno kategorijo od šest do petnajst let. Kot glavni kazalnik politizacije učbenikov je upoštevana razlaga prelomnih sprememb slovenske družbe in vloge KC; glavna pozornost je usmerjena v postsocialistično obdobje (z restavratorico večstrankarskega političnega sistema in kapitalizma) v primerjavi s predhodnima stadijema (druga svetovna vojna z narodnoosvobodilnim bojem, zgodnji socializem).

Raznovrstna politizacija veroučnih učbenikov

Na podlagi izsledkov vsebinske analize veroučnih učbenikov, ki jih je Katoliška cerkev na Slovenskem uporabljala v boju za preživetje v času socializma, ter teh, ki jih uporablja v postsocializmu, lahko zanesljivo ugotovimo:

a) da učbeniki nikoli niso bili izključno namenjeni le verskemu izobraževanju in vzgoji, temveč so vsebovali tudi bolj ali manj vidne sledi političnih usmeritev, ki pa so vselej umeščene v najsplošnejši biblični diskurz o »resnici« človeškega delovanja ter zavite v vsemogočnost in

vseprisotnost »božje ljubezni«;

b) da je bila v času socialističnega družbenega reda politizacija pretežno prikrita in vtkana zlasti v tiste teme, ki so se nanašale na eksistencialne izgube Katoliške cerkve (v primerjavi z monopolnim »upravljanjem duš« v predsocialističnem redu), ter z jasnim ciljem, to je ozaveščanje mladih o nevarnostih posvetnega upravljanja modernega sveta ob hkratni krepitvi prepričanja, da je »odrešiteljica« prav in samo Katoliška cerkev. Gre za politizacijo z molkom o obstoječem socialističnem sistemu in z glasnim NE glede delovanja v prid temu

Politizacija veroučnih učbenikov kaže, da je KC na Slovenskem v enem stoletju (z božjo pomočjo) že skoraj sklenila krog: od odkrite dominacije prek navidezne adaptacije do (skoraj že) odkrite dominacije v upravljanju ne le duš, temveč celovitih človeških bitij.

sistemu oziroma aktivnemu vključevanju v »ateistične« oblike združevanja;

c) da je v postsocializmu politizacija veroučnih učbenikov povsem očitna in izrazito enodimenzionalna, z glavnim ciljem vsestranskega boja zoper »najhujši totalitarizem«, to je komunizem. Prav zato doseže vrhunec v tistih končnih učnih enotah, ki usposablja mlade ljudi (okoli 15. leta starosti) za vsestransko in mnogoplastno aktivno delovanje v družbi; tu je v ospredju politizacija s poudarjenim glasom ZA obstoječi politični (»demokratični«) sistem, za dejavno vključevanje vseh vernikov v razvejene oblike združevanja na vseh pod-

ročjih, da bi se tako (dokončno) utrdila »nova morala«.

Verski nauk je torej služil in služi predvsem kot instrument za pridobivanje in utrjevanje moči Katoliške cerkve, čemur so podrejeni tudi političnemu sistemu prilagojeni veroučni učbeniki. Kot primer za takšno prakso lahko upoštevamo veroučno poudarjeno privzganje dobrotelčnosti z zgledovanjem po Jezusu Kristusu. Navajanje na dobrotelčnost je samo po sebi vsekakor pomembno za humane medčloveške odnose, zlasti če je takšno individualno delovanje dopolnitev institucionalno zagotovljenim prizadevanjem za zmanjševanje družbene neenakosti. Prav takšni ureditvi (ki je delovala v socializmu) pa KC na Slovenskem nasprotuje. V njeni (politični) usmeritvi in v praktičnih dejavnostih je zato poudarjeno dobrotelčnost prej mogoče razumeti kot nadomestilo za strukturno zagotovljeno socialno varnost in blaginjo za vse pripadnike družbene skupnosti. Krepitev materialne in duhovne dobrotelčnosti namreč povečuje potrebo po močni Cerkvi, ki s tem tudi upravičuje svojo vlogo glavne nosilke »nove morale«; lajšanje trpljenja (zaradi brezposelnosti, revščine, brezupa) in vsaj zasilno zmanjševanje sistemsko proizvedene

nepravičnosti s prostovoljno dobrotelčnostjo je namreč splošno sprejeto kot moralno pozitivno delovanje. Zato je tudi dobrotelčnost eden od dejavnikov krepitve moči KC Slovenskem.

Poudarjanje dobrotelčnosti kot najustrežnejšega družbenega urejevalnega mehanizma za blažitev negativnih posledic vedno večje neenakosti je jasno izraženo tudi v kratkoročnem načrtu delovanja KC v času od 2013 do 2018 (Pridite in poglejte, 2012). V obravnavi sočutja in pravičnosti (str. 32-33) je takšna usmeritev še dodatno utemeljena s sklicevanjem na cerkveni družbeni nauk: »Namesto zaprtosti vase in pre-

laganja solidarnosti na institucije bomo krepili duha služenja in sočutja ter med ljudmi poživali delitev dobrin, tako materialnih kot družbenih in duhovnih ... Krščanski pogled na vzpostavitev solidarne družbe je nenadomestljiv, saj je njegova prednost v tem, da na človeka gleda celostno. Ta pogled na človeka in družbo imenujemo tudi družbeni nauk Cerkev. Slednjega moramo v prihodnje bolj spoznati in povezovati s prakso dobrotelosti. Krščanska dobrotelost ima prednost in privilegij molitvene podpore.«

Medtem ko KC nasprotuje institucionalnemu (državnemu) zagotavljanju solidarnosti, pa v tem dokumentu poudarja, da jo je treba uvrščati med tiste ustanove, ki potrebujejo posebno sočutnost. Takšna sočutnost pa ni neki oddaljeni cilj, temveč se že uresničuje,

iskani in bi jih lahko bilo več. Večina ljudi sprejema in ceni vzgojna prizadevanja Cerkev« (2012: 16). Ta prizadevanja so tudi organizacijsko dobro podprta, npr. Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov (ustanovljeno 31. 3. 1990, ima okoli 4.500 aktivnih članov) izdaja privlačno glasilo Skavtič (z naklado 3.700 izvodov, podatek za december 2015), ki ga sofinancira Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS.

Cerkvena vzgojna dejavnost je še toliko bolj pomembna, ker da sodoben slovenski izobraževalni sistem ni dovolj spremenjen; še vedno naj bi bila zanj značilna »nedokončana« demokratizacija. »Nastop demokratične oblasti je prinesel tudi v šolstvu nekatere spremembe. Vendar ne tistih, ki bi si jih Cerkev najbolj želela, to pa je verski pouk ali verouk v javnih šolah in zgodovinsko

vidna v učbeniku za 9. razred devetletke (*Gradimo prihodnost, 3. natis 2009*). Utemeljevanje aktivne vloge KC v političnem življenju se tu (str. 104) opira na informacijo o ločenosti verskih skupnosti in države, kar pa ne pomeni, »da kristjani nismo enakopravni državljani. Pomeni le to, da Cerkev za duhovnike ne predvideva političnih služb, čeprav jim državni zakoni to dovoljujejo. Sicer je pa Cerkev dolžna vzgajati pravične, ponosne in zavodne državljane ter si na njej lasten način prizadevati za kar najbolj pravično, pošteno in kakovostno življenje.«

Ob koncu osnovne šole se učenci pri verouku seznanijo z bistvom aktivnega državljanstva na »Cerkvi lasten način«. To je v prvi vrsti boj zoper komunizem, kot je pojasnjeno v poglavju »Vzpon človeka in padec ideologij« (138–141), ki obravnava najhujša zla v novejši zgodovini, ki da so jih povzročile »marksistične ideje«: »Takšne ideje so pripeljale do najbolj okrutnega totalitarizma v zgodovini človeštva, imenovanega komunizem. ... Veliko gorja je povzročil komunizem, ki se je močno razširil po drugi svetovni vojni. V njegovih taboriščih je umrlo več deset milijonov ljudi. V komunizmu so trpeli zlasti verniki, saj so komunisti hoteli povsem izkoreniniti vero in Cerkev ...«

V poglavju »Svetniki nas spodbujajo k pogumnemu življenju« (150–156) se učenci seznanijo tudi z vzorniki, ki naj spodbujajo kristjane k sodelovanju pri odpravi vseh krivic, ki da jih je doživela KC. Med te, ki »nam zaradi svoje tesne povezanosti z Bogom morejo na nek način pomagati«, je umeščen tudi mučenec Lojze Grozde (1923–1943), ki so ga, preden je dopolnil dvajset let, »mučili in ubili komunisti... ker je bil predan Kristusu in tega ni skrival«.

S takšno duhovno popotnico torej vstopajo mladi po koncu osnovne šole v življenje kot aktivni državljani, podučeni, da se z Bogom vse začne in konča, seveda z vmesno razlago KC, kako je treba (»objektivno«) razumeti zgodovino in kaj storiti za odpravo zapostavljenosti vseh žrtev najhujšega totalitarizma, komunizma. Prav zato je za KC izjemno pomembno, da se tudi v zunajcerkveni javnosti krepiti zgodovinski revizionizem, ki se je že učvrstil v medijskem delovanju in deloma tudi v javnem izobraževanju. Politizacija veroučnih učbenikov kaže, da je KC na Slovenskem v enem stoletju (z božjo pomočjo) že skoraj sklenila krog: od odkrite dominacije preko navidezne adaptacije do (skoraj že) odkrite dominacije v upravljanju ne le duš, temveč celovitih človeških bitij. ●

kar je priznано tudi v zadnjem kratko-ročnem načrtu (str. 33): »Solidarnost in pravičnost se kažeta tudi v odnosu do cerkvenega premoženja. /.../ Težnja Cerkev na Slovenskem po gospodarski samostojnosti je dolžnost in odraz potreb. Slovenija danes sodi med tiste dežele, v katerih se poslanstvo Cerkev lahko celostno uresničuje in izvaja brez materialne pomoči iz tujine.«

Vse se začne in konča z Bogom

Gospodarska samostojnost KC, ki spodbuja in krepi težnjo po cerkveni kolonizaciji javnega družbenega prostora, zagotavlja med drugim tudi njeno močno navzočnost v vzgoji in izobraževanju. O tem govori tudi ocena v tem pastoralnem načrtu: »Osnovnošolski verouk obiskuje večina slovenskih otrok. Vzgojnih dejavnosti, kot so skavti in oratoriji, je deležnih veliko otrok in mladih. Festival Stična mladih /.../ nima primere v srednjeevropskem prostoru. Katoliški vrtci in šole so med ljudmi spoštovani,

objektivnost pri splošnem pouku v javni šoli« (kot ugotavlja teolog Peter Kvaternik v delu *Brez časti, svobode in moči: vpliv komunizma na pastoralno delovanje Cerkev v ljubljanski nadškofiji 1945–2000, 2003: 229*).

Da bi se celovito uresničila vloga KC kot nosilke »nove morale« v »demokraciji« postsocializma, mora ta »sveta« in »večna« ustanova za pravilno učlovečenje in branik zoper »pogane«, premagati še dve oviri, ki ju je prednjo postavil »zločinski komunizem«: doseči mora izenačitev veljavnosti cerkvene poroke s civilno in vključitev verouka v sistem javnih šol (kar je vključeno v strategijo delovanja KC za 21. stoletje na Slovenskem: *Izberi življenje, 2002*).

Prepričljivost teh prizadevanj povečuje utrjevanje predstave, da ni v skladu s človekovimi pravicami, če bi se še v prihodnje omejevala njena svobodna in splošno koristna dejavnost, ter zlasti nenehno sklicevanje KC na žrtveni položaj v »brezbožnem« (»nemoralnem«), komunizmu. Takšna usmeritev KC je posebej

Gospodarstvo v Sloveniji

V letu 2016 imamo stabilno gospodarsko rast

Koliko novih dobrin ustvari dano narodno gospodarstvo, nam kaže podatek o bruto domačem produktu (BDP). Ta kazalnik se je uveljavil po drugi svetovni vojni, definiral ga je Simon Kuznetz (1934) in že takrat navedel njegove omejitve. BDP ne kaže nujno blaginje, saj prikriva podatke o motnjah v razdelitvi oziroma kdo ustvarjene dobrine pridobiva, ne upošteva tudi nedenarnega dela ekonomije (statistični uradi danes podatke o tem zbirajo z anketami in vnašajo dodatne informacije s popravki) in ne kaže stabilnega rezultata. Izboljšanje ali poslabšanje je lahko začasno ali pa znak dolgoročnejših gibanj.

// PIŠE: **France Križanič**

Zadnje ugotavljamo tako, da poleg spreminjanja BDP opazujemo še gibanje zaposlenosti, inflacije in pokritosti uvoza z izvozom. Visoka inflacija in primanjkljaj v menjavi s tujino kaže, da je gospodarska rast začasna. Padanje cen (deflacija), visoka brezposelnost in presežek v menjavi s tujino kažejo, da potrebuje gospodarstvo ekspanzivno fiskalno ali monetarno politiko.

Na podlagi omenjenih kazalnikov lahko sklepamo, da imamo v Sloveniji leta 2016 stabilno gospodarsko rast. Težave so omejene na delovanje finančnega sektorja oziroma njegovega dela – bančnega sistema.

V prvi polovici leta 2016 je bil slovenski BDP (v evrih) za 3,7 odstotka večji kot pred letom dni. Podatke o spreminjanju strukture BDP imamo v stalnih cenah in na četrtletni ravni. Med drugim lanskim in letošnjim četrtletjem se je dodana vrednost v predelovalnih dejavnostih (izvozni sektor) in kmetijstvu povečala za osem odstotkov, pri poslovanju z nepremičninami za pet odstotkov, v trgovini s servisno dejavnostjo, prometom in gostinstvom ter v informacijskih in komunikacijskih dejavnostih za štiri odstotke, pri strokovnih, znanstvenih, tehničnih in podobnih dejavnostih za dva ter v upravi, obrambi, izobraževanju, zdravstvu in socialnem varstvu za en odstotek. V finančnem sektorju je upadla za dobrih deset odstotkov, v gradbeništvu pa za dvanajst odstotkov. Znižanje dodane vrednosti v finančnem sektorju je v neposredni

povezavi, znižanje gradbene dejavnosti pa v posredni povezavi z režiranim upadanjem kreditov slovenskemu gospodarstvu. Obseg kreditov bank nefinančnim družbam (realni del gospodarstva) že šest let upada. Zadnje leto (od julija lani do julija letos) se je skrčil za 1,5 milijarde evrov ali za 14 odstotkov, od julija 2010 (začetek omejevalne kre-

Na Slovenskem imamo očitno še naprej večje težave z nizkim povpraševanjem (ta je glavni vzrok stagnacije cen) od naših partnerjev v evrskem območju.

ditne politike Banke Slovenije) do julija 2016 pa za 12 milijard evrov ali za 57 odstotkov. Ob upadu kreditov se znižujejo tudi prihodki bank in z njimi upada dodana vrednost v finančnem sektorju. Samo čakamo lahko, kdaj bodo zahtevali novo sanacijo.

Slovensko gospodarstvo se je krčenju kreditov prilagodilo tako, da pridobiva dodaten denarni tok s presežkom v menjavi s tujino. Pri tem ima srečo, da je naša država stabilna neto izvoznica in da proizvedemo občutno več, kot porabimo. Imamo torej dovolj prihrankov. V prvi polovici leta 2016 je presežek v menjavi s tujino (razlika med izvozom in uvozom blaga in storitev) dosegel dve milijardi evrov, presežek na teko-

čem računu plačilne bilance pa je bil blizu 1,6 milijarde evrov.

Ob gospodarski rasti se povečuje tudi število zaposlenih. Junija 2016 je bilo v Sloveniji 12.953 (1,6 %) več delovno aktivnih kot junija 2015 ter 23.557 (3 %) več delovno aktivnih kot v primerljivem mesecu 2013. Rast zaposlenosti se je močno pospešila od marca letos. Med gospodarsko krizo (potekala je v dveh valovih, prvega je povzročila recesija v svetu po propadu banke Lehman Brothers septembra leta 2008, drugega pa sta v letu 2012 povzročila naš domači ZUJF in nanj vezana omejevalna fiskalna politika) je število delovno aktivnih upadlo na najnižjo raven januarja 2014.

Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin (primerljiv med državami članicami EU) je bil avgusta letos v Sloveniji 0,2 odstotka pod, v državah evrskega območja pa skupaj 0,2 odstotka nad primerljivo lansko ravno. Na Slovenskem imamo očitno še naprej večje težave z manjšim povpraševanjem (ta je glavni vzrok stagnacije cen) od naših partnerjev v evrskem območju.

Končno se rezultat gospodarske rasti kaže tudi v javnofinančnem ravnatežju. V prvi polovici leta 2016 so bili skupni javnofinančni prihodki za 293 milijonov evrov ali 4 odstotkov večji, skupni javnofinančni odhodki pa za 118 milijonov evrov ali 1,5 odstotka manjši kot pred letom dni. Javnofinančni deficit se je glede na primerljivo obdobje lani zmanjšal za tri četrtine in je dosegel 157 milijonov evrov (preračunano na letno raven to pomeni približno 1 odstotek BDP). Primerjava letošnje z lansko proračunsko porabo v prvem četrtletju kaže znižanje subvencij gospodarstvu (za 15 milijonov evrov ali 5 odstotkov) ter zlasti državnih investicij – tako imenovani kapitalski izdatki (za 284 milijonov evrov ali 51 odstotkov). Očitno se pozna »prazen prostor« ob prehodu na novo finančno perspektivo, ko imamo zgolj omejeno možnost za izkoriščanje evropskih sredstev v razvojni politiki in pri javnih investicijah. Vsaj del izpada bi morali v prehodnem obdobju nadomestiti domači investitorji: Slovenska izvozna in razvojna družba pri razvojni politiki, DARS in Slovenske železnice pa pri investicijah v prometno infrastrukturo. ●

Mednarodni dan miru zaznamovali tudi v Sloveniji

Dan miru naj traja 365 dni

Vsako leto 21. septembra po svetu potekajo slovesnosti, ki oznanjajo mednarodni dan miru, kot ga je določila Generalna skupščina Združenih narodov. S tem želijo poudariti pomen miru tako znotraj narodov kakor tudi med njimi. Skladno z mednarodnim dnevom miru so veteranske organizacije iz Slovenije, ki so članice Svetovne veteranske organizacije, organizirale kratek, a opominjajoč Pohod miru. Takšen pohod je hkrati potekal tudi v drugih državah.

// BESEDILO IN FOTO: Mitja Tomažič

Pohodniki so se zbrali pred Narodno galerijo v Ljubljani in nato krenili na Trg republike, kjer je potekal kratek kulturni program. Prisotne je pozdravil Aljaž Verhovnik, v. d. generalnega sekretarja ZZB za vrednote NOB Slovenije. Opisal je pomen mednarodnega dneva miru in opomnil, da mir ni samo prenehanje vojne, temveč graditev skupne globalne družbe, v kateri bodo živeli ljudje osvobojeni revščine in bodo uživali blaginjo. Minuti molka, namenjeni vsem padlim v vojnah, je sledilo mirovno sporočilo slavnostnega govornika dr. **Matjaža Kmecla**, podpredsednika ZZB za vrednote NOB Slovenije.

Vsako leto na mednarodni dan miru Združeni narodi pozovejo vse vojskujoče strani, da odložijo orožje in spoštujejo 24-urno globalno prekinitev ognja. Dan brez bojov nas simbolno opozarja, da se oboroženi spori lahko in morajo končati. Vendar je mir veliko več kot samo prenehanje vojne, je bilo poudarjeno v sporočilu generalnega sekretarja ZN Ban Ki Muna. Letošnji dan miru poudarja, da mir gradimo s pomočjo 17 ciljev trajnostnega razvoja, kot jih opredeljuje Agenda 2030 Združenih narodov. Konflikte se pogosto začnejo takrat, ko ljudje tekmujejo za omejene vire. Agenda 2030 za trajnostni razvoj je naš načrt za preprečevanje nastajanja takšnih konfliktov, pri čemer moramo zagotoviti, da nihče ne bo ostal izključen iz tega procesa. Ko je 193 držav članic Združenih narodov lani septembra soglasno sprejelo 17 ciljev trajnostnega razvoja, je bilo njihovo sporočilo jasno.

Trajnostni razvoj je bistvenega pomena za trajen mir, oboje pa je odvisno od spoštovanja človekovih pravic. Naš planet moramo zaščititi in samo s skupnim delom lahko naredimo naš skupni dom

Anton Pozvek, Tit Turnšek, Ladislav Lipič, Janez Podržaj in Damjan Bergant

varen za prihodnje generacije. Vsak od nas naj bo zagovornik trajnostnega razvoja in naj razširja Agendo 2030 in cilje trajnostnega razvoja. Od svojih vlad zahtevamo, da odgovorno uresničujejo svoje zaveze za prihodnost.

Na prireditvi v Ljubljani so podelili nagrado Svetovne veteranske federacije, imenovano Rehabilitation Price, ustanovi ITF (Ustanova za krepitev človekove varnosti). ITF je neprofitna humanitarna ustanova, ki jo je ustanovila vlada Republike Slovenije marca leta 1998, najprej za pomoč pri čiščenju miniranih površin v Bosni, pozneje pa tudi v drugih državah jugovzhodne Evrope. Svoje delovanje je organizacija razširila

v države južnega Kavkaza, Srednje Azije, Bližnjega vzhoda, severne in zahodne Afrike, Latinske Amerike in baltskih držav. S pomočjo ITF je bilo očiščenih več kot 132 milijonov kvadratnih metrov onesnaženih površin z minami na območjih jugovzhodne Evrope, dva milijona kvadratnih metrov na južnem Kavkazu in 1,3 milijona kvadratnih metrov drugod po svetu. Prav tako je organizacija omogočila telesno rehabilitacijo 1251 žrtvam min, v programe o ozaveščanju o nevarnostih min je bilo neposredno vključenih več kot

440.000 otrok in odraslih ter posredno več kot 610.000 družinskih članov. S pomočjo ITF so izšolali več kot 1050 strokovnjakov s področja humanitarnega razminiranja, rehabilitacije in menedžmenta o protiminskem delovanju. Priznanje so v skupnem imenu podelili predstavniki vseh štirih organizacij, ki so članice Svetovne veteranske organizacije: Tit Turnšek, predsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije, general Ladislav Lipič, predsednik Zveze veteranov vojne za Slovenijo, Janez Podržaj, predsednik Zveze društev vojnih invalidov Slovenije, in Anton Pozvek, generalni sekretar združenja Sever. V imenu ustanove ITF je nagrado prevzel direktor Damjan Bergant. ●

Karol Žibret, borec Kozjanskega odreda

Moji spomini so še vedno zelo živi

Lani jeseni sva se s prijateljem pridružila pohodu planincev iz Šentjurja, ki je potekal od gostilne Mlakar Javornik na proslavo pri spomeniku pod Resevno. Pot nas je vodila mimo spomenikov padlim partizanom in mimo prebivalcev, ki so se v pogovorih spominjali grozot druge svetovne vojne v teh krajih. Na spomeniku, ob katerem je potekala proslava, so poleg drugih tudi imena padlih partizanov, ki so se bojevali v drugem bataljonu Kozjanskega odreda. Pohod in pogovor s predstavniki ZB Šentjur sta me spodbudila, da opišem nekatere dejavnosti bataljona med NOB.

// PIŠE: **Karol Žibret**

Kozjanski odred, ki je bil ustanovljen marca leta 1944, sta sestavljala dva bataljona. V juniju leta 1944 so tedanje nemške oblasti fantom okrog mojega letnika 1927 poslale pozive za odhod v nemško vojsko. O datumu in smeri, kam bodo Nemci peljali nabornike, je bil Drugi bataljon pravočasno obveščen. Partizani so postavili zasedo ob cesti Planina–Sevnica in napadli konvoj. Ob napadu je bilo šest sovražnikovih vojakov ubitih, nekaj zajetih. Zajeti fantje naborniki so odšli v partizane in se bojevali na slovenski strani proti okupatorju. Mene v tej zajeti skupini ni bilo, ker sem takrat zbolel. Zaradi nenehnih pozivov in iskanja nemške policije sem avgusta sam odšel v partizane. Pridružil sem se enoti, v katero so vključevali novince brez orožja. Spremljala nas je oborožena enota, ki nas je po potrebi tudi ščitila pred napadi sovražnika.

Vseh novincev Kozjanski odred ni mogel oborožiti, zato so nas pošiljali v brigade na Dolenjsko. Dvakrat sem bil v skupini neoboroženih novincev partizanov, ko so nas poskušali prepeljati čez Savo nekje med Zidanim Mostom in Dolenjim Brezovim. Ob prvem prehodu so nas odkrili Nemci in začeli streljati z minometi, tako da se je kolona razpolovila. Nekaj jih je odšlo na Dolenjsko, drugi smo ostali na Kozjanskem. Čez nekaj dni smo vnovič poskusili. Tokrat so navezali vrv čez Savo, zanj so se fantje držali ob prehodu čez reko. Zaradi preobremenjenosti ali morda sabotaže se je vrv pretrgala. Med udeleženci se je govorilo, da je morda nekdo vrv narezal, a tega nisem nikoli izvedel. Nekaj fantov je reko prešlo, nekaj jih je reka odnesla, preostali smo se spet

vrnili na Kozjansko. V nekaj dneh sem dobil puško in nisem bil več kandidat za Dolenjsko. Dodeljen sem bil Drugemu bataljonu Kozjanskega odreda.

Pred mojim prihodom v bataljon je ta pozno spomladi in v poletju 1944 izvedel vrsto napadov na sovražnikove po-

Spominska plošča na spomeniku pod Resevno, kjer je padel celoten 2. bataljon Kozjanskega odreda. (Foto: Jožica Hribar)

stojanke, jih uničil in zaplenil več orožja in streliva. Sredi julija se je z Dolenjskega vrnila Tretja četa in prinesla nekaj orožja in streliva. Drugi dan proti večeru je bataljon napadel orožniško postojanko na Pilštajnu. Dve četi sta zasedli ceste, ki so vodile proti Pilštajnu, ena pa je napadla orožniško postajo. Orožniki so se precej časa upirali in spuščali v zrak rakete, da bi poklicali pomoč. Pomoči ni bilo in pod vse večjim ognjem so se predali. Drugega avgusta sta 1. in 3. četa postavili zasedo v Večjem Brdu na cesti Šentjur–Planina. Čekali sta sovražnikovo oskrbovalno enoto. Kolona,

ki je vozila hrano in strelivo vojakom na Planini, je štela sedem tovornjakov. Na dveh so vozili hrano in strelivo, na preostalih petih je bilo oboroženo spremstvo, približno 90 vojakov. Po približno enoinpolurnih bojih so Nemci pustili tovor in se umaknili. Partizani so ob pomoči okoliškega prebivalstva tovornjake izpraznili in zažgali.

Začetek jeseni leta 1944 je bil sorazmerno ugoden za partizanske akcije. V odredu je obstajala minerska skupina, ki je večkrat minirala železniško progo Celje–Brestanica. Proga je bila v tem času zelo obremenjena, saj so tu potekali umiki nemških sil z juga proti Avstriji in Nemčiji. Miniranja so potekala v nočnem času. Okupator je na progo ponoči pošiljal močne patrolje. Naša četa je dobila ukaz za napad sovražne patrolje iz zasede. Naš namen je bil padlim vojakom pobrati orožje. Nismo bili uspešni, ker je sovražnik takoj po napadu območje močno osvetlil in napadel z minometi.

Na začetku jeseni 1944 se je drugi bataljon zadrževal v okolici Pilštajna. Do nas je prišla vest, da ustaši požigajo poslopja proti Pilštajnu in Lešičnem. Dobili smo ukaz, da ustavimo ustaše, kar nam je uspelo. V naših vrstah sta bila ranjena dva borca. Zvečer istega dne je dobil en vod naše čete ukaz, da gremo v Novo vas pri Šentjurju po novince, ki želijo v partizane. Krenili smo pred polnočjo in še ponoči v Novi vasi našli nove tovariše, ki se jim je pridružilo še nekaj mobilizirancev. Proti jutru smo se vrnili na Pilštajn, kjer so kuharji pripravljali zajtrk. Zajtrka nismo dobili, saj nas je sovražnik že v zgodnjih urah napadel z minometi. Mina je poškodovala tudi kotel, v katerem se je kuhal zajtrk. Ker smo bili obveščeni, da se sovražnik bliža z dveh strani, smo se umaknili proti Bohorju in tam počakali čez dan. Zvečer smo krenili na Bizeljsko. Nekje pri Pišecah smo se ustavili in dobili nekaj hrane.

Zima 1944–1945

Bolj ko smo se bližali zimi 1944/45, težje je bilo večjim oboroženim enotam, kot je bil naš bataljon, v katerem je bilo približno 55 borcev. V jesenskih razmerah smo lahko spali na senikih ali v gozdu pod drevesi, pozimi pa smo bili zadovoljni v govejih ali svinjskih hlevih.

Če smo imeli srečo, smo lahko spali na tleh v kmečkih stanovanjskih hišah. Redki so bili primeri, ko smo lahko spali celo noč. Ponoči smo imeli pohode, ko smo se pomikali po kozjanskih, brežiških in zasavskih zaselkih. Premeščanje je bilo potrebno zaradi zasledovanja sovražnika in izdajstev. Največje težave smo imeli z zagotavljanjem prehrane, oblačil in obutve. Glavni dobavitelj hrane je bilo zavedno kmečko prebivalstvo teh krajev, ki je bilo naklonjeno parti-

Karol Žibret

zanski vojski.

Bolj ko se je bližala zima, večji pritisk sovražnika smo občutili. Zaradi miniranja in posledično poškodovane proge vlaki niso vozili v daljših presledkih. V tem času sovražnikova vojska ni mirovala. Cele kolone umikajočih sovražnih vojakov so se premikale po železniški progi proti Avstriji. Te enote so se pomikale po krajih, za katere so menile, da se v njih zadržujejo partizani. Enote smo večkrat opazili, vendar jih nismo napadali, saj so bile prevelike in dobro oborožene.

Jeseni leta 1944 smo se premikali po pobočjih okoli Jurkloštra, Radeža in Zabukovice. Na pohodih smo borci poleg svoje prtljage nosili tudi drugo opremo (kotel za kuhanje) in živila. Če si bil na vrsti za nošenje kotla ali kakšnega govejega stegna, ni bilo prijetno. Bile so noči, ko sta nas dež ali sneg popolnoma premočila. Obleke so se nam posušile na telesu, če je bilo to sploh mogoče.

Pozno jeseni in na začetku zime smo bili pogosto napadeni kmalu po prihodu na ciljno mesto. Po prihodu na cilj je komanda takoj razpostavila straže in odposlala patrolje, ki so nas opozorile na nevarnosti. Zanimivo pa je, da se je pred zaporednimi napadi bataljonu pridružil borec v železničarski obleki. Ne vem, zakaj ga je po približno desetih dneh zmanjkalo. Od tedaj naprej napadi sovražnika niso bili več tako pogosti. V

bataljonu so se razširile govorice, da naj bi ta železničar izdajal.

Po novem letu 1945 se je bataljon ustavil v neki vasi na Bizeljskem. V naš bataljon je prišel srbohrvaški oficir. Govorilo se je, da od naše komande zahteva več napadov na sovražnika. S terena je prišla informacija, da je v postojanki na Malem Vrhu približno 40 sovražnikovih vojakov, ki imajo nekaj ruskih ujetnikov. Naslednjo noč je vodstvo izbralo 20 dobro oboroženih borcev, ki naj bi rešili ruske ujetnike. Načrt je bil brez streljanja onesposobiti stražarje in obkoliti stavbo, v kateri so bili sovražni vojaki. To jim je uspelo in pozvali so sovražne vojake k predaji, da so začeli prihajati iz stavbe in se predajati brez orožja. Nekaj sovražnih vojakov pa se ni hotelo predati in so streljali. Naši borci so namepravali odgovoriti s streli iz mitraljeza, ki pa je zaradi hudega mraza zatajil. Eden izmed borcev je aktiviral ročno bombo, da jo vrže skozi okno v stavbo. Na oknu pa je bila mreža, bomba se je odbila od nje in eksplodirala med našimi borci. Rezultat tega slabo izvedenega napada je bilo šest težko ranjenih partizanov. Žal tudi naš medicinec ni imel ustreznih zdravil in sanitetnega materiala, zato smo ranjence prenesli v partizansko bolnišnico na Pohorju. Zaradi visokega snega smo morali borci goveji vpregi utirati pot. Šele drugo noč smo proti jutru pripeljali ranjence v bližino bolnice, tretjo noč pa do bolnice. Žal so od šestih ranjencev trije zaradi ran in hudega mraza po poti umrli.

V zadnjih dneh januarja ali na začetku februarja leta 1945 smo se zadrževali pri Sveti Jedrt na Bizeljskem. Drugi dan našega bivanja tukaj se je bataljonu začela približevati večja skupina nemških smučarjev. Ko so prišli do vasi, jih je zaseda našega bataljona ustavila. Začel se je spopad, po nekaj urah so se nemški smučarji umaknili. Naš bataljon ni imel mrtvih ali ranjenih. Na sovražni strani pa je bilo nekaj ranjenih ali mrtvih, saj smo opazili krvave sledi umika.

Neuspešni napad

Tretji dan zgodaj zjutraj je šel naš vod v zasedo čakati nemško patroljo, ki je vsak dan patroljirala okoli svojih postojank. Po približno uri in pol smo opazili rakete, ki so letele v zrak tam, kjer je bil nameščen naš bataljon. Ko se je že začelo daniti, smo opazili, da je bataljon obkolljen. Večina borcev je menila, da moramo naprej, da se umaknemo iz obroča. Komandir voda Slavko pa je menil, da moramo na sedež bataljona, torej v

obroč. V štabu so takoj, ko so opazili, da jih obkoljujejo, na okoliške hribe poslali zasede. Ko smo prišli do bataljona, smo dobili ukaz, da gremo naprej, krenili smo proti Špičku, saj smo menili, da se bomo tam najlažje prebili. Po nekaj sto metrih nas je presenetil rafal, ki je ranil mitraljezca Hočevarja. Nadaljevanje umika glavnine bataljona je vodilo čez hrib pred nami. Naš vod je moral počakati v zasedi, dokler se glavnina ne bi umaknila čez hrib, da zadrži Nemce, če bi nam sledili. Tudi mi bi morali za glavnino, a nam je nemška kolona prekrizala pot. Preostal nam je umik v dolino proti potoku, po katerem smo se umikali. Naenkrat smo pred sabo opazili Nemce, na srečo smo mi njih opazili prej kot oni nas. Na desni ob potoku je bilo nizko gosto smrečje, pod katerim smo se zarili v sneg. Slišali in videli smo sovražne vojake vse okoli nas. Skoraj gotovo smo Nemcem zabrisali pot s tem, ko smo šli nekaj sto metrov po vodi, morda pa nas je rešila večja skupina divjih prašičev, ki je šla tik mimo nas.

V glavnini bataljona sta bila dva borca ranjena, v tem napadu pa so umrli vsi borci ene zasede, mislim, da jih je bilo enajst, med njimi tudi hrabri mitraljezec Gril.

Po umiku nemških vojakov smo tudi mi odšli iz gozda. Prišli smo do kozolca, ki je bil nekoliko oddaljen od hiše, v kateri so bili ljudje. Ker smo menili, da nas nihče ni videl, smo se odločili prespati na kozolcu. Slekli smo zmrznjeno obleko in se zarili v krmo. Bili smo tako izmučeni, da smo pri okoli -24 stopinjah zaspali v samem spodnjem perilu brez odej. Ko pa smo se zjutraj zbudili, smo videli in slišali Nemce, ki so tudi bili v tej vasi, na srečo nas niso odkrili. Drugi večer smo dobili zvezo z bataljonom, ki je bil na poti proti Svetini. Proti jutru naslednjega dne smo prišli v vas Kanjuce pri Svetini. Bili smo tako utrujeni in lačni, da smo spali kar med hojo.

Disciplina v našem bataljonu in tudi v drugih partizanskih enotah je bila po mojem mnenju pretirana in preveč kaznovalna. Med mojim bivanjem v bataljonu sta bila dva borca ustreljena. Eden je bil ustreljen, ker se je s stražarskega mesta pred mrazom umaknil v hlev, saj je menil, da bo lahko skozi okno nadziral stanje, drugi pa zato, ker je pri kmetiji v hiši, kjer smo bivali, vzel pol klobase. Pred naslednjim premikom našega bataljona je v prvi polovici januarja leta 1945 prišel pome bratranec Stanko s šefom obveščevalnega centra in me vzel za kurirja v postaji TV/15 ali 20. Celoten 2. bataljon je padel 18. marca 1945 pod Resevno. ●

Obiski v nekdanjih taboriščih za ukradene slovenske otroke

Posebna spominska znamenja v štirih nemških krajih

Leta 1941, ko je nacistični vojaški stroj okupiral del naše domovine, Štajersko in Gorenjsko, smo bili še otroci. Vendar se številni nekaterih takratnih dogodkov še dokaj dobro spominjamo. Od doma so bili izgnani naši sorodniki in prijatelji, najprej v Srbijo, nato na Hrvaško in v nemški rajh. Slovenci, manjvredni podljudje, smo bili obsojeni na nasilno iztrebljenje. In začel se je boj zavednih domoljubov za ohranitev.

// PIŠE: **Janez Žmavc**, predsednik Društva ukradenih otrok

// FOTO: **arhiv Društva**

Številni partizani in njihovi aretirani sodelavci v ilegali, ujeti v spopadih z okupatorjem ali izdani, so bili kot talci žrtve. Mučenje in ustrelitve so bili odgovor okupatorja, ki pa se ni ustavil v svojem nasilju samo pri zapornikih, ampak ga je po smernicah državnega vodje SS Heinricha Himmlerja v najbolj kruti obliki poleti 1942 uveljavil tudi pri njihovih

družinah in bližnjih sorodnikih. V avgustu leta 1942 so bili odrasli deportirani v koncentracijsko taborišče Auschwitz, osamljeni in nedolžni otroci, tudi nebogljeni dojenčki, pa nameščeni v posebna taborišča v starem rajhu. Dojenčki so bili v primeru zadovoljive ocene rase namenjeni za posvojitve v nemške družine, drugi otroci pa razvrščeni najprej po abecedi in nato po spolu in staros-

ti v pet taborišč: Saldenburg, Neustift Himmelberg, Eisenstein/Seligenporten in Kastl. Od približno 650 aretiranih otrok je danes še živih približno 190.

Nekdanji taboriščniki – ukradeni otroci smo prizadeti, ker se domoljubno dejanje in žrtvovanje naših staršev in sorodnikov, pravi narodnoosvobodilni boj, s pristranskim ideološkim izkrivljanjem zgodovinskih dejstev poskuša prikazati kot revolucionarno nasilje. Zato si prizadevamo, da se časi, v katerih je bilo povzročeno toliko gorja, ohranijo v objektivnem zgodovinskem spominu in se konča slepljenje javnosti. Vsi, ki smo bili žrtve totalitarnih in avtoritarnih režimov, želimo resnično obravnavo vseh dogajanj in dejanj. Dokumentarni prispevki pričevalcev, žrtev nacističnega nasilja, predvsem pa dokumentarna filma »Ukradeno otroštvo« in »Banditenkinder – slovenskemu narodu ukradeni otroci«, so majhen kamenček v tem mozaiku. Pričevanja več kot 35

Skupinska fotografija ob spominski plošči v Seligenportnu

Pred stavbo nekdanjega taborišča s spominsko ploščo v Kastlu

nekdanjih taboriščnikov in mnogo tujih državljanov so do zdaj v številnih krajih v Sloveniji in tujini (Nemčiji, Avstriji, Italiji) prikazala večini gledalcev popolnoma nepoznana grozodejstva nemških okupacijskih oblasti. Pomembna pa je tudi splošna ugotovitev v pogovorih v okviru predstavitev dokumentarnih fil-

Vsi, ki smo bili žrtve totalitarnih in avtoritarnih režimov, želimo resnično obravnavo vseh dogajanj in dejanj.

mov učencem in dijakom v šolah v Sloveniji, a tudi odraslim, da je ta tematika dogajanja v času druge svetovne vojne v izobraževalnih procesih zelo slabo predstavljena.

V Društvu taboriščnikov – ukradenih otrok pa smo si tudi že več let prizadevali za dobro sodelovanje s krajevnimi dejavniki v Nemčiji in za ustrezno označitev objektov v vseh krajih, kjer so bila med drugo svetovno vojno posebna taborišča za slovenske otroke. V preteklih dveh letih smo bili uspešni in s pomembno finančno in organizacijsko pomočjo lokalnih dejavnikov so bila vgrajena spominska znamenja v Kastlu,

Ukradeni otroci pred stavbo taborišča v Himmelbergu, kjer so bivali (z leve): Janez in Franc Štiglic, Danilo Doberšek, Franc Razgoršek, Fani Oset, poročena Šajh, in zadaj Valentin Stakne.

Odkritje spominske plošče v Saldenburgu. Na sliki z leve: Gerhart Koller, deželni svetnik, Sebastian Guber, predsednik Zveze mladinskih domov, Marija Kačičnik, ukradeni otrok v tem taborišču, in Janez Žmavc

Himmelbergu in Seligenportenu. Vse spominske table z znakom društva in table s podnapisi je zasnoval akademski kipar Dušan Tršar, so pa odlita v bronu. Podnapis v prevodu se glasi:

»Tu je bilo od 1942 do 1945 nacional-socialistično taborišče. Približno ... slovenskih otrok in mladine je bilo pripeljanih za prevzgojo in ponemčenje. Njihovi starši so bili umorjeni ali deportirani v koncentracijsko taborišče.

To spominsko znamenje je vgrajeno v znamenje nemško-slovenskega prijateljstva občine ... in Društva taboriščnikov – ukradenih otrok.«

Društvo ukradenih otrok je 29. in 30. julija organiziralo obisk treh krajev, kjer so bila spominska znamenja že odkrita. Ob njih smo položili vence. Poseben pomen tega obiska, ki se ga je udeležilo 49 potnikov, med njimi 24 nekdanjih taboriščnikov (ostali so bili pretežno njihovi svojci, ker so potrebovali spremstvo), je bilo odkritje še enega spominskega znamenja, to je v Saldenburgu, 30. julija na objektu, ki je zdaj v lasti organizacije Deutsches Jugendherbergswerk Landesverband e.V. Bayern.

Prevozne stroške za avtobus, s katerim smo v dveh dneh opravili več kot 1700 kilometrov, je prispevala ZZB za vrednote NOB.

Številnejša udeležba nekdanjih taboriščnikov na tem obisku je tudi priznanje našim prizadevanjem in prizadevanjem lokalnih dejavnikov za ohranitev spomina na nacistična grozodejstva in v opomin za prihodnje rodove. ●

Ob 75. obletnici ustanovitve OF

Pomen in vpliv OF v Ljubljani med NOB

France Prešern je zgodovino Slovencev ocenil, da »samo krvavi punt poznamo«. A aprila leta 1941, ko smo doživeli okupacijo nacifašizma, punt ni več zadoščal, kajti morali smo preprečiti uničenje našega naroda, ker so okupatorji odločili, da eno tretjino asimilirajo, drugo izselijo, tretjo pa pobijejo. Edini način, kako to preprečiti, je bil organizirati odločen narodnoosvobodilni boj in revolucionarno prevzeti njegovo oblast. To nalogo je opravila Osvobodilna fronta, ki je ob veliki podpori naroda vsa štiri leta vodila ta boj na osnovi devetih točk svojega programa.

// PIŠE: **Marko Vrhunec** // FOTO: **osebni arhiv avtorja**

Istočasno se je pod Titovim vodstvom razvila NOB po vsej Jugoslaviji, kmalu pa tudi sodelovanje z zavezniki protinacifašistične koalicije svobodoljubnih narodov. V prvi točki svojega programa je OF določila, da je »proti okupatorjem treba vršiti neizprosno oboroženo akcijo«. Na ta poziv smo se Slovenci odzvali po vsej Sloveniji in na razne načine. Sprva so odpor organizirano izvajali le komunisti in krščanski socialisti, spontano pa so nastopale posamezne skupine aktivistov in borcev, kot na primer gorenjski gošarji.

Odpor v Ljubljani

Tako se je v Ljubljani odpor proti Italijanom začel z različnimi oblikami državljanske nepokorščine. Pojavile so se napisne, zvočne in listične akcije, naglo se je širil ilegalni tisk s časopisi Slovenski poročevalec, Ljudska pravica, Mladina in številne brošure. Organizirani so bili Varnostno-obveščevalna služba (VOS), civilna zaščita in prve vojaške skupine, iz katerih je med drugim rasla tudi bodoča Ljubljanska brigada. Odrejen je bil kulturni molk, omejen vpis na univerzo in uvedena nepokorščina pri dvigu rok v fašistični pozdrav. Organizirana je bila mreža bunkerjev, v katere so se zatekli aktivisti, predvsem komunisti, ki jih je policija iskala. Delovati so začele Rdeča pomoč in razne oblike solidarnosti, tudi z zbiranjem denarja. Zelo so Italijane vznemirjali enourni popoldanski protesti, ko je OF pozvala meščane, naj vsak dan za eno uro vsi ostanejo doma, zatem pa množično pridejo na ulice.

Ena takih samoiniciativnih napisnih akcij je bil zapis »V«, kar je pomenilo victory – zmaga, na zidove hiš, ki sem jo sam izvedel ponoči 14. julija 1941 skupaj s Tonetom Brecljem in Ivom Peliconom. Padel sem v zasedo karabinjerjev, ki so me pretepli, vklenili in zaprli za en dan. Ko so me spustili domov, mi je fašistični oficir v srbohrvaščini rekel: »Ne delajte več teh neumnosti, saj boste tako vsi čez leto dni govorili le še italijansko.« Mojo izpustitev je odredil general Tadeo Orlando, ki si je takrat našo domačo vilo izbral za svojo rezidenco, s tem da smo se Vrhunčevi umaknili v druge prostore. General Orlando je že naslednji dan užaljeno zapustil vilo, rekoč, da takega obnašanja od nas ni pričakoval. Zanimivo je, da je taisti general leta 1944 postal obrambni minister v prvi italijanski nefašistični vladi po kapitulaciji Italije, ki so jo postavili zavezniki.

Priprave ljudi na odhod v partizane

Ena glavnih nalog terenskih organizacij OF je bila rekrutiranje meščanov za odhod v partizane. Poskrbljeno je bilo tudi za vrnitev ranjenih, bolnih in premraženih borcev. Potem ko je okupator februarja 1942 obdal mesto z bodečo žico, je ta naloga postala zahtevnejša, vendar je OF tudi to izpeljala tako, da bil je odhod v partizane organiziran. Vsak je dobil izkaznico, *lascia passare* (prepustnico), natisnjeno v tiskarnah OF. Tudi v naši vili smo leta 1941 opremili nekaj ilegalcev (med drugimi Cveta Močnika in Stanka Semiča - Dakija), ki so potrebovali pri-

merno opremo za odhod v partizane.

Kmalu je OF v Ljubljani začela organizirati hišne, kvartne, rajonske in druge odbore za posebne naloge. Med take je spadal naš hišni odbor na tedanji Gorupovi 9, saj smo našli prostor med dvema nadstropjema, primeren za bunker. Vanj smo skrili smučke, ilegalno literaturo, pisalni stroj in radio, ker so Italijani blokirali druge radijske postaje tako, da je bilo moč poslušati le Ljubljano. Mi pa smo lahko redno poslušali radio London in natipkane vesti pošiljali OF za širšo distribucijo. Kmalu sta v bunker prišla prva dva ilegalca, pozneje se je v njem skrivalo največ pet ilegalcev.

Jeseni 1941 so Nemci začeli preseljevati Gorenjce v Srbijo. Ko smo izvedeli, da prvi transport pelje skozi Ljubljano, smo v skupini odšli na postajo. Italijani nas niso ovirali, zato smo prišli do vagonov in tam začeli deliti hrano in letake ljudem na vlakih, na letake smo natipkali zadnje vesti z ruske fronte. Zadnji

Počitek borcev na stopnicah Magistrata, 9. maja 1994 ob 8. uri zjutraj

stavek pa se je glasil: »Ne obupajte, z vami je ves slovenski narod in kmalu se boste vrnil v svobodno domovino.« Drugi dan je bilo na kolodvoru že polno italijanskih in nemških vojakov, ki nas niso pustili k vagonom in so nas surovo razgnali.

Oktober leta 1941 je vodstvo OF dobilo priložnost, da zaveznikom pošlje sporočilo o razmerah v Sloveniji. Moj oče, dr. **Vinko Vrhunec**, direktor Trboveljske premogokopne družbe, ki jo je imel v lasti tuj kapital, je dobil dovoljenje za službeno potovanje v Bern, a ga je izkoristil v drugačne namene. Tehnika OF mu je v pete in v usnjeno mapo vnesla mikrofilme, ki so vsebovali nemške pla-

kate o prvih streljanih talcih na Gorenjskem in so Gorenjcem sporočali, da so ustrelili sto Slovencev za enega Nemca. Drugi dokument pa je bil memorandum OF o prihodnjih mejah združene Slovenije na Soči in Dravi, ki sta ga pripravila profesor dr. Fran Zwitter in profesor Avgust Pirjevec. Dokumente je Vrhunec nameraval odnesti v London, da bi jih izročil naši begunski in angleški vladi. V Švici je nestravno čakal, da dobi angleški vizum, a ga je obiskal duhovnik Košuta in mu sporočil, da mu Vatikan svetuje, naj ne gre na pot, ker ga gestapo in OVRA (Organizzazione per la Vigilanza e la Repressione dell' Antifascismo – tajna policija italijanskih fašistov) čakata v Madridu in Lizboni. Predal je dokumente jugoslovanskemu ambasadorju v Bernu in se odločil za pot domov. Ob prihodu v Ljubljano so ga Italijani že na postaji aretirali in ga za enajst mesecev zaprli v Koprno in Rimu. Na sodni razpravi je zanj tožilec predlagal smrtno kazen, potem ko nam

je uspelo podkupiti predsednika posebnega vrhovnega fašističnega sodišča, pa ga je to obsodilo na trideset let zavora in na zaplenbo vsega premoženja.

V Ljubljani je OF vse bolj postajala država v državi in politične razmere so se zaostrele, tako da so Italijani posegli po drastičnih ukrepih: mesto so februarja 1942 obdali z bodečo žico in ga pretvorili v prvo mestno koncentracijsko taborišče na svetu. Priredili so aretacije vsega odraslega moškega prebivalstva. Tako sem prišel drugič v zapor, ki je trajal en dan in je potekal tako, da je vsak zapornik moral stopiti pred visoko leseno ograjo, v kateri so bile izdolbene odprtine. Za njimi so sedeli domači ovaduhi in če so pokazali na desno, si šel v zapor, če pa na levo, si šel domov.

Tudi v vili nismo imeli miru. Ker so Italijani sumili, da se ukvarjamo z ilegalnimi aktivnostmi OF, smo leta 1942 doživeli 23 hišnih preiskav, bunkerja pa niso odkrili. Sprva so preiskave opravljali karabinjerji, potem vojaki, kmalu pa belogardisti. Zadnja je bila pred božičem, ki jo je v spremstvu italijanskih vojakov opravil plavogardist v uniformi nekdanjega jugoslovanskega oficirja brez čina s kraljevsko kokardo na šajkači.

Zaradi moje zamude pri skritju v bunker so me zaprli. Po treh dneh so me izpustili in zadržali osebno izkaznico, ki je nikoli več nisem dobil nazaj. Kmalu je bilo jasno, zakaj. Na dom je prišel plavogardist Župec in me povabil, da grem med četnike, za kar bom dobil čin podporočnika. Seveda sem to odločno odklonil. Postal sem ilegalec, računajoč na bunker, in odločil sem se, da grem v partizane.

Leta 1942 se je narodnoosvobodilno gibanje naglo širilo in partizanstvo močno krepilo, tako da so nastajala obsežna osvobojena ozemlja. Zato se je vodstvo OF odločilo, da zapusti Ljubljano. Najprej se je preselilo v Polhograjske Dolomite, potem pa v Kočevski rog v Bazo 20.

Na začetku leta 1943 sem dobil prepustnico OF, a ko sem se pripravljajal za odhod v partizane, je prišlo novo presenečenje. Januarja 1943 si je namreč novi komandant italijanske vojske v Ljubljanski pokrajini, Gastone Gambarara, izbral našo zaplenjeno vilo za rezidenco. Ko smo se pripravljali na selitev, jaz pa na odhod v partizane, nas je neki večer obiskal v prvem nadstropju in sporočil, da želi, naj ostanemo v hiši. Kmalu smo spoznali, da se je tako odločil, ker je želel prek nas imeti zvezo z OF. Ko nas je nekega večera povabil v svoje prostore, je kar naravnost vprašal, zakaj je oče dobil trideset let ječe. Ko sem mu pojasnil, je vprašal, ali te meje zahteva tudi OF. Odgovoril sem mu da, saj je to utemeljil njihov nacionalni buditelj Giuseppe Mazzini. Jezno je vzklikal, da to ni res. Ko smo se vrnil v gornje nadstropje, se nam je pridružil inženir Marjan Tepina, ki je kot ilegalec vodil hišni odbor, in dolgo v noč smo razmišljali, kaj storiti. Drugega dne smo obvestili VOS o pogovoru. Čez nekaj dni nam je Gambarara sporočil, da je Mazzini to res napisal.

Od tedaj so bili naši pogovori kar pogosti in obojestransko koristni: njemu so služili, da je postavljajal razna vprašanja, računajoč, da bo odgovore dobival od vodstva OF, VOS pa je zvezo uporabljal, da je dobival od njega pomembne informacije o njihovih namelih, kam odha-

ja, da okupatorji ne predvidevajo nove ofenzive na partizane, da pa bodo odgovorili, če bodo napadeni, da ne bodo več streljali talcev in požigali hiš. Prosili smo ga, ali lahko doseže očetovo izpustitev, pa je dejal, da tega ne more, je pa dal izpustiti iz ljubljanskih zaporov našo teto Vero in na zahtevo OF zadržal v zaporu Prežihovega Voranca, katerega izročitev so zahtevali Nemci. Sporočil je, da so iz Gonarsa, Renicia, Raba in iz drugih, tudi nemških taborišč začeli izpuščati naše zapornike. Bil je voljan sprejeti spiske zapornikov, za katere smo trdili, da so naši sorodniki in prijatelji, čeprav so to bili v glavnem aktivisti OF.

Odhod ljubljanskih aktivistov v partizane

Aprila leta 1943 nam je po vrnitvi s poročanja Mussoliniju sporočil, da je ta zahteval, da se takoj izselimo, ker ima podatke, da smo sodelavci komunistov. Z izselitvijo se je zveza pretrgala, prišla pa sta september in kapitulacija Italije. Hišo je zasedel nemški komandant, general SS Erwin Rösener in ostal v njej do 8. maja 1945.

Ob kapitulaciji Italije je približno 2.500 ljubljanskih aktivistk in aktivistov odšlo v partizane. Večina se je napotila v osvobojeno Belo krajino, kjer je dve let OF vodila NOG in gradila bodočo suvereno državo. 1033 bork in borcev je ostalo na Golem in 11. septembra so ustanovili 10. ljubljansko brigado. Na njeni približno 3.500 km dolgi poti se je v njej bojevalo 3.184 borcev, od tega 90 bork, življenje je izgubilo 329 borcev, ranjenih je bilo 598, vdalo se jih je 22. Pogrešanih je bilo 639 borcev, od tega je usoda 200 nepojasnjena, drugi pa so se vrnil v partizane. Po podatkih, ki smo jih zbrali, je v spopadih z brigado padlo 1284, bilo ranjenih 1275 in ujetih 26 sovražnih vojakov.

Na začetku leta 1945 je brigada postala udarna in je štela približno 400 bork in borcev, aprila pa se ji je pridružilo 250 borcev Pete prekomorske brigade. 9. maja 1945 je brigada skupaj s 7. korpusom in Hercegovsko divizijo osvobodila Ljubljano in pred magistratom razvila svojo zastavo. Tako je končala svojo bojno pot.

Ljubljana se je kljub zmanjšanju števila aktivistov OF do konca vojne pogumno upirala okupatorskemu in domobranskemu terorju, preživela januarski vdor v svoje vrste, poboj številnih aktivistov ter z zastavami in navdušenjem dočakala svobodo. ●

Nuša Žuraj, aktivistka, kurirka, častna članica ZZB Slovenska Bistrica

Naj otroci nikoli ne doživijo vojne

Rosnih 17 let je imela Nuša Žuraj, tedaj še s priimkom Namestnik, ko se je začela druga svetovna vojna. Ruše, njen rojstni kraj, so takrat imenovali Mali Beograd. Ljudje so bili izredno zavedni in ponosni Slovenci. Takšni so bili tudi vsi člani družine Namestnik, v kateri se je 21. junija 1924 rodila Nuša kot prvi otrok, skusila grozote druge svetovne vojne in v njej kljub mladosti vsa štiri leta sodelovala s partizani. Pozneje se je v Mariboru izučila za modistko.

// BESEDILO IN FOTO: Štefka Žnidarič

Še danes se 92-letna Nuša dobro spominja dogodkov iz tistih časov in o njih pripoveduje tako živo, da poslušalec, ki ji zbrano prisluhne, lahko dogajanja vidi, kot da se vrstijo pred njegovimi očmi. Vsi člani družine Namestnik so sodelovali s partizani. Sestra Minka je bila borka Pohorskega bataljona in je padla 8. januarja 1943, sestre Breda in Malka sta skusili grozote taborišča Knittelfeld, starši s sinom Francijem so bili zaprti v taborišču Šternthal, današnje Kidričevo, sestro Lidijo je najhujšega obvaroval študij v Gradcu.

Takole se Nuša spominja tistih časov: »Že leta 1941 sem bila sprejeta v organizacijo SKOJ. Na to sem bila ponosna, saj so mi s sprejemom v to organizacijo voditelji izkazali veliko zaupanje. Mladi smo se zbirali v Mariboru v nekem skladišču, kjer smo imeli plesne vaje, vmes pa sestanke, na katerih smo se pogovarjali o naših protifašističnih akcijah in dobivali konkretne naloge. Vsak je dobil svojo nalogo. Zbirali smo denar, sanitetni material in hrano za Ruško četo, trosili letake in pisali protifašistična gesla. Meni so zaupali nalogo kurirke. Pri opravljanju kurirskih nalog sem se sestajala s številnimi kurirji in komunisti. Med njimi je bil tudi komunist Tonček, za katerega se je pozneje izkazalo, da je postal gestapovski agent. Zaradi njegove izdaje so nas nekega dne med sestankom presenetili žandarji in nas odgnali v mariborske zapore, nas zaprli, pozneje pa odpeljali v prehodno taborišče na gradu Borl. Po prihodu iz zapore sem nekaj časa živela pri teti v Mariboru, ki so ji Nemci ustrelili edinega sina. Ker je bivanje pri teti postalo zame prenevarno, sem pobegnila v partizane. Kurirske poti so me vodile po krajih na Pohorju:

od Planice do Urha, Kota, Frama, Tinja, po krajih v okraju Slovenska Bistrica, od Cigonce, Križnega Vrha, Kovače vasi do Oplotnice, Fošta nad Oplotnico. Poti so bile dolge in naporne. Povsod je prežala nevarnost. Kurirji smo hodili le ponoči. Strahu nismo poznali, čeprav smo večkrat le za las ušli smrti.

Za konec vojne sem izvedela v vasi Tinje nad Slovensko Bistrico. Tam se nas je veliko zbralo in skupaj smo krenili proti Slovenski Bistrici, kjer je bil organiziran miting. Sprevod je segal od

enega do drugega konca mesta. Ljudje so nas pozdravljali in nam vzklikali. Bilo je veličastno. Na mitingu, ki je bil naslednji dan v Mariboru, se je zbrala ogromna množica ljudi. S tovornjaki so se pripeljali z vseh strani Štajerske. Bilo je prelepo. Bili smo svobodni.

Kaj pomeni svoboda, dobro vemo vsi, ki smo se zanjo bojevali. Zato je danes moja največja želja, da bi živeli v miru, da se za svobodo ne bi bilo treba nikomur več bojevati. Vsi ljudje bi si morali prizadevati za mir. Tako otrokom nikoli ne bo treba skusiti, kaj pomeni izgube svobode.«

Kaj pomeni svoboda, dobro vemo vsi, ki smo se zanjo bojevali. Zato je danes moja največja želja, da bi živeli v miru, da se za svobodo ne bi bilo treba nikomur več bojevati.

Po osvoboditvi leta 1945 je Nuša živela v Slovenski Bistrici, kjer je službovala v tovarni Impol. Po poroki z Miho Žurajem in rojstvu hčere Nuške in pozneje sina Nika pa je ostala doma, se posvetila družini in delu v borčevski organizaciji, v Društvu izgnancev Slovenije ter Krajevni skupnosti. V vseh teh organizacijah je bila zelo dejavna. Največ svojega časa pa je posvetila mladim. Vodstva šol so jo pogosto vabila med šolarje, da jim je pripovedovala o svojih vojnih doživetjih in težkih časih v boju za svobodo. Za svoje delo je dobila številna priznanja, med drugim posebno priznanje ZZB za vrednote NOB za dolgoletno uspešno delo v organizaciji, je tudi častna članica ZZB za vrednote NOB Slovenska Bistrica. Vsa priznanja skrbno hrani in je nanje ponosna.

Danes Nuša Žuraj živi v blokovskem stanovanju v Slovenski Bistrici. Kljub častitljivim letom je še zelo živahna. Še vedno sama skrbi zase, zelo pa se veseli obiskov svojih najdražjih in prijateljev, s katerimi obuja spomine na težke, a tudi prijetne dogodke. Je ena najbolj spoštovanih in priljubljenih članic Zveze borcev za vrednote NOB Slovenska Bistrica. ●

Nuša Žuraj

Tradicionalno srečanje nekdanjih internirank in internirancev v Portorožu

Pomembno je človekovo dostojanstvo

»Vi ste tisti, ki ste izkusili neizprosno vojno, ki posega v usode ljudi. Na vašem trpljenju je zrasla sodobna Evropa, in čeprav smo zgradili skupnost na izhodišču pravičnosti in socialnosti, se prebujata sovraštvo, za katero smo mislili, da nima več mesta v naši družbi. Saj spomin na vaše trpljenje še ne bi smel izginiti,« je na letošnjem srečanju preživelih žrtev nacifašizma v Portorožu poudarila slavnostna govornica, ministrica za obrambo Andreja Katič.

// PIŠE: **Televizija Medvode** // FOTO: **Aleš Nanut**

Zbranim več kot 400 preživelim taboriščnicam in njihovim svojcem je govornica v zahvali za njihov trud pri negovanju in obujanju spomina na trpljenje v taboriščih našla tudi povezavo s sedanjim časom: »Današnja resničnost v Ukrajini in na Bližnjem vzhodu je žalostna, tisoči trpijo v spopadih, milijoni so kot begunci ostali brez svojih domov. Njihove pretresljive zgodbe nas pozivajo k temu, da poskušamo vzpostaviti mehanizme za končanje trpljenja. Vedno ko pripadniki SV odhajajo na pomoč po svetu, niso oboroženi le z orožjem, ampak tudi z zavedanjem o spoštovanju človeškega dostojanstva in o pomoči najbolj ranljivim skupinam.« Dodala je: »Tudi zaradi vašega trpljenja in poguma ter odločitve, ki ste jih sprejele, danes lahko

internirali tudi na Rab in Gonars. Približno devet tisoč taboriščnic in zapornic se po vojni ni vrnilo domov.

Uvodni nagovor na tokratni slovesnosti je tudi letos imel gostitelj, župan občine Piran **Peter Bossman**. Zbranim taboriščnicam in internirankam, političnim zapornicam in ukradenim otrokom je dejal, da si ne more predstavljati trpljenja, ki so ga doživeli v vojni, zato nima pravice ponujati sočutja, ima pa dolžnost, da jim izkazuje neizmerno spoštovanje do njihove jelekne volje, ponosa in humanosti.

Na proslavi se je predsednik republike Borut Pahor na prav poseben način zahvalil vsem, ki ohranjajo pomemben spomin na žrtve vojn, še prav posebej pa Matjažu Špatu, predsedniku taboriščnega odbora Ravensbrück pri ZZB za

Nekdanje taboriščnice so vedno najbolj razveselijo druga druge.

vrednote NOB Slovenije in predsedniku organizacijskega odbora proslave. Na srečanju so se za izjemno delo zahvalili tudi **Ivici Žnidaršič**, dolgoletni predsednici Društva izgnancev Slovenije, za njeno dolgoletno delo pri negovanju zgodovinskega spomina na trpljenje ne le izgnancev, ampak tudi vseh, ki jih je nacifašizem zapisal pogubi.

Sicer pa na prireditvi niso pripovedovali zgodbe »nekoga od nekod«, to niso bile zgodbe scenaristike, ampak zgodbe ljudi, ki jih je vojna za vedno zaznamovala. Bile so zgodbe tudi na srečanju prisotnih udeležencev, ki so zaznamovani s pečati genocida, holokavsta, iztrebljanja ... Tudi narod namreč lahko uničuješ na različne načine – vzameš mu jezik, vzameš kulturo, lahko ga razseliš, zgaraš in stradaš do konca, lahko ga spremeniš v pepel ... Vedno mu vzameš dostojanstvo. In za to gre v teh dneh, ko se svet oblači v vojne barve – za človekovo dostojanstvo.

Kot braniki človekovega dostojanstva so na prireditvi sodelovali nastopajoči: Orkester Slovenske vojske pod vodstvom Andreje Šolar ter pevka Tinkara Kovač in tenorist Martin Sušnik, Pevski zbor OŠ Koper pod vodstvom Ingrid Poropat, Partizanski pevski zbor pod vodstvom dirigenta Franca Gornika s solistoma Špelo Femec in Tonetom Lovcem ter harmonikarjem Brankom Sladičem, baletnice in baletnik Baletne šole Stevens, plesalca plesne šole Feniks Katarina Matuš in Jaka Podgoršek, voditelj Domen Valič in recitatorka Lina Potočki Vozny. Scenarij prireditve je pod vtisom pričevalcev spominov v obliki pričevanj, obdelanih s sodobno računalniško videoanimacijo, spisala Silvana Knok, projekcijo pa sta izdelala Miha Dulmin in Iztok Pipan s Televizije Medvode, ki je pripravila slovesnost. ●

Posebna zahvala Ivici Žnidaršič, predsednici DIS

ženske soodločamo o svojih usodah in smo pomemben steber v družbi.«

Med drugo svetovno vojno je okupator v koncentracijska taborišča in zapore poslal skoraj dvaindvajset tisoč Slovenk, največ prav v največje žensko koncentracijsko taborišče, Ravensbrück v Nemčiji, kjer je bilo zaprtih 2230 Slovenk, več kot dvesto pa jih je tam tudi umrlo, in v taborišče Birkenau, največjo podružnico zloglasnega taborišča Auschwitz na Poljskem, številne pa so

Slavnostna govornica, obrambna ministrica Andreja Katič

Slovesnost na Žlanu v Bohinju

Priznanje domačemu Gledališču 2B

V Krajevni organizaciji ZZB za vrednote NOB Polje - Bohinj smo v soboto, 20. avgusta, pripravili že sedmo proslavo v spomin na prvega ustreljenega talca v Bohinju, Franca Podlipnika, in na vse žrtve druge svetovne vojne na tem območju. Z obiskom so nas počastili številni gostje sosednjih organizacij Bohinja, Gorij, Bleda, Zasipa in člani domače borčevske organizacije, še posebej pa smo bili veseli obiska 25-članske delegacije iz krajevne organizacije Škofljica s predsednikom Jožetom Rojcem, praporščakom in harmonikarjem. Slavnostni govornik je bil predsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije dr. Tit Turnšek.

// PIŠE: **Martin Gorišek** // FOTO: **Dušan Bavčar**

Med nami so bili tudi župan Občine Bohinj Franc Kramar, predsednika ZZB NOB Radovljica Anton Kapus, podpredsednica ZZB NOB Radovljica in podžupanja Občine Gorje Danica Mandeljc, domači praporščaki in praporščaki iz sosednjih organizacij in iz KO ZB Škofljica. Proslavo je s kratkim pozdravnim govorom začel predsednik naše KO Boris Rožič, ki je na kratko opisal dogodke pred 75 leti in povedal, kdo je bil Franc Podlipnik ter kako so ga prijeli in ga odpeljali v zapore Begunje, kjer so ga ustrelili. Prisotne je nagovoril tudi župan Občine Bohinj

Ivanka Malej, rojena leta 1923 v Laškem Rovtu, je sodelovala pri šivanju zastave, ki jo je pridobil Jeseniško-bohinjski odred kot zmagovalec v tekmovanju med odredi IX. korpusa. Zastava je shranjena v Muzeju novejšje zgodovine v Ljubljani.

Franco Kramar, ki je pohvalil delovanje naše in drugih borčevskih organizacij, ker skrbimo za ohranjanje in nadaljevanje tradicije, da se ne pozabijo dogodki iz časa druge svetovne vojne.

Slavnostni govornik, dr. **Tit Turnšek**, je opisal dogodke v naših krajih in jih umestil v širši okvir dogajanja po Sloveniji v času druge svetovne vojne. V govoru je podal primerjavo iz leta 1941 in

Polaganje cvetje k spominski plošči

Predsednik ZZB NOB Slovenije Tit Turnšek z nastopajočimi na slovesnosti

iz leta 1991, ko smo bili prav tako sami kot v času NOB. Izrekel je misel, »da si narod, ki se ni pripravljen bojevati za svojo svobodo, ne zasluži, da obstaja, in nikoli ni imel in ne bo imel svoje lastne države in ostaja vedno hlapec«. Poudaril je, da smo na zgodovino lahko ponosni, ne bomo in ne smemo pa dopustiti, da kdor koli potvarja zgodovino in blati naš boj proti nacifašizmu.

V kulturnem programu so partizanske pesmi recitali člani Gledališča 2B iz Bohinjske Bistrice: Stanka Zupan, Nataša Korošec, Samo Gardener in Klemen Langus ob spremljavi kitarista Jerneja Smoleja. Jan Šubelj in Anže Rožič sta navdušila z igranjem na harmoniko, v programu pa je sodeloval tudi solist na trobenti Rok Frelih. Proslavo je povezoval Samo Gardener.

Predsednik ZZB Slovenije dr. Tit Turnšek in predsednik ZB Radovljica Anton Kapus sta podelila srebrno plaketo ZZB za vrednote NOB Slovenije gledališču 2B Bohinjska Bistrica. Priznanje je prevzel predsednik Klemen Langus. Po prosla-

vi se je nadaljevalo prijetno druženje s skromno pogostitvijo. Druženje je popestril harmonikar iz KO Škofljica. Vsem, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi proslave, se v imenu ZB Polje - Bohinj zahvaljujemo, posebej družini Odar - Žlanar, ki nam je gostoljubje ponudila na svojem vrtu. Slovesnost si lahko ogledate na filmu, ki je dostopen na povezavi:

<https://youtu.be/Jx5JZA4M3r0> ●

Slovesnost na Slopeh na prevalu med Tuhinjsko in Zadrečko dolino

Vsak pogrom se začne s sovražno besedo

Krajevna organizacija ZZB Motnik - Špitalič je letos za svoje delo dobila zlato plaketo ZZB za vrednote NOB Slovenije. Da je šlo priznanje v prave roke, so potrdili konec avgusta, ko so v vasici Slope pod Menino planino, na prevalu med Tuhinjsko in Zadrečko dolino, pripravili prisrčno spominsko slovesnost ob krajevnem prazniku v spomin na avgust leta 1943. Takrat so iz teh vasi okupatorji v koncentracijska taborišča odpeljali več kot 30 vaščanov, največ v Dachau, od koder se številni niso več vrnili.

// BESEDILO IN FOTO: **Jožica Hribar**

Prostor za slovesnost sta odstopila Marica in Bojan Bajde, na njihovem zemljišču stoji tudi spomenik 12 žrtvam, ki so tukaj izgubile svoje življenje.

V pripravo slovesnosti sta se vključili obe krajevni skupnosti, Špitalič in Motnik, ki pa imata skupno borčevsko organizacijo ter ZZB Kamnik. Ob pomoči gasilcev, krajanov in praporščakov so

Lepo vzdrževan spomenik.

poskrbeli za zanimiv kulturni program, ki so ga s starimi slovenskimi pesmimi popestrile ljudske pevke Lipa, z recitacijami pa člani Društva upokojencev Motnik - Špitalič: Darja Zajec ter Božo in Majda Zupančič, ki je prireditev tudi vodila. Slavnostni govornik je bil kamniški župan **Marjan Šarec**. Poudaril je, da s proslavami ne slavimo vojne, temveč junštva tistih, ki so v teh vojnah dali svoje življenje za to, da živimo v svobodi. »Druga svetovna vojna je v slovenskem narodu pustila toliko ran, da še niti po 75 letih nismo razčistili preteklosti. Za to pa niso krivi le ekstremisti, temveč

Glavni organizatorji slovesnosti: Marjan Semprimožnik, predsednik KS Motnik, Jože Keršič, predsednik KO ZB Motnik - Špitalič, in Marko Drolc, predsednik KS Špitalič

tudi tisti, ki bi lahko kaj rekli in se temu uprli, a so tiho,« je med drugim poudaril Marjan Šarec in dodal: »Vsak pogrom se vedno začne s sovražno besedo!«

Na slovesnosti se je zbralo veliko ljudi, tudi nekaj še živih borcev, med njimi Franc Sever - Franta, ki je nazorno opisal boje na tem območju leta 1943,

Jože Semprimožnik in Franc Sever - Franta

ko se je Kranjčev bataljon z moravške strani premikal proti Dobrovljam, kjer naj bi se pridružil Savinjskemu bataljonu. Zaradi izdaje so izbruhnili hudi boji, v katerih je bil med drugimi ranjen tudi komandant štaba 4. operativne cone Franc Rozman - Stane. Prisotne je nagovoril še Jože Keršič, predsednik KO ZB Motnik - Špitalič. Med obiskovalci je bil tudi **Jože Semprimožnik**, njihova družina je med vojno živela na domačiji, kjer je potekala slovesnost. Le deset let je imel, ko so tukaj potekali najhujši boji in so v taborišča odpeljali domačine, med njimi tudi njegovega očeta. Mama je ostala sama s petimi otroki, na srečo so vsi vojno preživeli. Dobro pa se spominja partizanov, ki so prihajali iz doline, in hudih bojev. Franc Sever - Franta pa se ga je spomnil kot radovednega fantiča, ki se je smukal okoli borcev in ga je najbolj zanimalo njihovo orožje. ●

Tone Tratnik, borec VDV-bataljona, kamniški župan Marjan Šarec, Franc Sever - Franta in Matevž Košir, predsednik ZZB Kamnik

Graška gora, Velenje:

Veteranske in domoljubne organizacije občine Velenje, Planinsko društvo Velenje in Društvo brigadirjev Velenje so zadnjo avgustovsko soboto na Graški gori nad Velenjem pripravili tradicionalno, tokrat že 30. spominsko srečanje borcev, planincev in članov veteranskih organizacij. Prireditev je bila posvečena 71. obletnici konca druge svetovne vojne in podpisu delne nemške kapitulacije v Topolšici, 25. obletnici osamosvojitve Slovenije ter prazniku Mestne občine Velenje.

Tudi letos so obiskovalci in pohodniki iz Laškega, Zagorja in Velenja, ki so prehodili del poti 14. divizije iz Pake do Graške gore, povsem napolnili velik prireditveni šotor. Posebna pozornost je seveda veljala borcem NOB, žal je med njimi vse manj borcev 14. divizije, kar je glede na časovno odmaknje-

nost razumljivo. Zbrane je najprej nagovoril Bojan Kontič, župan Mestne občine Velenje, ki je tudi predsednik tamkajšnje borčevske organizacije.

Slavnostna govornica je bila obrambna ministrica **Andreja Katič**. V svojem govoru je najprej spomnila na enega najhujših obrambnih bojev, ki so ga na Graški gori doživeli borci in borke 14. divizije v okviru svojega legendarnega pohoda na Štajersko februarja leta 1944. Poudarila je, da je bila odločitev za narodnoosvobodilni boj na Slovenskem v drugi svetovni vojni edina prava in domoljubna odločitev ter da je bila zmaga slovenskega narodnoosvobodilnega partizanskega boja skupaj z zavezniki nad okupatorjem v drugi svetovni vojni eden ključnih korakov na poti do samostojne in suverene države Republike Slovenije. »Kajti popolnoma jasno je, da brez osvoboditve ne bi bilo osamosvojitve,« je med drugim dejala ministrica. Potem ko je povezala NOB z osamosvojitveno vojno leta 1991 na območju Velenja, Šoštanja, Mislinje in Koroške, se je dotaknila aktualnega dogajanja: »Svet se spreminja, a temeljne človeške vrednote ostajajo. Pomembno jih je utrjevati, razvijati vse družbene podsisteme in se zavedati, da je treba vlagati tudi v naše obrambne sile – v Slovensko vojsko,« je nato dejala ministrica. Poudarila je še, da prihajajo nove generacije, generacije mladih, ki nosijo v sebi zmage starejših generacij in se tega zavedajo. »Vse več je takih, ki se tudi javno opredeljujejo o svoji naklonjenosti boju za Slovenijo. Takih, ki se zavedajo, kaj pomeni domovina; ki živijo aktivno državljanstvo in so za vrednote domoljubja pripravljeni nameniti svoj prosti čas. Zato jim moramo zaupati. In tudi zaradi njih moramo biti samozavestni, verjeti, da zmoremo.«

Prireditev je tudi letos potekala pod geslom Pod rdečo zvezdo smo bili močnejši. V spremljevalnem programu so sodelovali praporščaki, člani Šaleške konjenice, in člani partizanskega Dolenskega bataljona; v kulturnem programu pa Ansambel bratov Aubreht, Godba veteranov Univerze za tretje življenjsko obdobje, Moški pševski zbor KUD Ravne pri Šoštanju in Marjetka Popovski. Prireditev je povezovala Karmen Grabant.

J. H. // foto: Primož Laubič

Ljubljana:

7. september je praznik Četrtnke skupnosti Posavje v Ljubljani. KO ZB za vrednote NOB »7. september« in spominsko društvo Novi cvet sta ob tej priložnosti pripravila tradicionalno proslavo ob spomeniku 7. septembra 1941 na Ježici in se tako spomnila tudi 75. obletnice ustanovitve OF. Na ta dan leta 1941 so štirje mladeniči, oboroženi le z revolverji, v večernih urah na Ježici napadli tri obmejne policiste in dva finančna stražnika. Dva policista so ranili. Bili so stari sedemnajst in osemnajst let. Njihova akcija

je prebivalcem takratnega Posavja vlila pogum in vzbudila željo po upor. To so bili Alojz Gogala, Jože Kališnik, Mirko Kos in Adrijan Kumar. Vsi štirje so odšli v partizane. Kot partizana sta padla Alojz Gogala in Jože Kališnik, po končani vojni je umrl Miro Kos. Živ je le tovariš Adrijan Kumar, ki se je proslave tudi udeležil.

Proslavo je povezovala Mojca Slovec, predsednica društva Novi cvet. Pozdravni govor je imel **Amir Crnojevič**, predsednik Četrtnke skupnosti Posavje. »Prenašanje vrednot narodnoosvobodilnega boja na mlajše generacije je bila naloga tistih, ki so preživeli grozote druge svetovne vojne. Naloga moje generacije in generacije za mano pa je, da teh vrednot nikoli ne pozabimo in nikoli ne priredimo resnice. Partizani so odigrali pomembno vlogo pri porazu nacizma in fašizma,« je poudaril. Iskreno se je zahvalil tudi predsedniku krajevne organizacije ZB 7. september, Fedji Lužovcu, za skrb, ki jo vsa leta namenja ohranjanju spomina na ta dogodek in ohranjanju verodostojnega spomina na drugo svetovno vojno.

Slavnostni govornik je bil župan Ljubljane **Zoran Jankovič**, ki je med drugim poudaril, da je zgodovina ena sama. Ni mogoče spremeniti dejstva, da so bili partizani del zmagovite koalicije. Spomnil je, s kakšnim ponosom so Janez Stanovnik in tovariši na lanski proslavi v Normandiji sedli med borce iz držav, ki so skupno premagale nacizem in fašizem. V kulturnem programu so nastopili Pihalni orkester Bežigrad, mešani pevski zbor Lipa zelenela je in dr. Miklavž Komelj z govorom in recitacijama pesmi Srečka Kosovega.

Besedilo in foto: Tea Černe

Vojsko, Hudo polje:

V organizaciji območnega odbora ZZB za vrednote NOB Idrija - Cerklje, Društva vojnih invalidov severnoprimske regije – Kluba prijateljev partizanskih bolnišnic Pavla in Franja in Planinskega društva je 27. avgusta potekal 33. spominski pohod po poteh prenosa ranjencev z Gorenjskega in Primorskega na Notranjsko. Pohodi so bili organizirani iz treh smeri: z Želina, Predmeje in iz Črnega Vrha, končali pa so se na Vojskem.

Prireditev poteka v spomin na prenos ranjencev iz partizanskih bolnišnic do partizanskega letališča Nadlesk po veliki nemški poletni ofenzivi leta 1944, ko je bilo v vseh bolnišnicah še posebno veliko ranjencev. Da ranjeni partizanski borci ob pričakovanem zavezniškem izkrcanju v Istri ne bi postali plen nemške vojske, se je štab IX. korpusa odločil, da jih z ogroženega območja prenese do partizanskega letališča Nadlesk na Notranjskem, od koder bi jih prepeljali v zavezniške bolnišnice v južni Italiji. Za prenos so izbrali 95 najtežjih ranjencev, ki jim v partizanskih bolnišnicah ni bilo

mogoče zagotoviti primerne oskrbe. Načrt prenosa ranjencev sta zasnovala komandant korpusa Lado Ambrožič - Novljan in politkomisar Janez Hribar, pri njem pa je sodelovalo 5000 neustrašnih borcev in bork. Približno tisoč borcev Gradnikove, Vojkove in Prešernove brigade je na svojih ramenih nosilo ranjence na nosilih tako, da so se izmenjavali. Za enega ranjenca je bilo določenih od osem do dvanajst borcev, ki so z nadčloveškimi napori premagovali oviro za oviro.

Pohodniki in drugi udeleženci so se najprej srečali na Hudem polju, kjer je bil slavnostni govornik dr. **Vasja Klavora**, zbrane pa je nagovoril tudi predstavnik združenja italijanskih partizanov ANPI. V kulturnem programu so nastopili Moški pevski zbor Šempeter pod vodstvom Mirana Rustja, vence pa so med drugim položili tudi predstavniki ruskega veleposlaništva v Sloveniji. Na slovesnosti na Vojščici je zbrane nagovoril predsednik Krajevne skupnosti **Branko Lapajne**, kulturni program pa so oblikovali Mojca Magajne, člani KUD Planika Vojsko in člani pevskega zbora iz Tolmina.

Osrednja slovesnost prireditve pa je bila popoldne na Vojskem, kjer je zbrane nagovorila mlada zgodovinarica **Neža Jogan**, v kulturnem programu so prav tako nastopili člani pevskega zbora iz Tolmina in KUD Planika. Slovesnosti se je poleg več kot 200 pohodnikov udeležilo še veliko število drugih ljudi, med njimi so biti posebej toplo pozdravljeni udeleženci druge svetovne vojne: Franc Sever - Franta, Albin Pibernik, Danilo Škorja, Izidor Čebren, Osvald Močnik in Radovan Hrast.

D. M. // foto: Jože Jeram

Planina pri Sevnici:

Na Njivicah na Planini pri Sevnici smo se letos 18. avgusta že drugič poklonili spominu na padle borce skupaj člani ZZB za vrednote NOB Brežice, Sevnica, Laško in Jurklošter. Skoraj trideset se nas je podalo iz Podgorja pri Sevnici proti Njivicam peš, tisti, ki težje hodijo, pa so se do bližine spomenika pripeljali. Na spomeniku je zapisanih pet imen borcev, ki so jih okupatorji pokončali na grozovit način, ranjeno bolničarko pa so živo vrgli v

gorečo hišo. Nekaj domačinov je še živih, saj so bili tedaj še otroci in se teh dogodkov spominjajo. Ta dogodek je opisan tudi v knjigi dr. Tomaža Teropšiča *Štajerska v plamenih*, v kateri je obširno opisal takratne boje na Kozjanskem. Skupina borcev je namreč branila umik soborcev pred daleč močnejšim sovražnikom. Nad njimi je eksplodirala mina in ranila skupino petih borcev, ki so jih okupatorji nato pobili. Čast in spoštovanje jim izkazujemo tako, da se vsako leto spomnimo tega strašnega dogodka.

Besedilo in foto: Jože Bračun

Semič:

V nedeljo, 28. avgusta, je na zelenici pri Kulturnem centru Semič potekalo 57. srečanje borcev domicilnih enot NOV IN POS Bele krajine. Pred začetkom proslave so se županja Polona Kambič, predsednik ZZB NOB Semič Drago Mohar in poslanec Janko Veber poklonili žrtvam pred spomenikom vsem padlim udeležencem NOB občine Semič. Resnično veliko število obiskovalcev sta pozdravila županja Polona Kambič in predsednik ZB za vrednote NOB Semič Drago Mohar st.

Slavnostni govornik je bil poslanec v državnem zboru **Janko Veber**. Ker rad pogosto pride na oddih v zidanico v Kotu pri Semiču, ga imajo občani že kar za »svojega«. V svojem govoru je nanizal tri tematike: Belokranjci in

Slovenci v drugi svetovni vojni, slovenska zavest v povezavi z omejevanjem narodnega jezika na fakultetah in z razprodajo narodnega premoženja in o povezavi Bele krajine s svetom (železnica in tretja razvojna os).

Prireditev je popestril bogat kulturni program. Partizanski pevski zbor, ki je bil ustanovljen leta 1944 na Planini pri Semiču, je obiskovalce dvignil na noge. Godba na pihala Semič in literarna sekcija Iskrice KUD Jože Mihelčič Semič, ki ju sestavljajo v veliki večini mladi, sta vtisnila pomemben pečat na skoraj uro in pol dolgo prireditev.

Ob koncu je Drago Mohar st. v imenu ZB podaril Janku Vebru, Partizanskemu pevskega zboru in generalu Ladu Kocjanu, ki vsa leta bedi nad srečanjmi, knjigo *Biseri okoli nas*. To je monografija Semiča in vseh krajev občine in njenih ljudi avtorice Rose Mohar, napisana je v esejistični obliki na več kot 530 straneh in z več kot 320 fotografijami Zvoneta Butale. V njej je velik poudarek v sliki in besedi dan dogodkom med NOB v Semiču: ustanovitev Partizanskega pevskega zbora, tragedija Belokranjske čete na Gornjih Lazah, partizanske bolnišnice, ohranjanje vrednot NOB ...

Rosa Mohar // foto: Zvone Butala

Železniki, Puč:

Občinska organizacija ZB NOB Železniki je skupaj z borci gorenjskih partizanskih enot, občino Železniki in Združenjem borcev za vrednote NOB Škofja Loka v nedeljo, 4. septembra, pripravila tradicionalno srečanje borcev gorenjskih partizanskih enot ter vseh članov in prijateljev ZB na Puču, ki so ga slovesno uokvirjali številni praporščaki. V okolici teh krajev so bili ustanovljeni prve partizanske čete in osrednje vodstvo OF za Gorenjsko. S pesmijo je nastopil Mešani pevski zbor Domel iz Železnikov, z recitacijami Gaber Rant ter članici KUD France Koblar, Jerneja Tolar in Majda Demšar, v kulturnem programu, ki ga je povezovala Mateja Markelj, pa je nastopil še Orkester harmonikarjev Železniki.

Slavnostni govornik je bil tovariš **Janko Heberle**, predsednik mestne organizacije ZZB za vrednote NOB Ljubljana. Med drugim je opozoril, da s koristolovci, ki sodelujejo v projektu privatizacije v petdesetih letih ustvarjenih uspešnih družbenih podjetij in uresničujejo špekulativno prodajo podjetij s ciljem pridobiti osebno korist in privilegij za pridobitev dobrih služb v mednarodnih organizacijah in multinacionalkah, ne hodimo po poti Prešernove brigade. Poudaril je, da se moramo odločno upreti potvarjanju zgodovine in postavljanju spomenikov domobrancem, ki so prisegli okupatorju, saj brez osvobodilnega boja, ki je bil del antifašistične zveze, ne bi bilo samostojne in neodvisne Slovenije. Na to smo in moramo ostati ponosni.

Marko Vrničar in Štefan Kalamar sta podelila priznanja in zahvali za služnim članom. Za dolgoletno prizadevno in vestno delo v krajevnih organizacijah sta Nevenka Mandič iz KO Trata in Stanislav Bernard iz KO Zali Log prejela srebrno plaketo ZZB za vrednote NOB Slovenije. Praporščakom Janezu Franku, Dušanu Linketu in Stanetu Rešku so bila podeljena posebna priznanja. Zahvalo ZB za vrednote NOB Škofja Loka sta prejeli Ladi Trojar iz KO Železniki in Ireni Rešek iz KO Škofja Loka - mesto.

Besedilo: KO ZB Škofja Loka // foto: Bojan Bertonec

Drska, Novo mesto:

Krajani in krajanke krajevne skupnosti Drska iz Novega mesta bodo odslej lahko do zgodovinskega spomenika, do bunkerja s topom iz druge svetovne vojne, prihajali po urejeni pešpoti. Na pobudo KO ZB NOB Drska, da je treba urediti rekreacijsko-sprehajalno površino v okolici bunkerja, ki je bil do zdaj dostopen zgolj po neurejenem travniku, se je odzvala KS Drska. Skupaj z

Mestno občino Novo mesto je financirala projekt ureditve nove pešpoti. Pot povezuje parkirišče v Šegovi ulici z že obstoječo pešpotjo, ki poteka ob igriščih med blokoma v Šegovi ulici in vodi proti Ulici Slavka Gruma.

Štirioglati protitankovski bunker, ki so ga jeseni 1943 po italijanski kapitulaciji postavili Nemci, je bil leta 1992 razglašen za spomenik lokalnega pomena. Leta 1952 so ob Titovem obisku Novega mesta na ploščad bunkerja namestili Škodin top iz prve svetovne vojne, ki ga je leta 2011 zamenjal nemški protiletalski top M38 PLT.

Vzpetina, na kateri leži bunker, ponuja dober razgled na velik del KS Drska in bližnjo okolico. To je ena najbolj prepoznavnih točk krajevne skupnosti in je tudi izhodišče za tradicionalni pohod Novo mesto v žici, ki poteka vsako leto 27. aprila, na dan upora proti okupatorju.

Besedilo in foto: ZB NOB Drska

Travna gora:

V soboto, 16. julija, je na Travnih gori v občini Ribnica potekala prireditev ob 75. obletnici ustanovitve ene prvih partizanskih formacij v takratni Ljubljanski pokrajini, Ribniške čete. Ustanovljena je bila 13. julija 1941. Razlogi, da so prav tu ustanovili to četo, so najverjetneje v tem, da so se na tem območju skrivali že tigrovci, in sicer Just Godnič, Tone Černač in Ribničanom znani Anton Majnik. Sem so torej pribežali komunisti pretežno iz Ribnice in okolice in ustanovili četo. Prvi komandant te čete je bil Filip Tekavec - Gašper, ki je imel že nekaj vojaškega znanja, politikomisar pa je

bil Janez Kmet. Pri organiziranju čete so s svojim znanjem in izkušnjami v dolgoletnem revolucionarnem delu pomagali tigrovci, ki pa četi niso prisegli. Černač in Godnič sta se vrnila na Primorsko in tam nadaljevala svoje revolucionarno delovanje, Majnik pa je ostal v Ribnici in skupaj s Šeškom organiziral upor.

V ta spomin so ZB za vrednote NOB Ribnica, KO ZB Sodražica in Občina Sodražica pripravili spominsko slovesnost. V kulturnem programu so nastopile recitatorke ZB za vrednote NOB Ribnica, in sicer domačinka Ana Modic in Jelka Domevšček, Jana Šega in Majda Rački. Zapeli so pevci MPZ Svoboda, na harmoniko pa je zaigral Ciril Skebe. Uvodni pozdrav je imel župan Sodražice Blaž Milavec. Piko na i pa je prireditvi dal dramski igravec in sin Justa Godniča, **Ivo Godnič**, ki je po sili razmer prevzel tudi vlogo govornika, saj je naš predvideni govornik, predsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije Tit Turnšek, obtičal v prometu na Hrvaškem, kjer je dopustoval.

Na prireditvi so podelili zahvale najbolj zaslužnim (na sliki) in zlato plaketo ZZB za vrednote NOB Slovenije Alojzu Grabencu, ki pa se zaradi boleznih slovesnosti ni udeležil. Kljub zelo hladnemu vremenu se je na prireditvi zbralo dokaj veliko ljudi, razpoloženje je bilo zelo prijetno in razvilo se je pravo tovariško srečanje.

Irma Grbec // foto: Danijel Divjak

Ogenjca:

31. julij 1942, roška ofenziva. Množice Italijanov se zbirajo na območju okrog Roga in Gorskega kotarja, da bi uničile partizansko vojsko in izničile odpor proti okupatorju. Ta ofenziva je zajela tudi kraje okrog Loškega Potoka in gozdove Velike gore. V tem predelu je imela svoje skrivališče tudi partizanska bolnica pod vodstvom dr. Aleksandra Gale - Petra. Težki ranjenci so bili dobro skriti v kraški jami, imenovani Ogenjca. Žal so bili ranjenci zaradi izdajstva odkriti in odločili so se za smrt, namesto da bi padli v roke okupatorju. Večino je ustrelila bolničarka Mimica, zatem je ustrelila tudi sebe. Sledil je oster italijanski napad, ki so Ogenjco zasuli z bombami, a je bila večina ranjencev že mrtvih. Preživeli so trije, ki so jih odpeljali v bolnišnico.

To je kratek povzetek dogodkov izpred 74 let, ki smo se jih tudi letos spominjali prav na 31. julij. Uvodni nagovor je imel župan občine Loški Potok Ivan Benčina. Svoj nagovor pa je imel letos prav poseben gost, ki ima svoje korenine v Loškem Potoku, pater **Bogdan Knavs**. Ranjence je povzdignil v junake, ki se niso hoteli odreči svobodi, niso hoteli oditi v ujetništvo, ampak so raje izbrali smrt. Na koncu je zmolil še kratko molitev v spomin mrtvim in v tolažbo živim.

Osrednji govornik je bil tudi skoraj domačin, saj njegove korenine segajo v Loški Potok, **Tomaž Vesel**, predsednik Računskega sodišča RS. V svojem govoru je poudaril humanost partizanskih zdravnikov, predvsem vlogo dr. Petra, junaštvo ranjencev, ki so se odločili iti v smrt, veličastje poguma in požrtvovalnosti, ki je v današnjem svetu nepoštenja in korupcije precej primanjkuje. Skupaj s patrom Knavsom sta položila venec k spominski plošči (na sliki).

V kulturnem programu, ki je bil bogat, so sodelovali: Tone Šepec iz Loške doline, ki je recitiral lastne pesmi, Igor Rojc, pripadnik TIGR-a, recitatorke ZB Ribnica z avtorsko pripravljenim naborom partizanskih pesmi in zgodbe, Jelka Domevšček, Jana Šega in Majda Rački, na harmoniko nam je zaigral Jože Žagar, zapela pa nam je pevska skupina Binklarji. Na koncu se je vsem zahvalil predsednik Društva za ohranjanje vrednot partizanske bolnišnice

Ogenjca Jakob Bartol. Prireditev je potekala v lepem vremenu in v prisrčnem in tovariškem razpoloženju, ki mu je sledilo še tovariško druženje. Naj končam z odlomkom pesmi Partizanski zdravniki: »Ogenjca – tu je četa ranjenih partizanov / bolničarko Mimico prosila, / naj življenje jim vzame, / da jih sovražnikov roka ne bo zasledila, / in Mimica se skupaj / z ranjenci za častno smrt je odločila.«

Irma Grbec // foto: Danijel Divjak

Doblar:

Območno združenje borcev za vrednote NOB Nova Gorica, KO ZB Ročinj in Društvo vojnih invalidov severne Primorske Nova Gorica so v sodelovanju z Občino Kanal ob Soči in prostovoljnimi gasilskim društvom Avče na začetku junija na domačiji pokojnega Antona Tinte v Doblarju - Kolarjih pripravili spominsko slovesnost v spomin na sedem pobitih ranjenih partizanov. 31. maja 1943 so italijanski karabinjerji obkolili sanitetno postajo števil. 9,

imenovano Pod skalco, in napadli votlino, v kateri je bila bolnišnica. Umrlo je sedem ranjencev in dva partizana pred votlino. Na slovesnosti sta spregovorila Marko Bucik, podžupan Občine Kanal ob Soči, in Franc Anderlič, predsednik Društva vojnih invalidov severne Primorske. Slavnostni govornik je bil Rok Uršič, predsednik ZZB Tolmin. Pater Bogdan Knavs je ob kratkem nagovoru podelil blagoslov umrlim. V kulturnem programu so sodelovali Pevski zbor Kazimir Nanut in učenci Osnovne šole Kanal ter Marjetka Popovski. Predstavili pa so tudi knjigo Čas človečnosti.

J. H.

Kokra, Jezersko:

Na vetrovno in hladno soboto 16. julija je ob cesti Kokra-Jezersko potekala spominska slovesnost ob 74. obletnici požiga vasi Kokra v organizaciji Občinske organizacije ZB za vrednote NOB Preddvor.

Nemški okupatorji so 20. julija 1942 požgali celotno vas, izselili nekaj domačinov v taborišča in jih več tudi ustrelili. Na začetku slovesnosti pri spomeniku padlim v Kokri so domačini iz Kokre Jože Krč (rojen v izgnanstvu), Jože Rezman (kot otrok leta 1942 izgnan) in Andrej Arnež k spomeniku položili venec. Sledil je kulturni program v počastitev spomina na tiste, ki so dali življenje, da lahko živimo v svobodi. Kulturni program je povezovala Klara Drekonja. S partizanskimi pesmimi je nastopil Mešani pevski zbor Kokrškega odreda pod vodstvom Milana Bajžlja.

Recitatorke so recitirale pesmi slovenskih pesnikov, ki so prikazale na eni

strani obup in bedo tistega časa, na drugi strani pa žarek upanja o svobodi.

Marjan Gorza, predsednik ZZB za vrednote Kranj in KO ZB Preddvor, je v svojem nagovoru izrazil ogorčenje nad počtetjem huliganov, ki so dan pred prireditvijo odstranili vse plakate z vabilom na spominsko slovesnost. Recitiral je pesem Ankice Marjanac, ki govori o tem, kar se je zgodilo tudi v Kokri: »Ognjeni zublji so požirali škodlaste strehe, družine so v sili zapuščale dom ...«

Na slovesnosti je sodelovalo tudi več praporščakov iz Združenja borcev za vrednote NOB Kranj, ki so s svojo prisotnostjo dodali slovesen pečat spomina na takratne dogodke. Po prireditvi je sledila pogostitev z domačimi dobrotami, ob partizanskih pesmih pa je bila priložnost za klepet.

Omeniti pa velja, da je bila na slovesnosti prisotna le peščica domačinov, kar je zelo žalostno. Zato je na mestu vprašanje, koliko damo na svojo zgodovino, na zgodovino svojih staršev, starih staršev, sorodnikov. Kako bodo znanjci sploh kaj vedeli o naši zgodovini? Pomembno namreč je, da se zavedamo svoje zgodovine in se je ne sramujemo in da tudi med mlade rodove poneseemo vedenje o dogodkih iz tistega časa.

Besedilo in foto: Urška Tičar

Podmežakla:

Jeseniška krajevna skupnost Podmežakla je za krajanke in krajanje za avgustovski krajevni praznik že po tradiciji pripravila družabno srečanje na Zakopih na Mežakli. Na ta kraj jih vežejo spomini iz narodnoosvobodilnega boja. Veliko se jih je jutraj najprej udeležilo pohoda po planinski poti na Mežakljo. Na srečanju sta zbrane pozdravila predsednik sveta krajevnih skupnosti Podmežakla Aljoša Ulčar in župan Občine Jesenice Tomaž Tom Mencinger.

V kulturnem programu so nastopili moški pevski zbor Društva upoko-

jencev Jesenice, recitatorica Darka Rebolj in harmonikarica Marjana Kovel. Zatem so nedaleč od Zakopa odprli obnovljeno partizansko bolnišnico, ki je bila med narodnoosvobodilno vojno prva na Gorenjskem in je okupatorji nikoli niso odkrili. Leta 1985 so jo razglasili za kulturni spomenik, saj predstavlja redke ohranjeni avtentični spomenik iz časa narodnoosvobodilnega boja. Sredstva za obnovo je prispevala Občina Jesenice. Izvajalci del so postavili novo leseno stavbo, pri ureditvi poti do bolnice so pomagali markacisti Planinskega društva Jesenice, predvsem Darko Bradaškja. Najbolj zaslužen za pripravo in izvedbo vseh del je predsednik krajevnih borčevske organizacije Podmežakla Aleksander Jernejc.

Besedilo in foto: Janko Rabič

Črnomelj:

Člani krajevnih organizacij ZB Črnomelj in nekaterih drugih krajevnih organizacij Združenja borcev za vrednote NOB Črnomelj so se skupaj s predstavniki Občine Črnomelj in Krajevnih skupnosti Črnomelj 12. avgusta ob spominskem znamenju pri vranoviškem mostu s polaganjem cvetja poklonili spomina na eno izmed prvih akcij belokranjskih partizanov. Ti so v noči z 11. na 12. avgust leta 1941 z diverzantsko akcijo na italijansko stražo zadržali prevoz italijanskega vojaškega tovora po železniški progi. V spomin na ta dogodek Krajevna skupnost Črnomelj praznuje svoj krajevni praznik.

Slovesnost sta s svojo prisotnostjo in krajšim nagovorom popestrila tudi županja Občine Črnomelj Mojca Stjepanovič Čemas in predsednik KS Črnomelj Jaka Birkelbah.

Besedilo in foto: Martin Skube

Ocinca:

V spomin na 28. avgust 1941, ko je v gozdove med Trebižani in Selom, na Vrheh oziroma v Švici, kot Kraševci imenujejo planoto med Krasom in Vipavsko dolino, prišla Dolganova četa kot prva partizanska enota na Primorskem, Občina Sežana in Združenje borcev za vrednote NOB Sežana prirejata na Ocinci vsakoletno tradicionalno srečanje. Tako je bilo tudi letos, ko so na sežanski občinski praznik v goste kot slavnostnega govornika povabili predsednika Zveze veteranov vojne za Slovenijo, generalmajorja **Ladislava Lipiča**. Govornik se je ozrl v polpreteklo zgodovino in iz nje potegnil vzporednice z današnjim časom.

Da moramo tudi našim mladim prenašati moralne vrednote, ki so mlade borce vodile v boj med drugo svetovno vojno, da so nam tudi za ceno svojega življenja izbojevali svobodo, sta opozorila predsednik sežanskega Združenja borcev za vrednote NOB Bojan Pahor in sežanski župan Davorin Terčon. Sicer pa so se nedeljskega spominskega in družabnega srečanja udeležili še nekateri aktivni borci NOB: častni član sežanskega borčevskega združenja Emil Škrl, borec v enotah 7. korpusa Jože Korošec, borec prve in tretje prekomorske brigade Izidor Čebrov in Danilo Škorja, legendarni komandant Franc Sever - Franta, najmlajši borec in udeleženec igmanskega marša Albin Pibernik in eden najmlajših slovenskih partizanov, Radovan Hrast. Manjkali pa niso niti predstavniki ANPI - VZPI tržaške pokrajine.

Zbrane sta po koncu kulturnega programa, ki so ga letos oblikovali člani Mešanega pevskega zbora Rdeča zvezda iz Saleža, pozdravila še podpredsednik Zveze združenj antifašistov in borcev NOB v kantonu Sarajevo Ibrahim Durma in podpredsednica Zveze koroških partizanov iz Avstrije Mojca Koletnik.

Besedilo in foto: Olga Knez

Gornja Radgona:

V Črncih pri Apačah, ob kolesarskem mostu, ki vodi prek Mure v Avstrijo, je konec avgusta potekalo srečanje članov območnega združenja zveze borcev, v katero so vključeni člani iz območja upravne enote Gornja Radgona. To so občinske organizacije ZZB: Apače, Gornja Radgona, Radenci in Videm, ki deluje v občini Sv. Jurij ob Ščavnici. Udeležence je najprej pozdravila **Valerija Červič**, predsednica Območnega združenja ZZB NOB Gornja Radgona. Območno združenje ZZB Gornja Radgona šteje 330 članov, srečanja se je udeležilo 105 članov.

Predsednica KO ZB Gornja Radgona **Mira Skok Korošec** je v svojem nagovoru opozorila na zgodovinske dogodke, ki se jih spominjamo letos: na 75. obletnico OF in na 25. obletnico samostojne države. Poudarila je, da je letos na tem območju potekalo že nekaj odmevnih prireditev: spominska slovesnost v Apačah pod geslom Pod svobodnim soncem, ki so jo popestrili z razstavo slik in zapisov ljudi, ki so bili priseljeni v Apaško dolino po drugi svetovni vojni. V Radgoni je ob spominskem znamenju, ki priča o tem, kdaj so se zavedni Radgončani uprli okupatorju, potekala proslava ob obletnici ustanovitve OF v Gornji Radgoni, na kateri je spregovorila Vika Potočnik. Tudi v občini Sv. Jurij ob Ščavnici je KO ZB pripravila nekaj prireditev v počastitev obletnice OF.

Ob tem je govornica poudarila, da je ZB vedno zvesta vrednotam, ki so se izoblikovale med NOB: to so domoljubje, tovarištvo, solidarnost in strpnost. Škoda, da te vrednote danes bledijo in jih pogrešamo. Opozorila je še na zaskrbljenost zaradi razraščanja nestrpnosti, sovražnega govora in potvar-

janja zgodovine. Srečanje in druženje sta s svojim nastopom popestrila glasbenika Klavdija Vrečič in Štefan Sečko. K odličnemu razpoloženju sta pripomogla tudi lepo vreme in prijeten hlad ob Muri.

Besedilo in foto: Ludvik Kramberger

Ozeljan:

V Ozeljanu pri Novi Gorici je bila v nedeljo, 28. avgusta, v okviru krajevnega praznika proslava ob 74. obletnici ustanovitve Prvega primorskega partizanskega bataljona Simona Gregorčiča. Bataljon je bil ustanovljen 10. avgusta 1942 na Vodicaх nad Ozeljanom, sestavljali pa so ga Spodnjevipavska in Zgornjevipavska četa, Tolminska in Brkinska četa in Kraški minerski vod. Ime mu je izbral Janko Premrl - Vojko, ki pa ustanovitve bataljona ni dočakal. Bataljon je bil v tistem času največja partizanska enota na Primorskem, bil pa je tudi kadrovska šola za poznejše nastajajoče enote. Dvanajst njegovih borcev je bilo razglašeno za narodne heroje, med njimi komandant Jože Lemut - Saša, namestnik komandanta Mile Špacapan - Igor in komisar Martin Greif - Rudi. Bataljon je bil leta 1997 odlikovan z zlatim častnim znakom Republike Slovenije.

Pred začetkom osrednje proslave so se predstavniki borcev, veteranov in Slovenske vojske udeležili krajše slovesnosti na Vodicaх, kjer je o

bataljonu spregovoril podpolkovnik **Franc Pangerc**, nato pa je sledila osrednja proslava na prireditvenem prostoru pri gradu v Ozeljanu, najprej s položitvijo vencev pred spomenikom padlih borcev. Proslave

se je poleg krajanov in borcev udeležila vrsta uglednih osebnosti iz Slovenije, iz zamejstva pa delegacija VZPI - ANPI iz Čedadu. Slavnostni govornik je bil predsednik Državnega zbora dr. **Milan Brglez**, ki je med drugim poudaril pogum Primorcev, ko so se v takratnih težkih časih uprli fašizmu in nacizmu. Brez odpora in partizanskega gibanja danes Primorska ne bi bila svobodna in Slovenija ne bi bila svobodna država. Poleg dr. Brgleza sta prisotnim namenila nekaj pozdravnih besed tudi župan Mestne občine Nova Gorica Matej Arčon in predsednik KS Ozeljan David Vrban. V programu, ki ga je z ubranimi besedami povezovala Vesna Bašin, sta sodelovala Mešani pevski zbor Lipa iz Šempasa pod vodstvom Katje Bajec in Otroški pevski zbor iz Ozeljana pod vodstvom Barbare Šinigoj.

Besedilo in foto: Miloš Lozič

Planina Kuhinja pod Krnom:

Krajevna organizacija ZB za vrednote Kobarid, Planinsko društvo Kobarid in Združenje za vrednote NOB Bovec, Kobarid, Tolmin so na planini Kuhinja pod Krnom pripravili srečanje borcev in planincev v počastitev bojev med NOB v Krnskem pogorju. Približno dvesto udeležencev je prisluhnilo kulturnemu programu, ki so ga izvedli Moški pevski zbor Justin Kogoj iz Dolenje Trebuše, učenci OŠ Kobarid, Glasbene šole Tolmin in recitatoriki Mila Uršič in Eda Sok Antih.

Slavnostni govornik, pater **Bogdan Knavs**, se je z veseljem odzval organizatorjem in v svojem govoru poudaril, da v pogorju Krna vsak kamen pripoveduje bridko zgodbo temačnih dni tako v prvi kot v drugi svetovni vojni. Prav je, da se vsako leto spomnimo bojev teh mladih fantov, ki so bili vpoklicani v vojno in so iz dneva v dan zrlji smrti v oči. Tu je potekala najvišja gorska fronta, kjer so se bojevali fantje in možje z namenom ohraniti slovenski jezik v tem delu naše domovine. V srcu so nosili najvišje ideale: ljubezen do rodne zemlje, do slovenskega jezika, do tovarišstva, prijateljstva in solidarnosti. Za to so bili pripravljene dati tudi svoje življenje. V bojih niso mislili nase, temveč na svoje najdražje, na svoje domove, na ljubo zemljo in domače ognjišče. Primorski fantje pa so imeli še močnejši razlog za boj za svobodo, saj so 25 let nosili težko breme italijanskega fašizma. Šlo je tudi za ohranitev lepe pokrajine, za Primorsko, ki so

jo nosili v svojem srcu. Zato je bilo v bojih med NOB življenje močnejše od sovražstva in smrti. Knavs je poudaril, da je danes nesprejemljivo, da je nekdo pripravljen prodati lepoto slovenskega jezika za svojo lastno slavo, priznanje in dobiček, saj bi nekateri hoteli, da na slovenskih univerzah postane učni jezik angleščina. Borci pa so bili pripravljene dati svoje življenje za materni jezik.

Čudoviti kraji v Posočju, predvsem pod mogočnim Krnom, in s tem povezan zgodovinski spomin nam govorijo, da smo danes vsi poklicani k sodelovanju, pomoči in pravičnejši družbi, da uresničimo cilje in želje padlih. Borci in trpeči ranjenci nas vedno opominjajo in nam polagajo na srce: »Ne pozabite nas!« je končal svoj govor pater Knavs.

Prisotne je v imenu Občine Kobarid pozdravil podžupan Marko Miklavič. Na prireditvi so dolgoletnemu praporščaku Janku Vončini podelili priznanje s plaketo Zveze borcev za vrednote NOB Slovenije. Srečanje se je v prijateljskem razpoloženju nadaljevalo do poznega popoldneva.

Besedilo in foto: Vojko Hobič

Vrata, Mojstrana:

Člani društva ZB za vrednote NOB Dovje - Mojstrana smo se 4. septembra zbrali v dolini Vrat pot Triglavom. Določili smo različne pohodniške poti, končni cilj pa je bil pri koči, ki nosi ime po pogumnih padlih partizanih. Pripravili smo bogat kulturni program, srečanja se je udeležil tudi župan Janez Hrovat. Letos praznujemo 75. obletnico ustanovitve OF, 75. obletnico upora proti okupatorju, 75. obletnico smrti prvoborca Alojza Rabiča z Dovjega - dovško vstajo in 25. obletnico vojne za samostojno Slovenijo. Obletnice se med seboj vsebinsko povezujejo.

V KS Dovje - Mojstrana se je vstaja začela nekaj mesecev po napadu sovražnih sil na naše ozemlje. Zajela je vasi Dovje, Mojstrano, Belco in Radovno. Očetje in sinovi, ki so bili vajeni pluga, so zadnjič prestopili domači prag, objeli svoje najdražje in odkorakali v temno noč. Sodelovalo je 119 vaščanov. Zaradi sodelovanja v vstaji so Nemci aretirali upornike in jih odpeljali v razna taborišča po vsej Evropi. Devet vaščanov so kmalu ustrelili na poligo-

nu strelišča v Dragi pri Begunjah. Ustreljeni so bili, ker so se udeležili zborovanja OF, opravljali sabotažna dejanja, nosili prepovedano orožje, strelivo, postavljali ovire na cestah, požigali mostove in napadli orožniško postajo v Mojstrani. Nekateri so bili po več mesecih trpljenja izpuščeni iz evropskih taborišč, izmučeni so se vrnil domov in se vključili v partizanske vrste, 17 je bilo mučeniško umorjenih.

Med nami so še ljudje, ki so doživeli te grozote in nam z živo besedo pripovedujejo svoja doživetja, zato je prav, da večkrat slišimo njihovo pripoved.

Besedilo: Sonja Mirtič // foto: Domen Mirtič Dolenc

Golo:

Ob 73. obletnici ustanovitve ljubljanske brigade, ki je štela 1033 borcev in bork, je bila na Golem dvojna slovesnost, ki so se je udeležili dva nekdanja borca brigade, Slavko Škrinjar in Marko Vrhunec, dva praporščaka in predstavnica društva Mokrc. Najprej so položili venec pred domačijo Pangerc, kjer je tudi spominska plošča, potem pa je delegacija obiskala spomenik 26 neznanim borcem in tam prižgala svečke.

Marko Vrhunec // foto: Jurij Kogej

Predsednik DZ dr. Milan Brglez na obisku na sedežu ZZB

Predsednik Državnega zbora dr. Milan Brglez se je 30. avgusta na povabilo vodstva ZZB za vrednote NOB Slovenija udeležil kolegija, na katerem se je pogovarjal s člani kolegija.

// Foto: Jožica Hribar

Predsednik dr. Brglez je v uvodu podčrtal pomen dela Zveze združenj borcev NOB Slovenije in ocenil, da je bilo to delo v zadnjih 25 letih premo cenjeno. Zaznane želje in poskuse nekaterih po prevrednotenju in predrugačenju določenih zgodovinskih dejstev je označil kot odvečne in poudaril, da to ne prispeva k nepotrebnemu soglasju prebivalcev Slovenije za njen napredek oziroma razvoj. Med drugim je izrazil tudi upanje, da se bo šolska stroka poenotila in v šolah učencem uravnoteženo prenašala tudi vedenje o tem delu naše zgodovine, saj se vse bolj opaža, da nekateri učitelji preprosto »zamolčijo« obdobje slovenske NOB, spet drugi pa obdobje osamosvojitve. Strinjal se je, da je osvoboditev pogoj za osamosvojitve, pri čemer moramo kot narod sprejeti tudi temnejše strani tega obdobja. Kot pomemben korak je ocenil nedavno sprejetje Izjave glavnega odbora Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije ob 25. obletnici osamosvojitve Republike Slovenije ter ob tej

priložnosti izdano zbirko dokumentov. Predsednik Zveze združenj borcev Tit Turnšek je poudaril zavezanost spoštovanju preteklosti, vključno z negovanjem pietetnega spomina, pri čemer je izrazil tudi zavedanje, da so bile v določenih segmentih gotovo prizadejane tudi krivice. Opozoril pa je, da Zveza in članstvo ne ostajajo zazrti v preteklost, ne morejo pa pristati na potvarjanja zgodovinskih dejstev in sprenevanja, kar velja tudi za osamosvojitveno obdobje Slovenije, saj so sami sodelovali tudi v tem za našo državo tako pomembnem obdobju. Svoj pogled, tudi kot civilnodružbena organizacija, ki šteje prek 42 tisoč članov, Zveza borcev usmerja naprej, pri čemer želijo dialog voditi z vsemi, ki so se pripravljene pogovarjati. S sprejeto Izjavo glavnega odbora pa v ZZB NOB Slovenije želijo predvsem opozoriti na pereča vprašanja revščine, prekarnosti dela in s tem izkoriščanja delavcev ter zaznane naraščajoče neustrpnosti v Sloveniji, vključno s sovražnim govorom. Hkrati želijo

prispevati k izboljšanju splošnega družbenega razpoloženja, spoštovanja človekovih pravic in tudi k samozavestnemu nastopanju in odločanju slovenske države v raznovrstnih okoliščinah in izzivih, s katerimi se ukvarja.

Predsednik Državnega zbora dr. Brglez se je strinjal s pomenom teh tem ter v odgovoru med drugim predstavil pomen Strategije razvoja Slovenije, ki je v pripravi in ki ne temelji zgolj na ustavni določbi o socialni državi, temveč tudi na v okviru Organizacije združenih narodov v letu 2015 sprejetih Trajnostnih razvojnih ciljih, ki pa jih moramo ustrezno nasloviti.

Člani Kolegija so v nadaljevanju predstavili še nekatere dodatne razmisleke, tudi glede nadaljnjih možnosti razpleta begunske in migrantske krize, podpredsednica dr. Ljubica Jelušič pa je na koncu predstavila tudi načrtovano izvedbo počastitve 35. obletnice mednarodnega dneva miru, ki bo 21. septembra potekal v Ljubljani.

Aktivnosti od 1. septembra do 30. septembra 2016

1. Glavni odbor

27. 9. Izvolitev delovnega predsedstva, zapisnikarice in overiteljev zapisnika, verifikacija mandatov novih članov Glavnega odbora, poročilo o izvršitvi sklepov prejšnje seje Glavnega odbora, referat o družbenoekonomskih razmerah, rebalans finančnega načrta Zveze za leto 2016, razprava o referatu in rebalansu, informacija o elektronskem prikazu spomenikov NOB, informacija o prenovi spletnega portala Zveze, druga medsebojna obvestila in dogovori.

2. Predsedstvo

6. 9. Poročilo o uresničevanju sklepov in potrditev zapisnika prejšnje seje, informacija o razgovoru s predsednikom DZ RS dr. Milanom Brglezom, rebalans finančnega načrta ZZB NOB Slovenije za leto 2016, sklic seje Glavnega odbora Zveze, svetovni dan miru, prenova spletne strani Zveze, sklep o ustanovitvi delovne skupine za elektronsko objavo vseh spomenikov NOB, druga medsebojna obvestila in dogovori.

Člani predsedstva so se udeležili:

3. 9. prireditve Vranov let pri spomeniku NOB na Stonu – Poljane,
 3. 9. slovesnosti ob postavitvi spomenika v spomin na pobite domačine v drugi svetovni vojni v Lazah pri Predgradu,
 4. 9. srečanja borcev gorenjskih partizanskih enot ter drugih članov in prijateljev ZB na Puču v Martinj Vrh,
 8. 9. sestanka o aktualnih temah z vodstvom Zveze veteranov vojne za Slovenijo,
 10. 9. proslave ob obletnici ustanovitve Gubčeve brigade, Mokronoške čete in 12. brigade na Trebelnem,
 10. 9. spominske prireditve ob obletnici tridnevni boj enot 14. divizije v Grčaricah,
 10. 9. spominske slovesnosti ob 73. obletnici osvoboditve taboriščnikov iz italijanskega fašističnega koncentracijskega taborišča Kampor na otoku Rab,
 11. 9. vseslovenske proslave ob 55. tradicionalnem srečanju internirancev, političnih zapornikov, ukradenih otrok, izgnancev in njihovih svojcev v Portorožu,
 11. 9. zborovanja v počastitev spomina na bazoviške junake v Bazovici,
 12. 9. seje Pokrajinskega sveta za Podravje,
 14. 9. osrednje slovesnosti ob 10. obletnici Parka vojaške zgodovine v Pivki,
 15. 9. sestanka na Ministrstvu za kulturo,
 17. 9. proslave ob državnem prazniku priključitve Primorske matični domovini v Postojni,
 18. 9. spominske slovesnosti pri spomeniku padlim partizanskim kurirjem na Okroglicah,
 18. 9. spominske slovesnosti ob 75. obletnici požiga vasi in izгона Slovencev na Rašici nad Ljubljano,
 20. 9. sestankov na:
 –Ministrstvu za kulturo,
 –Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
 –Planinski zvezi Slovenije,
 –Ministrstvu za obrambo.
 21. 9. pohoda za mir v Ljubljani,
 24. 9. prireditve »Svetovni dan miru« na Cerju,
 24. 9. okrogle mize na temo Aktivisti OF v Novem mestu,
 25. 9. prireditve Vranov let v spomin na osvoboditev zavezniških vojni ujetnikov na Otoku pri Metliki,
 26. 9. sestanka z Natašo Kovač, generalno sekretarko predsednika države,
 28.9.-1.10. proslave ob 60. obletnici Ruske zveze veteranov v Moskvi

3. Kolegij predsednika

Vsak torek, razen prvega v mesecu

4. Komisija za finančne zadeve in Nadzorni odbor

1. 9. Potrditev zapisnika prejšnje seje, realizacija finančnega načrta 1-7/2016, predlog rebalansa finančnega načrta 2016, obiski združenj (NO), druga medsebojna obvestila.

5. Svet in Komisija za mednarodne odnose

15. 9. Brexit

6. Delovna skupina za objavo vseh spomenikov NOB na spletnem portalu Geopedija

19. 9. Aktivnosti za popis in objavo spomenikov na spletnem portalu Geopedija.

Stališče Sveta ZZB NOB Slovenije do stanja v EU po brexitu

Svet ZZB NOV je pretresel stanje Evrope oziroma Evropske unije po brexitu in ugotovil: EU je po izjavljanju lastnih voditeljev v razmeroma zmedenem in negotovem stanju, brez prepričljivih vizij, nekako sproti ureja le pretežno pragmatična vprašanja. Ob tem se tako imenovana desnica krepi z zapiranjem življenja v skupinske meje in interese. Navznoter se EU drobi v »Evrope različnih hitrosti«, kar pomeni odmiranje solidarnosti kot veziva skupnosti na eni strani in slabitev pozornosti do naraščajoče socialne neenakosti na drugi. Razmere so vse bolj določene še z diktati nadnacionalnih korporacij. EU prav tako zavrača v lastno škodo normalno sodelovanje s »preostankom« Evrope, predvsem z Rusijo, ki je vsekakor pomemben politični in gospodarski dejavnik na celini.

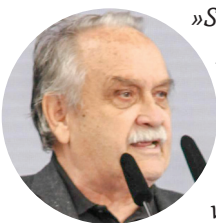
Vse to opozarja, da se približuje čas, ko za obstanek EU ne bo več zadoščalo samo pragmatično poslovanje in se bo sama od sebe vsilila potreba po novi in temeljiti samodefiniciji, s tem pa tudi notranja reforma organiziranosti, osnovnih meril in vrednot ter delovanja. V ta neizbežni proces moramo biti dejavno (ne le formalno, to je s kontingentom bruseljskih uradnikov) vključeni na vseh ravneh, za kar je treba izdelati nacionalno podlago in morda celo agendo delovanja. Ob tem nas dosedanje izkušnje v medsebojnih razmerjih odvrčajo od federativnosti, ker se v njej preveč porazgubi lastna suverenost in posledično prehudo okrepi alibična neodgovornost (»Bruselj je vsega kriv«). Zato menimo, da bi bilo pri iskanju novih, tudi za Slovenijo sprejemljivejših rešitev bolj smiselno delovati v smeri konfederacijske logike. – Vsekakor pa bo treba pri tem biti dejavno udeležen, kjer koli bo za to priložnost – v tem procesu ne bo velikih in malih, temveč le dobre in slabe zamisli ter enakopravne, bolj ali manj lucidne članice EU. Te bodo odločale o skupni in vsaka zase tudi o svoji lastni usodi v prihodnosti.

Dr. Matjaž Kmecl

podpredsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije, v Postojni 17. septembra 2016 na prireditvi ob obletnici priključitve Primorske matični domovini

»Slišal sem današnjega politika, lepo oblečenega in obutega, nažajfanega in z dišavo politega, kako je z neko posebno vsevednostjo in ošabnostjo brez sramu trdil, da bi nam Amerikanci in sploh zahodni zavezniki po vojni dali še več Primorske, če ne bi bilo partizanov. Jože Smole bi rekel na to malo morgen, kot je rekel Beograjčanom, ko so mu svoj čas na jogurtnem mitingu govorili podobno nore flavze. Gospodje 'zahodni demokrati' ne dajejo nikoli ničesar brez računa; niso nam po prvi vojni pobrali samo vas, Primorcev, takrat in potem še enkrat so nas barantaško okradli tudi za Koroško. Danes nam prefrigano kradejo še zadnja velika podjetja, mi pa se obnašamo, kot da je ta njihova družba, ta brezobzirni neoliberalizem, dobrodelna in poštena reč, ki smo ji celo kaj dolžni!

Če ne bi bilo 1943 kočevskega zbora slovenskih odposlancev, tega enkratnega, skrivnega, čudovitega in neskončno samozavestnega slovenskega parlamenta sredi popolnoma pomendrane in smrtno ustrahovane Evrope, če ne bi bilo Avnoja in njegovih sklepov in če ne bi bilo predvsem junaških in zavednih slovenskih Primorcev, bi se lahko 1945 za združitev in priključitev obrisali pod nosom in bi meja zahodnega roba Slovenije še zmeraj tekla tukajle nekje ali pa – če hočete – skoraj čez Maistrovo dvorišče na Uncu. Bili bi še naprej invaliden narod, zagrenjen in brez tiste samozavesti, brez katere ni suverenosti in brez katere ne bi bilo niti osamosvajanja leta 1991. Rad bi videl naše osamosvajanje 1991 brez Primorcev! Ali če bi bili brez ključavnosti in vere vase, kakršni sta se glasili v znamenitem geslu Tujega nočemo, svojega ne damo!: po vojni je tako pisalo skoraj na vsaki primorski hiši in v vsakem primorskem srcu.

V besedo mi ob tem prihajajo verzi iz partizanske pesmi: Mi pa nismo se uklonili / njih podivjani sili / in smo začeli z njimi boji! – Danes je med nami naš tržaški, pri-

morski partizanski pevski zbor, vesel sem, da je ob tem praznovanju tu – eden redkih je, ki ne taji partizanske pesmi in jo poje z vsem ognjem in ponosom. In: ali bi lahko še kdo napisal tako sijajno primorsko himno, kot jo je primorski partizan Rado Simoniti!? Ali bi lahko še kdo po končani drugi vojni Evropo tako osupljivo navdušil in ganil, kot jo je primorski Partizanski pevski zbor Srečko Kosovel?! Sredi Pariza!

To, kar danes praznujemo, torej ni samo praznovanje primorske vrnitve pod rodni krov, njene priključitve k njeni resnični domovini, temveč je tudi praznik skupnega slovenskega prerorenja iz naroda hlapcev v narod gospodarjev – danes žal skreganih in v mnogočem ne čisto posrečenih, toda vendar čisto drugačnih. V tem našem narodu je odtlej globoko vsajena zgodovinska izkušnja, ki je sledila Gregorčičevi misli, da usode ni, da smo sami sebi edina usoda – v dobrem in slabem.«

Dr. Ljubica Jelušič

podpredsednica ZZB za vrednote NOB Slovenije, 10. septembra 2016 na Trebelnem na slovesnosti v počastitev ustanovitve Gubčeve brigade, 12. brigade in Mokronoške čete

»Danes se najdejo v slovenskem okolju kritiki, ki trdijo, da so kolaboranti morali poprijeti za okupatorjevo orožje, da bi se ubranili komunizma. Koliko so naši mladi fantje in dekleta sploh poznali komunizem? Nekateri, zelo redki, so bili člani komunistične partije in tisti so se morali v boju posebej izkazati. Takrat so v komunistično partijo sprejemali posameznike, ki so že dolgo časa izkazovali pogum, načelnost in hrabra dejanja, in ni jih bilo veliko. Čigavega komunizma so se torej branili prej omenjeni kolaboranti? Bolj bi kazalo verjeti, da zdaj njihovi potomci iščejo argumente in opravičila za sodelovanje svojih prednikov z okupatorjem, kot pa da je šlo za ideološki boj.

Tako raste med nami nevidni zid, ki vse bolj ločuje. Nas, ki smo potomci borcev in žrtve okupatorjevega terorja, od onih, ki so potomci okupatorjevih sodelavcev. Vojna, ki so jo naši dedje zmagovito pripelja-

li h koncu 9. maja 1945 v Ljubljani in 15. maja na Poljani, se nadaljuje. Z drugačnimi sredstvi, vendar vse bolj zagrizeno in sovražno. Najdejo se takšni, ki govornike iz politike, ki obiskujejo naše proslave in nam govorijo, napadajo in jim anonimno grozijo po spletnih forumih. Ali kar v medijih. Sovražni govor cveti, omalovažuje se partizanski boj. Ne bomo smeli ostati tihi! Kajti sovrašтво bo rodilo nove sovražnosti.

Spomniti se moramo prvih povojnih dni, ko je na slovenskem ozemlju še vedno mrgolelo tujih in kvizlinških vojakov in se je začela rojevati sla po maščevanju. Povojne zunajsodne usmrtitve nimajo opravičila. Žrtve teh pobojev so bili ljudje, človeška bitja, ki so v strahu pred maščevanjem zaradi svoje kolaborantske vloge bežali, da bi se predali zaveznikom. Niso imeli sreče. Kot za vse mrtve velja dostojanstvo smrti, bi bilo prav, da velja tudi spoštovanje groba teh ljudi. Tega ne govorim zaradi sprave, temveč zaradi spoštovanja do mrtvih. In zaradi spoznanja, koliko neznosnega trpljenja prinaša s seboj vsaka vojna. Trpljenja borcev in civilistov med vojno in še dolgo po vojni. Tako dolga je sled tega trpljenja, da se po sedemdesetih letih še vedno opazujemo skozi prej omenjeni nevidni zid. Zid, za katerim je tudi želja po potvarjanju zgodovine in skrivanju dejstev. Morda je smisel vojne prav v tem, da se taki zidovi nikoli ne podrejo, da gojišče sovrašтва bobna v nove vojne in hudodelstva.

21. septembra letos bomo veterani NOB in vojne za Slovenijo v Ljubljani prvič šli na pohod miru. V počastitev mednarodnega dneva miru s pozivom, naj se vojne našega časa končajo, naj se trpljenje človeštva zaradi vojn konča, naj se konflikti urejajo na miren način. Naš pohod miru bo del svetovnega gibanja miru, ki bo potekalo povsod po svetu ob isti uri. Ko se bomo v minuti tišine poklonili spominu na vse padle vojake vseh vojn človeštva, bomo imeli v mislih tudi vseh 628 borcev Gubčeve brigade, ki so v štirih letih njenega delovanja padli za domovino.«

Tit Turnšek

predsednik ZZB NOB

Slovenije, v Žlanu, na slovesnosti v spomin na prvega padlega talca in vse žrtve v Bohinju, 20. avgusta 2016

»Ponosni smo lahko na našo preteklost, obujamo spomine nanjo, s spoštovanjem se spominjamo vseh žrtve. Ne bomo pa dopustili, da kdor koli potvarja zgodovino in

blati naš boj proti nacifašizmu. Toda ne smemo biti zazrti v preteklost, pred nami so novi izzivi. Pogled usmerjajmo naprej. Nismo politična organizacija, toda ne moremo biti ravnodušni do problemov naše družbe.

Ne sme nam biti vseeno, kam gre naša domovina, kaj se dogaja okoli nas, kaj se dogaja v Evropi. Širi se fašizem od baltskih držav prek Ukrajine do obal Sredozemlja. Evropa ni nekje daleč, ta je pri nas doma. Evropa ne najde enotnega odgovora na migrantsko krizo. Bruseljske direktive vzbujajo vse večji odpor.

Ne sme nam biti vseeno, da postaja zdravstvo dobičkonosen posel. Nekoč je bilo zdravstvo dostopno vsem, ni bilo čakalnih vrst in brezplačno je bilo. Ne sme nam biti vseeno, da se komercializira šolstvo. Nekoč so bile vse šole dostopne vsem. Ne sme nam biti vseeno, da država iz dneva v dan postaja vse revnejša, da prodajamo tujcem naša dobra podjetja, ki smo jih ustvarili večinoma sami. Dobički gredo v tuje države, v tuje žepe, delavci pa na ceste. Nekoč smo sami ustvarjali dobičkonosna konkurenčna podjetja, 64 odstotkov izvoza je šlo na zahtevna zahodna tržišča. Ne sme nam biti vseeno, da že več kot 50.000 ljudi živi pod pragom revščine. Večina postaja vsak dan revnejša in peščica vse bolj bogata. Nekoč ni bilo revežev na robu preživetja, pa tudi pretirano bogatih ne. Vse, kar smo ustvarili, je bilo mnogo pravičnejše porazdeljeno. Ko je bilo treba zategniti pas, smo ga zategovali vsi. Najvišje plače so bile samo štirikrat višje od najnižjih. In zamislite si, nihče od direktorjev ni kradel! Danes pa nam hočejo dopovedati, da so bili to res grozni časi.

Ne sme nam biti vseeno, da 75 odstotkov mladih nima stalne zaposlitve. Tako imenovano prekarno delo, kar je sodobna

oblika suženjskega dala, se širi. Naš boj za svobodo je bil tudi boj za boljše in pravičnejšo družbo od tiste v propadali Kraljevini Jugoslaviji. In ta boj še daleč ni končan. Kot poje Dorđe Balašević: čaka nas še sto ofenziv!«

Milan Brglez

predsednik DZ, ob 74. obletnici ustanovitve 1. primorskega bataljona Simona Gregorčiča in krajevnem prazniku v Ozeljanu 27. avgusta 2016

»A četudi je bil vaš boj iskren, Primorski in Primorcem tudi po koncu vojne vihre ni bilo lahko. Do leta 1954 nedoločena meja je povzročala preglavice, še večje ovire in težave pa so povzročala tudi sumničenja, ki so prihajala predvsem iz političnih logov. A tudi tokrat se niste vdali in niste dovolili, da vam vzamejo korajžo. Takšnih navdihujočih zgledov, tako značilnih za primorskega človeka, je še in še, a če bi želel zajeti in navesti vse, bi bil predolg za današnji večer, zato mi dovolite le še sklepno misel.

Spoštovane tovarišice in tovariši, biti danes »zgolj« upornik, če se lahko tako izrazim, je moderno. A biti upornik z razlogom ni le čast, je tudi odgovornost. Danes je ta razlog iskrena želja za nadaljnji razvoj naše domovine v smeri njene vsestranske blaginje ter polno delujoče demokratične in pravne države, ki je in mora biti država vseh svojih državljanov in državljanov. Prav je, da smo takšni uporniki, prav je, da vemo, za kaj in čemu se bojujemo. Kot je ostra naša misel, morajo tudi razlogi za naše uporništvo biti utemeljeni, jasni in pa predvsem realni, sicer naše delovanje in upor izgubita ne le svoj smisel, ampak tudi svojo iskrenost, s tem pa hitro postaneta škodljiva, prav tako pa lahko, če nimata realne in trdne podlage, kaj kmalu končata v lastnem razvrednotenju.

Vsega tega so se zavedali tudi naši predniki, ki so snovali prvi Primorski partizanski bataljon Simona Gregorčiča. Vedeli so, da je napočil čas za pravi in utemeljen upor. Tudi zato so, s ciljem osvoboditi Primorsko, Primorke in Primorce ter vso Slovenijo, iz različnih krajev – od Tolmina do

Brkinov – prišli sem v Ozeljan. In dosegli želeno.

Zatorej si vzemimo za zgled te mlade fante in dekleta, ko se odločamo, kako želimo živeti v naši domovini. Bodimo drzni in uporni, a ne trmoglavi. Bodimo ponosni na to, kar smo dosegli, a delajmo za to, da dosežemo še več. Predvsem pa nikoli ne pozabimo, da brez poguma in odpora partizanskega gibanja danes Slovenija ne bi bila ne samostojna ne suverena država.«

Milan Gorjanc

član predsedstva ZZB za vrednote NOB Slovenije, na prireditvi v Artvižah ob spominskem dnevu občine Hrpelje – Kozina, 24. junija 2016

»Še ob eno izjavo prvega moža nekakšne vlade v senci oziroma v ozadju se bom obregnil. Prvak Katoliške cerkve na Slovenskem, kardinal v

pokoju, je v pridigi na belogardistični proslavi v Šentjoštu izjavil, da so komunisti zasejali sovraštvo med naš narod in da so bili belogardisti prisiljeni sprejeti orožje od okupatorja, da ne bi prišli pod komunizem. Na to izjavo smo se prvi odzvali člani društva SRP (Slovenija, Resnica, Poštenje) in obsodili zgodovinsko neresnico. Nekaj dni zatem smo tudi v vodstvu borčevske organizacija izrazili globoko nestrinjanje s kardinalovimi besedami. Oglasili so se tudi nekateri posamezniki.

Vodstvo slovenske Cerkve si je pilatovsko umilo roke, češ da je bil kardinal na belogardistični proslavi povsem zasebno in da se z njim ni dogovoril o vsebini pridige. O morebitni obsodbi oziroma javnem nestrinjanju s kardinalom pa ne duha ne sluha. Skrb vzbujajoč je molk uradne slovenske politike – kot vedno ob takih izpadih slovenskih duhovnih voditeljev. Mogoče se pa strinjajo s kardinalom, mogoče pa po tistem podpirajo njegove besede?

Komunisti naj bi bili krivi za razdor v slovenskem narodu! Od Valjhuna pa vse do današnjih dni razdor v narodu seje zgolj Cerkev, najprej s pokristjanjenjem slovenskih Črtomirovih poganov, ki niso verovali v njenega boga Kristusa. Zatem s škofom Hrenom in njegovim sežiganjem

knjig reformatorjev, ki so verovali v Kristusa v skromnosti in so bili proti razkošju. O razkošju našega kardinala priča tudi ureditev domovanja v pokoju v graščini Goričane. Tudi škof Jeglič je zasejal razdor, ko je obsodil velike slovenske moderne kot brezbožnike in njihovo besedo za nemoralno. S škofom Rožmanom pa je naša Cerkev dosegla vrhunec razdora v narodu. Na srečo ne v celotnem narodu.

Katoliška cerkev je avtoritarno in enotno vodena iz Vatikana in sledi ne samo dogmatski in verski politiki, temveč tudi posvetni politiki rimske kurije. Toda po njihovo je en sam Bog in božji služabniki samo tolmačijo njegovo besedo na zemlji. In kako se je lahko zgodilo, da se je ljubljanska škofija udinjala obema okupatorjema, da so bili duhovniki na Štajerskem in Gorenjskem izgnani iz Slovenije na Hrvaško in v Bosno in da je škof Tomažič dejansko bil v hišnem priporu in molil v osami? Duhovniki na Primorskem pa so delili usodo primorskega ljudstva v skoraj četrt stoletja trajajočem odporu fašizmu in nacizmu kljub blagoslovu obeh iz Vatikana. En Bog, ena vera, tri različne poti do naroda: križev pot primorskih Čedermacev v uporuh skupaj z narodom, prisilna odtujitev štajerskih in gorenjskih duhovnikov od naroda ter udinjanje dolenskih in notranjskih duhovnikov okupatorjem proti narodu.

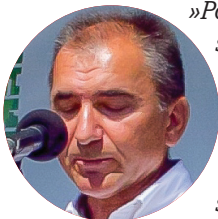
Ob osamosvojitvi smo se poenotili, kar gre pripisati razumnosti obeh strani. Primer za to je spravna maša v Kočevskem rogu, ko sta bila skupaj komunist Kučan in nadškof Šuster. S prihodom našega kardinala na čelo slovenske Cerkve pa se je ob asistenci nekdanjega ekstremnega komuniste in spreobrnjenca v slovenskega socialdemokrata ter nato samo demokrata začel strašan razdor, ki na srečo gre h koncu. Kardinal je v pokoju, demokrat pa je oblekel uniformo – samo na čivkališču – Twitterju. Obema so žolčni govori politični labodji spev.«

““

Janko Veber

poslanec SD, v Semiču na 57. srečanju borcev domicilnih enot NOV in POS Bele krajine, 27. avgusta 2016

»Po 25 letih samostojnosti se srečujemo v parlamentu s predlogom zakona o visokem šolstvu, s katerim bodo izrinili slovenski jezik iz univerzitetnih predavalnic. V času druge svetovne vojne smo to branili za vsako ceno. Primož Trubar je že v 15. stoletju izdal prvi slovenski knjigi in pokazal, da je slovenski narod sposoben živeti v družbi kulturnih evropskih narodov. Zavest o enotnem slovenskem narodu se je okrepila v drugi polovici 18. stoletja. S šolsko reformo je cesarica Marija Terezija odprla šolska vrata tudi kmetu. Narodno prebujenje se je začelo najprej uveljavljati na področju književnosti. Tudi po ustanovitvi francoskih Ilirskih provinc so francoske oblasti omogočile pouk v slovenskem jeziku. Pozneje je dr. France Prešeren po ukinitvi cenzure objavil Zdravljico, politična pesem je jasno zahtevala svobodo slovenskega naroda, enakopravnost in sožitje vseh narodov. Postala je naša himna. Smo edina država, ki ima svoj kulturni praznik, saj je Prešeren s svojo umetniško ustvarjalnostjo dvignil slovenski jezik in kulturo do višine, ki omogoča izražanje umetniške in znanstvene ustvarjalnosti. Kako pomembna je bila Župančičeva pesem Veš, poet, svoj dolg? za upor proti okupatorju, sem omenil že v uvodu.

Vse to so pripravljene na ministrstvu za izobraževanje znanost in šport prodati zaradi nekaj fičnikov, ki bi jih zaslužili nekateri profesorji s predavanji tujim študentom. Na tako nizki ravni je očitno trenutno narodna zavest v Sloveniji. Proti temu se moramo bojevati in dvigniti narodno zvest Slovencev v čas generala Maistra, ki je ohranil Maribor slovenski, tigrovcev, ki so se uprli fašizmu, ker je Primorcem prepovedal uporabo slovenskega jezika, upora proti okupatorju, ko smo se iztrgali iz uničujočega prijema fašizma in nacizma, in v čas odločanja na plebiscitu za samostojnost in vojne proti agresorju leta 1991.

V Sloveniji ima, kot je zapisano v 3. členu ustave, oblast ljudstvo. Vprašati se moramo, ali je resnično ljudstvo dovolilo, da

se odpovemo slovenskemu jeziku na univerzah. Ali je slovensko ljudstvo dovolilo, da razprodajamo svoje premoženje, svoje najboljša podjetja, banke, zavarovalnice, ki so naslednji plen, Luko Koper, Telekom, energetiko? Ali Sloveniji vlada ljudstvo preko parlamenta in vlade ali vladajo interesne skupine, ki si podredijo politične stranke in služijo s prodajo premoženja in jih narodna zavest prav nič ne zanima? Zanimata jih izčrpavanje države in bogatenje na račun večine drugih. Ali je dobro gospodarjenje, če vložiš v NKBM 870 milijonov evrov in jo prodaš za 250 milijonov in prevzameš tudi morebitne obveznosti zaradi izbrisa podrejenih obveznic? Samo za primerjavo: na Norveškem ne smejo prodati narodnega bogastva brez odločitve parlamenta. Pa je ena najbogatejših držav na svetu, vendar se zavedajo, kako pomembno je narodno premoženje za narodno zavest in dostojno življenje.«

““

Neža Jogan

zgodovinarica, na spominski slovesnosti na Vojskem, ob 72. obletnici evakuacije ranjencev s Primorskega in Gorenjskega na Notranjsko, 27. avgusta 2016

»Evakuacija ranjencev po 140 kilometrov dolgi poti od Cerkna do Nadleska, po globačah in strminah je uspela, ker je bila natančno premišljena in razčlenjena, ker je vse povezovalo skupno prepričanje, da so na pravi poti, da rešujejo življenje soborcev v boju za svobodo; ker se je strokovno medicinsko znanje povezovalo s plemenitim ciljem pomagati sočloveku, sotrpčemu in tako pripomoči k osvoboditvi; ker so partizansko vojsko podpirali tako rekoč vsi ljudje v krajih, kjer se je kolona ustavila; ker se ni našel izdajalec, ki bi izdal to dolgo kolono. V kraje postanka, vključno s končnim Starim trgov pri Ložu, so partizani prispeli s pesmijo. Partizanska pesem je bila zdravilo za ranjene, poživilo za izmučeno zdravstveno osebje, za izčrpane nosače, pesem je bodrila, je grela, ko je bilo telo na skrajnih mejah zmogljivosti in je bil »v duši mraz«. Aktivisti in aktivistke OF so povsod poskrbeli, da so se borci najedli, da so si na varnem vsaj malo odpočili, da so bili ranjenci

previti. Ves njihov trud pa je bil poplačan s prepričanjem, da je partizanska vojska »silna naša moč«, in z okrepljenim upanjem, da bo svoboda res kmalu prišla.

K fizični in zlasti moralni moči partizanske vojske sta ogromno prispevala zgledno organizirano zdravstvo in številno zdravstveno osebje, ki je v približno 240 partizanskih bolnišnicah po skritih grapah in domovih po vsej Sloveniji zdravilo približno 22.000 ranjencev. Samo v letu dni pa je bilo prepeljanih v zavezniške bolnišnice tudi 2128 težkih ranjencev, invalidov in hudo bolnih.

Vedno znova se je vredno spominjati takšnih velikih dejanj v času NOB, kot je bil uspešen prenos ranjencev. V izredno težkih razmerah, ki si jih v sodobnosti komaj lahko predstavljamo, so se v praksi potrdile vrednote in moralne vrline, ki spadajo v srčiko človečnosti in ki so trdno povezovale partizanske borbe in borke. To so: tovarištvo, solidarnost, sočutnost, svobodoljubnost, skromnost, poštenost, ustvarjalnost, vztrajnost, požrtvovalnost, srčnost in pogum. Več jih je bilo pripravljenih žrtvovati tudi svoje življenje, da bi rešili življenje enega. Znani primorski partizan, dramski igralec Aleksander Valič, je v pogovoru pred petimi leti povedal: »Mene je v partizanih čustveno gladilo, ker ni bilo nobenih razlik med nami ... To je bilo pravo tovarištvo, meni dragoceno, čutil sem se svobodnega in enakovrednega, to mi je tudi dajalo moč, da sem skušal ustvarjati razpoloženje med soborci.« (Svobodna misel, 10. junij 2011, str. 11).

Janko Heberle

predsednik MO ZZB za vrednote NOB Ljubljana, na slovesnosti na Puču, 4. septembra 2015

»Vprašam se, ali danes hodimo po poti Prešernove brigade. Odgovor je dvomljiv. Ugotavljam, da so pri projektu privatizacije v petdesetih letih ustvarjenih uspešnih družbenih podjetij prisotni koristolovci, od tujcev honorirani domači finančni strokovnjaki in ljudje različnih poklicev in položajev, ki uresničujejo špekulativno prodajo podjetij s ciljem pridobiti osebno korist in privilegij

za pridobitev dobrih služb v mednarodnih organizacijah in multinacionalkah.

Slovenska partizanska vojska je bila sestavni del velike protifašistične zveze, ki je v drugi svetovni vojni zmagala. Brez te zmage ne bi bilo osvoboditve pa tudi ne samostojne neodvisne države Slovenije. Tega nam nihče ne more vzeti. Na to smo in moramo ostati ponosni. Vsi narodi, tudi večji od nas, so na svoje junake v protinacističnem boju ponosni, še posebno pa na zmagovite in odmevne zgodovinske dogodke. Pri nas pa danes potvarjamo zgodovino in celo rušimo spomenike in apeliramo na narodno pokornost s sklonjeno glavo. Postavljamo pa spomenike domobrancem, ki so pred tremi esesovskimi generali z blagoslovom škofa Rožmana v Ljubljani prisegli velikemu vodji rajha – Hitlerju. Temu se moramo odločno upreti.

Spoštovani slovenski duhovnik in pisatelj Fran Saleški Finžgar je nazorno dejal: 'Kollaboracija je velik madež. Rajši so sprejeli orožje in denar od okupatorja za boj zoper brate Slovence, to je za slovenski narod najbridkejši madež.'

Kardinal Franc Rode o tem molči in vedno ponavlja, da so se domobranci bojevali za svobodno Slovenijo.

Ob praznovanju 75. obletnice OF, ki je združevala slovenski narod v boju za svobodo, se spominjamo tudi 25. obletnice osamosvojitve države Slovenije. Prepričan sem, da se vsi z vsem spoštovanjem zahvaljujemo vsem junakom za svobodo in osamosvojitve.»

Andreja Katič

ministrica za obrambo, na srečanju nekdanjih internirank, političnih zapornic in ukradenih otrok v Portorožu, 11. septembra 2016

»Ti ljudje, njihove pretresljive zgodbe, nas vsak dan opominjajo, da mora svet nekaj narediti za ustavitev te žalostne usode milijonov ljudi. Za zdaj nemoč in večkrat tudi neodločnost mednarodne skupnosti še vedno omogočata, da je zaradi vojn vsak dan na tisoče novih nesrečnih ljudi. Ne le na Bližnjem vzhodu, temveč tudi drugod po svetu, od koder nam mediji zaradi varne oddaljenosti ali zakotnosti ne prinašajo pretresljivih slik v naše domove.

Zato mednarodna skupnost poskuša raz-

viti mehanizme za varovanje otrok, žensk in vseh nemočnih ter pošilja svoje ljudi na krizna žarišča: vojake, policiste, civilne strokovnjake, pripadnike prostovoljskih in humanitarnih organizacij ter diplomate. Vedno ko pripadnice in pripadniki Slovenske vojske odhajajo v mednarodne operacije in misije, odhajajo opremljeni ne le z orožjem in drugo vojaško opremo, temveč tudi z znanjem o spoštovanju žensk, o pravicah otrok in drugih najranljivejših skupin prebivalstva. Vse to tudi zaradi izkušenj, ki jih nosite v sebi vi, spoštovane in spoštovani.

Vse vojne so brezobzirne do žensk, ki se uprejo prevladi različnih ideologij, še posebno do tistih žensk, ki vedo, da je treba reči NE! Ne nacionalizmi, ne rasizmu, ne verski nestrpnosti, ne hudobiji, ne sovraštvu, ne nesposobnosti. Brezobzirne so vojne do žensk tudi zato, ker so bile zgodovinsko gledano vojne vedno prevladujoče moške.

Spoštovane zapornice in jetnice, ki ste se uprle ne le doma, preden so vas odgnali v jetništvo, temveč tudi potem, v zaporih, internaciji, taboriščih! S svojimi dejanji, pogumom, požrtvovalnostjo in neizmerno solidarnostjo do vseh, ki so z vami trpeli skupen boj, ste dokazale, kako se je treba bojevati proti vsaki vojni.

Ve ste tiste, ki ste znale pokazati, kako je treba preživeti sovraštvo in kako je treba premagati to brezobzirnost. Ve ste tiste, ki ste pokazale, kako pomembno je zaupanje v to, da bo nekoč mir, tudi takrat, ko je trpljenje najhujše. Da je tudi v razmerah, ki so čisto brezizhodne, treba imeti upanje. Upanje, ki nam daje moč, da se nikoli ne predamo.

Tudi zaradi vas, vašega trpljenja in nemajne volje do življenja, vašega poguma in odločitve, ki ste jih sprejele, lahko danes ženske enakopravno soodločamo o vseh pomembnih družbenih vprašanjih.

Tudi zaradi vas danes ženske zasedamo najpomembnejše položaje v družbi, gospodarstvu, znanosti, medicini, vojski in ne nazadnje tudi v politiki. Smo pomemben in mogočen steber ne samo v družini, ampak nasploh v družbi.

SVOBODNA
B E S E D A

**Vsi govori so v celoti
objavljeni na spletni
strani**

www.svobodanabeseda.si

K polemiki o rabi slovenščine

Janez Menart je v Delovih Književnih listih 11. novembra 1999 zapisal: »Kljub mojemu prepričanju me seveda moti popolno pomanjkanje slovenskega samospoštovanja, ki je obenem tudi pljunek na spomin truda in trpljenja vsem, ki so nam s svojim vztrajanjem ohranili materni jezik, z njim pa tudi temeljni kamen, na katerem je bilo mogoče zgraditi samostojno slovensko državo.« Državo imamo. Pa jo spoštujemo? Morda tako, da se pogovarjamo, ali bomo dali več za kulturo, knjigo, umetniškemu avtorjem, ki ohranjajo jezik kot eno najvišjih in najdragocenejših vrednot? Nak! Pogovarjamo se o koristnejšem uveljavljanju in možnosti rabe tujega jezika! Zdrava pamet tega ne razume. Naši dobro plačani izbranci, ki naj bi bili odgovorni, so popolnoma brez pomembne kulturne in zgodovinske vednosti in znanja ter brez senzibilne, ustvarjalne nadarjenosti. Obnašajo se ponižujoče. Kaj bi nam danes rekel Trubar? Z neverjetnim, megalomanskim naporom, vizionarstvom in državotvornostjo nam je dal knjige, ki smo jih imeli med prvimi v Evropi in kar nekaj let pred Angleži. Angležem je na srečo Vatikan dovolj oddaljen, zato njihove knjige niso zgorele. Na levi strani ljubljanske Stolnice je v spomin in opomin v nadnaravni velikosti kamnita pojava požigalca knjig Tomaža Hrena. V rokah drži knjigo! Tako se predrzno šalijo z nami! Od Trubarja imamo samo umetniško izdelano glavo, prijazno skrito pod razkošnim drevesom. Ampak ne v središču prestolnice, da bi ga vsak dan s hvaležnostjo občudovali in se ga z ljubeznijo spominjali. Naj bo umaknjen malce na rob! Zakaj bi nas ta genij vznemirjal?

Angleški jezik je zdaj svetovni jezik! Pri nas pa so s knjigami goreli ljubezen, znanje, vednost in samozavest – bogastvo naroda. Požigalci so že vedeli, zakaj! Vedeli so tudi, zakaj so pobili ali pregnali bogate slovenske viteze in kneze, ki so podpirali Trubarja in kupili vse knjige. (Knjiga je takrat veljala par volov. Danes bi veljala kot manjši avto!) Požigalci so že vedeli, zakaj so razprodali slovensko zemljo in pregnali sposobne ljudi. Ali se zdi res samo meni trenutno stanje tako neverjetno podobno zgodovini? Se ponavlja tragična protireformacija? Kam gre danes kar preveč izobraženih in nadarjenih mladih ljudi? Kam je šlo in še gre slovensko premoženje? Doživeli smo

celo poskus sežiga knjige! Zdaj pa se nenadoma pogovarjamo o rabi materinščine. Kdo bo prepovedal takšne topoumne pogovore? Imamo junakinjo ali junaka, ki bo to storil? Imamo! Saj vendar nimamo samo zaslepljenega »bidra«? Končno doživljamo odločne upore delavcev, ki se bojijo, da jim bodo neodgovorni odprodali tla pod nogami in njihova delovna mesta ter s tem možnost za preživetje njih in njihovih družin. Zahvaljujem se delavcem Luke Koper! Tudi premier Cerar bi se jim moral zahvaliti. Resno so opozorili vse: nas in Evropo in kapitalistični svet: »No pasaran!« Zahvaljujem se Primorcem za njihovo zgodovinsko in dobro znano uporniško, državotvorno moč! Morda še ni prepozno. Morda še nismo do konca pobiti, pregnani, prodani! Morda še imamo kje kakšno nadarjeno, karizmatično žensko ali moškega, ki se mu bo zdelo prav, da zgrabi vajeti in potegne to malo, a bogato in lepo kočijo iz jarka, kamor so jo porinili kratkovidni sebičneži, da bi skrili, koliko dobrin so ji pokradli. Še je čas.

A če se bomo pogovarjali o rabi slovenskega jezika, ne vidimo več poti. Postali smo slepci. Zableščalo se nam je pred očmi. In ne govorite mi več o Švici! Kakšno nepremišljeno, topoumno papagajsko ponavljanje! Povedati je treba: »Mi smo neprimerljivo bogatejši. Švica nima niti svojega jezika! Švica nima svojega dragocenega koščka Jadrana. Svoje mornariške in ribiške zgodovine. In ni nepogrešljiva strateška točka kot Slovenija. Švico lahko vsak obide, nas pa bolj težko! Čez Švico se ne kotalijo kolone puhajoče, zastrupljajoče pločevine, ko prinašajo blagor ... kakšnemu sosedu že? Dobremu? V Švici so za mnogo skromnejši promet pra-

vočasno zgradili železnice in predore. Imajo pa seveda pod zemljo globoko v skalo vgrajene predore za skladišča zlata in drugih dragocenosti, ki so jih tamkaj varno skrili tudi največji lopovi in morilci tega sveta. Bogastvo čuva naravna danost. Celo Hitlerjeva vojaška mašinerija ni napadla te hribovske dežele. Raje je tam skrila zločinska bogastva. Da pa je vse blagoslovljeno, imajo peščico izurjenih švicarskih vojakov, ki v znamenitih umetniških uniformah čuvajo vsakokratnega papeža. Švicarji nimajo ravnih žitnih polj in panonskega podnebja. Švicarji nimajo rajsko čudovitih in radodarnih vinogradov, sadovnjakov in oljčnih gajev. Nimajo številnih termalnih in zdravilnih voda. Švicarji imajo le nekaj, kar bi lahko imeli tudi mi: imajo red. Vsi vi, fantki in punčke, ki toliko govorite o Švici, ali se je morda šel kdo od vas k njim učiti ali vsaj posvetovati? Ali morda poznate vsaj delček njihovega zakonika, kaj se na primer zgodi črnograditeljem? Tam si nihče niti v sanjah ne upa nezakonito zgraditi niti »kukrlo«, kaj šele »hiške« sredi gorskih jas. Pri nas pa si lahko vsakdo kjer koli zgradi vilo, če je le dovolj zvit in pogumen. In ta vila ne bo porušena. Graditelji ne bodo kaznovani. Kaj se zgodi v Švici, če si kdo kar koli nezakonito prilasti? Švica je dosledna in natančna, to prednost so si ustvarili in jo skrbno čuvajo.

Pri nas pa blejamo kot ovce za najbolj samovšečnim in največkrat fotografiranim ovnom, ki nas je primitivno ponižal in naplahtal s svojo prevečkrat smešno in nerazumno medijsko prisotnostjo. Ta »bidr« niti približno ne zaznava, kar je sicer v naravi živalskih ovnov vodnikov, ne zaznava nevarnih prepadov. Ves je zaslepljen od svoje obsijanosti. Lahko se zgodi, da bo zdrsnil z roba. Upam, da mu takrat njegova čreda ne bo več zauपालa in mu sledila.

Za Slovenijo sem slišala posrečeno primerjavo, da je kot Greta Garbo: lepa, nadarjena, a muhasta. Če je tako, verjamem, da se bodo polemike o rabi materne jezika takoj končale in zaključile v neizbrisno sramoto tistim, ki so si sploh upali o tem pomisliti, celo spregovoriti in razsojati! Vabim vas k razmišljanju. Kaj je že rekel pesnik Janez Menart o popolnem pomanjkanju slovenskega samospoštovanja? Razmišljajmo! Lahko in smemo se tudi spoštovati!

Jerica Mrzel, Ljubljana

Zločinci kardinala Rodeta

Nedolgo nazaj smo doživeli hujskaški nastop kardinala Rodeta, ki je partizanske sile imenoval zločince. Za gospoda kardinala je bil torej boj proti fašistom in nacistom med drugo svetovno vojno hud zločin. Kardinal Rode zelo rad pozablja, kdo se je bojeval za svobodo naše domovine na strani zmagovite koalicije med drugo svetovno vojno in kdo je bil na strani tistih, ki so želeli slovenski narod uničiti. Hitler je v Mariboru svojim silam ukazal, naj naredijo to deželo spet nemško, in kot vemo, so domobranci prisegli prav tem silam. Za domovino jim očitno ni bilo mar. Partizani so z velikimi žrtvami premagali fašistične in nacistične okupatorje in njihove domobranske zaveznike ter osvobodili slovensko ozemlje. Torej, gospod kardinal, če ne bi bilo partizanskih zločincev, mi danes samostojnosti države Slovenije prav gotovo ne bi mogli praznovati.

Ivan Urbančič, Mirna

Partizanstvo, domobranstvo in politikantstvo

Pravijo, da je politikantstvo najboljša metoda za sejanje razdora, kar zagotovo drži. Politiki in stranke, ki nimajo vizije, nimajo pametnih programov za vodenje države, se obračajo samo v preteklost in se lotevajo istih tem že dobrih petindvajset let. Tudi z nenehnimi interpelacijami. To obvladajo. Kljub vsem naporom za spreminjanje zgodovine je prišel skrajni čas, da to poglavje končamo. Prav je tudi, da se poglavje Hude jame konča in posmrtno ostanke pokopljemo. Ne nazadnje tudi rane Sv. Urha, Jasenovca, Pohorskega bataljona, frankolovskega zločina ne bodo nikoli zaceljene. Ob tem pa bi bil skrajni čas, da država ukine Študijski center za narodno spravo, ki ga je leta 2008 ustanovila Janševa vlada. Na leto ta center porabi skoraj 400 tisoč evrov davkoplačevalskega denarja. Koristnost njegovih rezultatov je za državo nična. Čez dve leti bodo parlamentarne volitve in stranka, ki bo imela v svojem programu ukinitve tega zajedavca, bo zagotovo prejela veliko volilnih glasov.

Če se bodo politični veljaki vzdržali tem o partizanstvu in domobranstvu, kar bo seveda zelo težko, bo pa svoj prispevek pri kakšni maši nedvomno dodal še kardinal Franc Rode.

Strankam, ki resno računajo na zmago in s tem na vodenje države, dajem nekaj dobronamernih nasvetov:

Zdravstvo: ukiniti dodatno zdravstveno zavarovanje, zmanjšati čakalne dobe. Nekatere so dolge več kot leto dni, če plačaš iz svojega žepa, si na vrsti pri istem zdravniku že naslednji dan. Tu resnično nekaj ne drži. Sodstvo: odvzem vsega nakradenega premoženja, ki so si ga posamezniki nagrabili v 25 letih. Te lopove je treba takoj poslati v zaprti oddelek na Dobu. Stranki, ki bo izvedla ta projekt, je zmaga zagotovljena. Volil jo bo vsak pošten Slovenec. Gospodarstvo: znižati obremenitev gospodarstva na primerljivo obremenitev z avstrijskim sistemom in uvesti enotni DDV, ki naj bo 10 odstotkov. Zmanjšati brezposelnost. Kako? Tako kot v Švici: ko si star 65 let, greš v pokoj. Brez izjeme, ne glede na naziv, titulo ... Pri nas pa bi posamezniki, predvsem na univerzah in v številnih javnih zavodih, delali do zadnjega diha. Na ta račun bi zaposlili veliko mladih in izobraženih ljudi in beg možganov v tujino bi lahko vsaj delno zaustavili. Stranka s takšnim programom ima veliko možnosti za zmago na naslednjih volitvah. Infrastruktura: izbrati razumno lokacijo za hitro cesto proti Koroški. Zaradi prostorske omejenosti naj bo mojih predlogov za zdaj dovolj.

Predsedniki strank, upoštevajte, prosim, zdravo kmečko logiko. Bleščeči akademski naslovi niso vedno merilo za uspešnost. Ne bodite hlapci Bruslju. Pisateljema, publicistoma, raziskovalcema in ne vem kaj še vse sta, Igorju Omerzi in Romanu Leljaku, dajem pobudo. Do zdaj sta se večino svojega časa ukvarjala z nekdanjimi zaposlenimi v službi državne varnosti (UDBA). Od teh vajinih silnih raziskav nimata ljudstvo in država nobene koristi. Razen peščice nepomembnih politikov, ki jim je na poti vse, kar je bilo narejenega pred letom 1990. Glede na vajine izkušnje in vztrajnost vama predlagam, da začneta temeljito raziskovati, kam je poniknilo več kot 140 milijonov takratnih nemških mark od prodanega orožja v obdobju 1990–1992. To bo zanimalo večino Slovencev. Razumljivo je pričakovati, da se ta denar vrne v državno blagajno in se pokaže na krivce. Vidva to znata in zmoreta, pa še poštene državljani vama bomo iz srca hvaležni. Naj pa vaju vnaprej iskreno prosim, ne izgovarjajte se na zastaranje tega primera. Saj lopovščine ne bi smele nikoli zastarati, mar ne? Si upata, vaju je toliko v hlačah? To imejta za izziv in ne za politikantstvo.

Srečko Križanec, Štore

To ni moj predsednik

Zelo dolgo sem že kritičen do potez gospoda Pahorja, predsednika Republike Slovenije. Moja ocena njegovega političnega delovanja na prestižni in najvišji funkciji v državi je: ni ji kos, sprejema napačne rešitve. Na tovornjaku za odvažanje smeti se je prevažal mimo ljudi ... Mislim, da Slovenci in državljani Slovenije ne potrebujemo več takšnih prozornih sporočil. Tukaj moja ocena njegovega delovanja sicer naleti na dilemo: predsednik Pahor je že veliko let vsak mesec v vseh treh dnevnikih časopisih po priljubljenosti nedotakljivo na vrhu. Sprašujem se, na osnovi česa je ta priljubljenost, saj v vsem tem času nisem zasledil niti enega njegovega tehtnega prispevka, pač pa zelo veliko njegovih fotografij.

Rad bi ga vprašal, kaj si sam predstavlja pod sloganom Stopimo skupaj. Saj je slogan simpatičen, a z vidika države arhaičen, kot da smo v letu 1945.

Rad bi imel predsednika, na katerega bi bil ponosen; predsednika, ki bi nam v teh časih dajal vsaj delni občutek trdnosti, a žal ga nimam.

Predsednik, kje ste bili in kaj ste storili, zakaj se niste odzvali, ko so letele svinjske glave na prostor, kjer se gradi džamija? Nisem vas slišal, ko v Murglah ni hotela goreti knjiga vašega soseda Milana Kučana. Pa še ena precej problematična zadeva: EU, ki bo po mojem preživela samo kot federacija – ali pa je ne bo. Gospod predsednik, ste pozabili na SFRJ? Tam je bilo šest republik, pa se ni izšlo.

Še nekaj o temi, zelo pomembni za našo organizacijo ZZB in tudi za narod. Lahko bi rekel, da ste nam s svojo napačno politiko uravnoveževanja odvzeli naš ponos do narodovega upora. Saj vam ni bilo treba s prstom kazati na nasprotnika, ker vem, da vam ne gre zlahka od rok, bi se pa morali jasno postaviti na stran NOB, na stran partizanskega boja.

In kaj sta z županom Velik Lašč dosegla, gospod predsednik, s postavitvijo spomenika? Ali naj temu rečemo »kartonasta« sprava? Verjetno je zdaj več nemira med krajani, kot ga je bilo prej, in seveda nepotrebne škode za občino.

Boris Ortar, Ljubljana.

Moj pogled na današnje stanje pri nas

Kot aktivni državljani vestno in redno spremljam družbenopolitično dogajanje pri nas in v svetu. Ob tem si moč-

no želim, da bi se končalo medsebojno sovraštvo med nami in da bi se vsi brez izjeme iz zgodovine toliko naučili in se poučili, da svojih prejšnjih napak in grehov ne bi več ponavljali, kajti »grobovi tulijo«, kot je napisal naš pesnik. Za vse to bi morali poskrbeti predvsem starši pri vzgoji svojih otrok in tudi naše vzgojne ustanove – vrtci, šole in dijaški domovi. Vsi bi morali skrbeti za vzgojo naših potomcev, da bi ti ljubili družino in svojo domovino. Da pa bi bila domovina res kot mati našim potomcem, bi morala skrbeti vsakokratna vlada – da bo imela mladina v domovini varen dom in tudi zaposlitev in da ne bo prisiljena odhajati s trebuhom za kruhom v tujino in jim potem domovina postane mačeha. Vlada, ki ima oblast, nima države le za svojo last! Skrbi naj za blaginjo svojih državljanov, da lepše in boljše življenje ne bodo le neuresničene sanje!

Kot človeka, ki je doživel in doživljal grozote druge svetovne vojne – leta 1941 sem bil star sedem let – me globoko vznemirja, ko nekateri zdaj trdijo, da NOB ni nastala iz ljubezni do domovine. Kot sedemletni otrok sem bil priča, ko so se ob svojem odhodu v partizane nekateri poslavljali od mojih staršev v Zagorju, kjer smo takrat stanovali. Bili so verni, vpričo mene pa se je od očeta poslovil tudi sin komunista in tega prizora ne bom nikdar pozabil – še vedno se ga živo spominjam. Zato tudi – kljub svojim težkim preizkušnjam – ne bom nikdar privolil v početje nekaterih, da za vse grehe in napake krivijo rdečo zvezdo. Grehi in napake so bili tako na strani rdeče zvezde kot tudi na strani križa, kjer so nekateri vzklikali: »V imenu Kristusovih ran naj pogine partizan!« Na obeh straneh so bili eni idealisti, drugi pa karieristi. Največje zlo je dvojna morala, ko nekaj govoriš, drugo pa delaš po načelu, da cilj posvečuje sredstva.

Nikdar tudi ne bom pozabil duhovnika Ivana Povha, ki je bil med vojno duhovnik v Zagorju in nas je pripravil za prejem prvega svetega obhajila, h kateremu smo šli le trije – midva z bratom in en otrok rudarja. Temu duhovniku sem tudi ministriral. Pozneje je odšel v partizane in tam ga je doletela mučeniška smrt. Napisan je na tabli na božjepotni cerkvi na Brezjah, na kateri so napisani duhovniki, ki so padli v NOB. Globoko v srcu nosim naročilo tega duhovnika in po njem sem se dosledno ravnal in zato tudi marsikaj pretrpel: »Bodite Bogu otroci, domovini sinovi, nikomur hlapci!« Hvaležen sem tudi usodi, da sem svoja otroška leta preživel v knapovskem

okolju, ki je oblikovalo moj značaj.

Ko je umrl naš predsednik Janez Drnovšek, ki je bil tudi Zagorjan, kot sem bil jaz, sem se šel vpisat v žalno knjigo in se tam srečal tudi s škofom Uranom. Neki Zagorjan mi je povedal, kako je pokojni Janez Drnovšek spoštoval moje starše in cenil tudi moje delo, ko sem delal kot vzgojitelj. Moja mati in oče sta pred vojno učila na meščanski šoli v Zagorju – oče je bil tudi ravnatelj te šole.

Globoko me vznemirja tudi novo pojavljanje evropskega nacizma, ko v Ukrajini korakajo z nacističnimi simboli označene skupine, ko se v Italiji povečuje fašizem ali ko na Hrvaškem vihrajo ustaške zastave.

Ob vsem tem se sprašujem, kako je mogoče, da Ukrajinec, ki je organiziral protest pred ruskim veleposlaništvom v Ljubljani proti obisku ruskega predsednika v Sloveniji, še vedno dela kot vzgojitelj v dijaškem domu na Viču v Ljubljani. V kaj in kako vzgaja naše otroke?! Na to naj odgovori ministrstvo za izobraževanje Republike Slovenije!

Metod Škerjanec, Ljubljana

Prispevek župana Velikih Lašč k novi zgodovini ...

Gospodu županu Velikih Lašč, Antonu Zakrajšku, se je, potem ko je svojevoljno izvedel spravo med mrtvimi in ignoriral žive v Karlovcih, »posrečil« še en velik dosežek: načrtno ignoriranje prispevka zaveznikov v drugi svetovni vojni, kamor seveda lahko prištevamo samo tiste, ki so se proti nacizmu in fašizmu tudi zares bojevali. In John Denvir se je – pa čeprav je bil doma v daljni in varni Novi Zelandiji – kot prostovoljec pridružil zavezniškim silam že leta 1941 in na žalost ga je kmalu v Grčiji zajel nemški okupator. Na vmesni postaji iz Grčije v Nemčijo je v drugem poskusu pobegnil s tovarišema iz mariborskega taborišča za vojne ujetnike in se po srečnem naključju pridružil slovenskim partizanom ter se bojeval najprej kot mitraljezec, nato pa še kot namestnik in na koncu kot komandant drugega bataljona Šercerjeve brigade. V boju z italijanskim okupatorjem v Krvavi Peči je bil 2. septembra leta 1943 težko ranjen, zato so ga prepeljali v bolnišnico v Italiji. Od tam se je vrnil v rodno Novo Zelandijo, kjer je leta 1972 umrl. Bil je nosilec partizanske spomenice 1941, po ukazu predsednika Tita pa je prejel čin partizanskega poročnika.

Društvo Zarja spominov Velike Lašče je nameravalo postaviti spominsko znamenje borcu zavezniških sil ob že obstoječem partizanskem znamenju na Domu veteranov v zahvalo za prispevek k zmagi nad fašizmom in nacizmom. Že aprila sem od občine želel pridobiti dovoljenje za postavitev, 15. julija pa je bila vložena tudi uradna vloga na občinski svet. Odgovor je po nekaj intervencijah prišel šele 19. avgusta letos z glavno ugotovitvijo, da k domu veteranov spadajo samo spomini na osamosvojitveno vojno in da »dokler bodo proti občini Velike Lašče v zvezi z različnimi znamenji druge svetovne vojne potekali sodni postopki, ne dovoljujemo postavljanja kakršnih koli plošč ali drugih simbolov na občinske stavbe. Anton Zakrajšek, župan«.

Župan je s svojim vplivom dosegel tudi to, da je občinski svet zavrnil mojo pobudo za razpravo o tej temi, tako da je vsak naslednji poskus obsojen na neuspeh.

Že 4. septembra smo imeli namen s spominsko slovesnostjo in koncertom partizanskih pesmi zaznamovati postavitev plošče, pa nam je nekdo (?) tri dni prej poslal policijo, ker na žalost dogodka nismo prijavili, kot to velevalo predpisi. Tako smo dogodek odpovedali, kljub temu pa se je na napovedani dan na prizorišču zbralo 45 obiskovalcev, ki smo jim pojasnili, zakaj dogodek odpade. Druženje ob pripravljenem pasulju se je nadaljevalo na mojem zasebnem prostoru, vsi udeleženci pa so si lahko ogledali »sporno« spominsko znamenje, ki je postavljeno na mojo hišo in bo tam tudi ostalo. Slovesno uradno odkritje spominskega znamenja bo junija 2017 skupaj z uradno prijavljeno prireditvijo.

Vaščanom Krvave Peči ostane samo še možnost, da s konkretnim in jasnim zahtevkom dosežejo, da si občina ne lasti objekta, ki so ga sami obnovili leta 1952 in nato do osamosvojitve tudi skrbeli zanj.

Verjetno smo edina država v Evropi, ki še dopušča rehabilitacijo sodelavcev nemških in italijanskih okupatorjev, zdaj pa je verjetno na vrsti še revizija zgodovine. Župan očitno pozablja, da mi vsi skupaj danes ne bi govorili slovensko v svoji državi, če ne bi bilo zavezniškega in partizanskega odpora! In on ne bi nikoli postal župan ene od slovenskih občin!

Srečo Knafelc, predsednik Društva Zarja spominov in občinski svetnik

Viktor Cvelbar-Stane

Spet je neizprosna narava posegla v naše vrste in vzela Stovariša in partizana, generalmajorja Viktorja Cvelbarja, po partizansko Staneta. Umrli je v 94. letu starosti. Stanetova življenjska pot je bila vse prej kot prijetna, toda bila je plodovita in uspešna – morda ne toliko zanj osebno ali za njegovo družino kot za slovenski narod.

Rodil se je v revni kmečki družini v majhni podgorjanski vasi Sela pri Šentjerneju. Otroško igro je moral zgodaj zamenjati za motiko in dnino. Ob prihodu italijanske okupacijske vojske v Podgorje je kot drugi napredno misleči mladenič začel zbirati orožje in drugo vojaško opremo, ki jo je odvrгла

bežeča kraljeva vojska. Zaradi izdaje so ga prijeli Nemci in ga odpeljali v celjski Stari pisker. Ker mu niso mogli dokazati nobene kaznive dejavnosti, so ga izpustili. Ko so nad Javorovico na Gorjancih prispeli prvi partizani Črtove čete 1. dolenjskega partizan-

skega bataljona, se jim je Stane aprila leta 1942 pridružil. Sredi maja je nastal Gorjanski bataljon, v katerem je bil Stane že puškomitraljezec. Sodeloval je boju s fašisti na Suhorju in preganjal zločinski četniški Štajerski bataljon, ki je moral po Podgorju. V avgustu so ustanovili na Gorjancih 3. udarni bataljon 1. slovenske udarne brigade Toneta Tomšiča. Stane je bil med prvimi prostovoljci. Nadaljeval je uspešno naloge puškomitraljezca, sočasno pa se je vedno prostovoljno javil za najtežje bojne naloge bombaša.

Zaradi osebnega poguma in iznajdljivosti v boju je kmalu postal vodnik, nato poveljnik čete in namestnik poveljnika bataljona. V boju na Planini nad Semičem je bil prvič ranjen. Tovariš Stane je sodeloval v vseh bitkah Tomšičeve brigade, med drugimi tudi pri zavzetju belogardistične postojanke na Ajdovcu, v veliki zmagi slovenskih in hrvaških partizanov pri Bukovici v Žumberku, v zmagi v Jelenovem žlebu ... Ob kapitulaciji Italije je vodil četo in precej pripomogel k uspešnemu razbitju belogardistov na Velikem Osolniku pri Rašici. Posebej se je izkazal kot sposoben in odločen poveljnik čete pri obrambi Cerknice pred nemško ofenzivo zadnje dni septembra 1943, zato je napredoval v namestnika poveljnika 3. bataljona. Ves čas je osebno sodeloval v bojih in posebej se je pogumno bojeval v prvih vrstah ob napadu na Kočevje decembra leta 1944.

S Tomšičevo brigado se je Viktor Cvelbar Stane udeležil tudi slavnega pohoda 14. divizije na Štajersko. Posebej se je izkazal v nočnem jurišu pri Doliču, ko so se štirje bataljoni prebili s Paškega Kozjaka na Pohorje. Po končani nemški ofenzivi na 14. divizijo je Stane zbiral zaostale partizane in ranjence po Graški gori in na varno na Pohorje spravil 28 ranjencev. Po preureditvi 14. divizije je za krajši čas postal operativni oficir Šercerjeve brigade, nato je sprejel poveljstvo nad svojim nekdanjim 3. bataljonom Tomšičeve brigade. V jurišu nad Mozirjem je bil Stane drugič ranjen. Nekaj dni zatem je bil imenovan za komandanta Šercerjeve brigade, toda na poti k šercerjevcm je bil znova težko ranjen. Po okrevanju je bil razporejen v štab 14. divizije kot član ožjega štaba. V aprilu je postal pooblaščenec štaba divizije za Šlandrovo in Zidanškovo brigado. Zadnje dni aprila pa je postal poveljnik Zidanškove brigade in z njo je sodeloval pri zajetju velike sovražnikove grupacije na Štajerskem. Tako je 30. aprila prisilil k predaji močno nemško posadko na Vran-

skem. Razorožil je veliko nemško kolono pri Radmirju, kjer je bilo zajetih več kot 2000 nemških vojakov in veliko tovornjakov. Dobil je ukaz, da gre z brigado takoj na Koroško. Da bi prispeli na to območje pred ustaši in četniki, je Stane brigado popeljal na zajetih tovornjakih skozi Celje v Maribor in nato v Velikovec, kjer so borci zasedli mostove na Dravi in preprečili preboj ustašev k Britancem. Na avstrijskem Koroškem se je bojna pot Šlandrove brigade končala 15. maja 1945 in tudi partizanska pot komandanta Cvelbarja.

Že jeseni leta 1945 so ga napolili na slovito poveljniško-štabno akademijo Frunze v tedanji Sovjetski zvezi. V Slovenijo se je vrnil poleti leta 1947. Službo je nadaljeval v Nikšiču, zatem je postal poveljnik polka v Kruševcu. Od tod pa je prišel v Slovenijo in postal načelnik štaba 14. proletarske divizije. Zatem je postal poveljnik elitne planinske brigade v Kranju. Leta 1973 pa je bil premeščen v poveljstvo 9. armade kot pomočnik poveljnika in tam je pridobil čin generalmajorja. Sočasno je opravljal tudi naloge tedanje 30. partizanske divizije na Vrhniki. Starešine so ga cenile zaradi njegovega umirjenega in preudarne poveljevanja. Spore in nejasnosti med podrejenimi je odpravljal predvsem z pogovorom, za vojake pa je skrbel kot za sinove. Bil je priljubljen poveljnik.

Viktorju Cvelbarju - Stanetu gre velika zahvala za prispevek k naši svobodi izpod jarma okupatorjev, za zmago nad njegovimi domačimi služabniki in za prispevek razvoju in krepitvi obrambnega sistema Slovenije v takratni skupni domovini Jugoslaviji ter za krepitev prijateljskih odnosov med slovenskim narodom in JLA kot tudi za pomoč pri graditvi različnih infrastrukturnih objektov na Primorskem, Notranjskem in Gorenjskem. Njegova osebna in poveljniška drža borca slavne 1. slovenske proletarske udarne brigade Tonea Tomšiča in načelnika štaba 14. divizije je zagotovo znatno pripomogla, da je celotna 14. divizija postala proletarska med štirimi Titovimi partizanskimi divizijami.

Milan Gorjanc

Ladislav Černoš

V devetdesetem letu se je po težki bolezni za vedno poslovil naš cenjeni član, tovariš Ladislav Černoš. Rodil se je 14. aprila 1926 v vasi Pečice pod zelenimi obronki kozjanskih gričev, ki se dvigajo v pobočja in gozdove Bohorja. V

družini je bilo poleg sestra sedem sinov, sedem fantov, ki so se odzvali klicu simbola boja za svobodo na Kozjanskem. Žarele so njegove modre oči ob zvokih pesmi »Bohor je vstal, Bohor žari, Bohor šumi, kliče ...«. Oče številne družine je bil zato od leta 1943 zaprt v taborišču Sterental pri Ptujju.

Ladislav, ki je bil najmlajši sin, je že poleti leta 1942 deloval kot kurir in s časom pridobil zaupanje svojih sokrajanov, leta 1943 je v okviru mladinske organizacije začel zbirati hrano in sanitetni material za partizanske enote, ki so delovale na območju Bohorja, Kozjanskega in Bizeljskega. Pri tem je sodeloval tako s starimi in preverjenimi komunisti kot tudi z nemškim orožnikom, ki je dostavljal orožje iz takratne žandarmerije s sedežem v župnišču. Takratni župnik Zidanšek je bil eden tistih predstavnikov Cerkve, ki so poslušali domoljubni glas srca, in je sodeloval s partizani v Pečicah. Tam je mladi kurir Lado pomagal zgraditi zaklonišče za ranjence,

nosil hrano vse do odhoda v partizane oktobra leta 1944, ko je vstopil v vrste Kozjanskega odreda na Planini. Dodeljen je bil 2. zaščitni četi 2. bataljona. Zima 1944 na Kozjanskem je bila huda, zaznamovana z nemško ofenzivo in požigom vasi, s streljanjem civilnega prebivalstva ... Vesel je pričakal pomlad in zadnje boje za osvoboditev domovine in mesec dni dolg pohod Kozjanskega odreda preko Medžimurja, Virovitice, kjer se je odred po preboju nemške fronte združil z ruskimi in bolgarskimi četami. Skupaj so pognali Nemce čez severna območja Hrvaške in Prekmurje vse do avstrijske meje, kjer je v Rogaševcih dočakal svobodo.

Začelo se je novo poglavje v življenju našega tovariša, čas dela in popotovanje za debelejšim kosom kruha zanj in za njegovo družino. Kot rokodelec obrtnik si je v zadnjem desetletju svojega življenja ustvaril nov dom v Četrtni skupnosti Ljubljana Šentvid. Poznali smo ga kot dovtipnega, veselega, hudomušnega in tudi kritičnega sogovornika. S ponosom je hranil prapor Združenja borcev in ob vstopu v njegov dom smo najprej opazili doprski kip partizana. Kot čuvaj stoji tam nad vhodom in zre v prihodnost tja čez čez poljane do gozdov, ki bodo večno šumeli nad grobovi padlih in umrlih ter opominjali žive, da svoboda ni podarjena.

Eva Košuljandić, KO ZB za vrednote NOB Ljubljana Šentvid

Julijana Poje

Na začetku februarja letos smo se na kočevskem pokopališču poslovili od naše dolgoletne članice KO ZB za vrednote NOB Kočevska Reka, od drage Julijane Poje, rojene Ožbolt. Rodila se je 13. maja 1927 v Novem Kotu. Bila je komaj 15-letna deklica, ko so družini leta 1942 Italijani požgali hišo.

Zaradi sodelovanja s partizani so Italijani celotno družino, med njimi tudi Julijano, ki je že delovala kot aktivistka, internirali v koncentracijsko taborišče na Rab in pozneje v Gonars. Tam je bila vse do kapitulacije Italije.

Po kapitulaciji se je skupaj z družino vrnila domov na Brigo pri Kočevski Reki, večji del poti so prepeščili. Tam pa se je Julijana spet vključila v aktivno in organizirano delo za NOB. Dejavnost je bila pri delu tiskarne in bolnice in pomagala je povsod, kjer je bilo treba. Leta 1943 je postala članica Skoja.

Po osvoboditvi se je vključila v obnovo porušene domovine na območju Kočevske Reke. Tu je spoznala tudi svojega bodočega moža, s katerim sta si v Štalcerjih ustvarila dom. V njem sta živela, vse dokler jima je služilo zdravje. V zadnjih mesecih pa Julijana ni več zmogla skrbeti zase in za moža, zato se je odločila za odhod v Dom starejših občanov, kjer je preživela zadnje mesece življenja. Za svoje pomembno in predano delo med NOB in po vojni je prejela tudi mnogo priznanj.

Šega Franc ml., KO ZB NOB Kočevska Reka

Slavko Bavčar - Slavc

Osmega avgusta smo se na pokopališču v njegovem rodnem kraju Selo v Vipavski dolini za vedno poslovili od dragega tovariša Slavka Bavčarja - Slavca. Bil je posebna osebnost,

poln dobrodušnosti, vedrine, notranje harmonije in neskončne delovne in življenjske energije. Če bi ga primerjali z mogočnim hrastom, bi lahko dejali takole: zlomila ga je nenadna bolezen in ne vetrovi silne vipavske burje. Ni ga preizkušala le vipavska burja, ves čas, dolg skoraj eno stoletje,

je stal kot mogočen hrast na čistini in se uspešno bojeval z življenjskimi izzivi.

Druga svetovna vojna je življenjske razmere na Primorskem še poslabšala in zaostрила. Italijanska fašistična vojska je primorske fante redno novačila in pošiljala na fronte. Zaradi bojazni, da ti mladi fantje ne bi odšli v partizane, so jih nameščali v posebne delovne bataljone, znane kot bataglioni specialni. Ker so potrebovali vse večje število novih vojakov, so objavili izredno vojaško mobilizacijo za kar tri letnike hkrati, in sicer za rojene leta 1924, 1925 in 1926. Med njimi je bil tudi Slavko, rojen 29. septembra 1925. Takoj je vedel, kaj mora storiti.

Zanj je bil odhod v partizane edina logična izbira in tudi možnost. Odločilen pa je bil tisti hladni dan 4. februarja 1943, ko je kot komaj sedemnajstletni mladenič, oblečen v debelejši pulover in obut v visoke zimske čevlje, odšel na Čaven in v Trnovski gozd ter postal partizan. Začelo se je obdobje neskončno dolgih 907 dni njegovega partizanstva. Postal je borec Južnoprimorskega odreda, ki se je kmalu preimenoval v V. udarno Gregorčičevo brigado. Na Dolenjskem je bil nato vključen v Gradnikovo brigado, z njo se je vrnil na Primorsko. V enotah IX. korpusa se je bojeval v številnih ofenzivah, ki so potekale na Trnovski planoti in v njenih gozdovih, vse do sklepnih bojev za osvoboditev Trsta.

Teh 907 dni je kot partizan čvrsto hodil po ozki poti, ki je ločevala življenje od smrti. Iz nje pa je izšel kot zmagovalec, borec zmagovite partizanske vojske.

Po koncu vojne pa je vse do upokojitve opravljal visoke vojaške naloge in druge pomembne funkcije. Bil je velik domoljub, izredno priljubljen med ljudmi, bil je človek dobrega in vedrega srca in je za vsakogar našel lepo besedo. Bil pa je tudi strog do sebe in drugih. V naših srcih bo ostal delček njega. Vedno ko se bomo zbrali, se bomo spomnili nanj. Naj bo Slavku lahka sveta slovenska in primorska zemlja in slava njegovemu spominu!

Ali kot je zapisal Kant: »Kdor živi v spominu drugih, ni mrtev, je samo oddaljen. Mrtev je tisti, ki ga pozabijo!«

Gorazd Humar, Božo Novak

SVOBODNA B E S E D A

Obvestilo avtorjem

Avtorje prispevkom naprošamo, da nam za rubriko *Dogodki* pošljete kratke zapise o dogodkih, dolžina do 2500 znakov skupaj s presledki ter dodate 1 do 2 fotografiji v osnovni velikosti in v jpg formatu. Tudi prispevki v rubriki *Imeli smo ljudi* in *Jubileji* naj ne presegajo 2500 znakov skupaj s presledki. Če bodo prispevki daljši, jih bomo krajšali v uredništvu. Sprejemamo le zapise v elektronski obliki, ki jih pošljite na naš e-naslov: svobodna.beseda@gmail.com do 15. v mesecu. Prispevkov in fotografij ne honoriramo. Za daljše zapise se dogovarjamo posebej.

Uredništvo

Obletnica osvoboditve taborišča Kampor na Rabu

Taboriščniki so sami razorožili svoje ječarje

V soboto, 10. septembra, je bila na spominskem pokopališču žrtev taborišča Kampor na otoku Rab tradicionalna slovesnost ob 73. obletnici osvoboditve koncentracijskega taborišča. Tu je v letih 1942 in 1943 trpelo, umiralo in vendar upalo 15.000 slovenskih in hrvaških rodoljubov s celotnega ozemlja Ljubljanske in Reške pokrajine, ki so ga okupirali Italijani. Med njimi je bilo tudi 1200 otrok.

// PIŠE: **Herman Janež** // FOTO: **Boris Nemeč**

Več kot 4500 internirancev je umrlo zaradi bolezni, lakote, vročine in mraza. V vseh italijanskih taboriščih je bilo med vojno najmanj 36.200 Slovenk in Slovencev.

Prireditev pod pokroviteljstvom mesta Rab in župana Nikole Grgurića, v skupni organizaciji mesta Rab in Taborišnega odbora (TO) Rab-Gonars pri koordinacijskem odboru žrtev vojnega nasilja ZZB NOB Slovenije, se je začela popoldne. Kulturni program sta izvedla povezovalc programa Miljenko Tariba in moški pevski zbor Svoboda iz Kočevja. Prevladovali so udeleženci iz Kočevja, občine Loški Potok in Ljubljane, med njimi so bili tudi trije preživeli interniranci. Približno dvesto udeležencem so spregovorili predstavniki sodelujočih delegacij: poleg župana mesta Rab Nikole Grgurića in predsednika

Polaganje vencev

Jože Prepeluh, nekdanji interniranec na Rabu in Herman Janež, ml.

TO Rab-Gonars Hermana Janeža ml. tudi slovenska veleposlanica v Zagrebu Smiljana Knez, Uroš Prikl, poslanec Državnega zbora, **Janez Alič**, predsednik Koordinacijskega odbora žrtev vojnega nasilja pri ZZB za vrednote NOB kot slavnostni govornik, Vladimir Prebilič, župan občine Kočevje, in predstavniki iz Republike Hrvaške Erik Fabijanić, predsednik skupščine Primorsko-go-

ranske županije, Darko Fanuko, član Predsedstva SABA RH, ter Vanja Seršić, predstavnik Udruge antifašista Raba. Zbranim je nekaj spominov podal tudi preživeli taboriščnik Jože Prepeluh.

Vsi govorniki so poudarjali, da se grozote vojne in taborišč ne smejo nikoli pozabiti in da je treba zgodovino prenašati na mlajše rodove, če želimo ta spomin ohraniti. Zavedati se moramo, da zlo ni izkoreninjeno, saj so se podobni dogodki ponovili v naši bližini tudi po letu 1990. Pozabiti ne smemo tudi, da so 11. septembra 1943 interniranci na Rabu sami osvobodili in razorožili 2200-člansko posadko. Ob osvoboditvi so ustanovili Rabsko brigado, vojaško formacijo, ki je štela 1770 borcev, njen poveljnik je bil Franc Potočnik, namestnik pa dr. Anton Vratuša. ●

90 let Franca Bere - Anteja

// PIŠE: **Mirko Munda**

Franc Bera je prejšnji mesec dopolnil častitljivih 90 let. Ljudje, ki ga poznajo in cenijo njegovo več kot 70-letno razdajanje družbi, imajo dolgoletnega predsednika Združenja borcev za vrednote NOB Slovenska Bistrica za »trdno pohorsko grčo, golobradega kurirja legendarnega partizanskega komandanta Franca Severja - Frante, nekdanjega priljubljenega predsednika občine, uspešnega direktorja več podjetij in nesojenega častnega občana rojstne Slovenske Bistrice«.

Priimek Bera ne zveni slovensko. Stari starši Franca Bere, potujoči opekarji, so prišli v naše kraje iz Furlanije in ta posej sta obvladala tudi njegov oče in on že kot fantič. Njegovo izostreno domoljubje so mu izoblikovali trdo fizično delo že od malih nog, članstvo v Sokolu in vajeništvo v domači tovarni Zugmajer in Gruber (zdaj Impol). Kot številni štajerski mladeniči je tudi on moral v nemško vojsko. Ko je pred odhodom na rusko fronto dobil dopust, je pobegnil domov in se v Slovenski Bistrici kot terenski ilegalec vključil v NOG. Po nekaj mesecih je odšel v partizane in tam srečal komisarja Šercerjeve brigade Franca Severja - Franto, čigar kurir je bil dan prej hudo ranjen. Na njegovo mesto je stopil Ante. Sever je bil po nekaj dneh imenovan za komandanta operativnega štaba Šlandrove in Zidanškove brigade in njegov kurir je ostal z njim.

Potem ko so opustili zamisel, da bi večina partizanskih enot

s Štajerskega odšla čez Savo na Dolenjsko, sta Šercerjeva in Zidanškova brigada dobili povelje, naj se prebijeta na Menino planino. Tam so med 12. in 15. marcem 1945 potekali hudi boji, partizanske enote pa so se zadnjo noč spretno izvile iz sovražnikovega obroča. Bera je ostal ob Severju tudi med končnimi boji na Poljani in na avstrijski strani Koroške maja 1945 ter med premestitvijo 14. divizije v Vojvodino. Ker je bil edini hranilec družine, se je jeseni 1945 lahko demobiliziral. S Franto sta ostala tesna prijatelja vse do današnjih dni.

Po vrnitvi domov je najprej končal učno dobo, naslednji »izobraževalni« postaji v njegovem življenju pa sta bili delovodska in višja ekonomska šola ter vodenje elektrodelavnice in elektro-energetskega sektorja v Impolu.

Junija leta 1956 je bil izvoljen za predsednika občine Slovenska Bistrica; na tej funkciji je ostal dva mandata. Njegovi naslednji osrednji nalogi sta bili obnova in graditev osnovnih šol in vrtcev v občini s samoprispevkom. Tudi to je uspešno izvedel, nato pa je leta do upokojitve preživel kot vodilni delavec v več podjetjih; v vseh se ga spominjajo kot sposobnega in odgovornega direktorja s toplim odnosom do sodelavcev. Dva mandata je bil republiški poslanec, aktivno je sodeloval tudi v vojni za Slovenijo.

Že od leta 1993 zelo uspešno vodi Združenje borcev za vrednote NOB Slovenska Bistrica, v katero so vključene krajevne organizacije občin Slovenska Bistrica, Makole, Oplotnica in Poljčane. Med njegovim predsedovanjem se je število članov skoraj podvojilo. Okrepljena in pomlajena borčevska organizacija uspešno ohranja vrednote NOB. Na spominske slovesnosti in proslave (Osankarica in Šarhov pohod) prihaja več tisoč udeležencev, kar potrjuje, da se je organizacija pod njegovim vodstvom (ob sodelovanju vseh veteranskih organizacij) kot civilna družba dvignila nad interese tistih političnih strank, ki pačijo pridobitve in vrednote NOB. Letos je za svoje delo prejel listino ZZB za vrednote NOB, kar je najvišje priznanje slovenske borčevske organizacije, v kateri je tudi član glavnega odbora.

90 let Stanka Smogavca

// PIŠE: **Štefka Žnidarič**

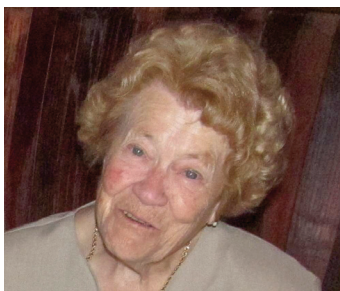
V vasi Koritno v občini Oplotnica živi Stanko Smogavc, borec v NOB, ki je 23. avgusta praznoval svoj 90. življenjski jubilej. Tega dne so ga obiskali številni prijatelji, sorodniki in znanci. Vseh je bil zelo vesel in jih je dobrovoljno sprejemal. Skoraj podajali so si kljuko stanovanja. Ob tej priložnosti so ga obiskali tudi predstavniki občinske organizacije Zveze borcev za vrednote NOB Oplotnica, mu čestitali ob življenjskem prazniku in z njim pokramljali.

Takole je sam strnil svojo pripoved: »Rodil sem se 23. avgusta 1926 v vasi Podgrad. Štirje otroci smo bili v družini, dva fanta in dve dekletki. Brat Anton in sestra Hedvika sta že pokojna, živiva le še midva s sestro Tilčko. V osnovno šolo sem hodil na Kebelej, doma smo imeli kmetijo. Pet let sem bil star, ko smo izgubili očeta, petnajst let pa, ko se je začela

vojna. V maju leta 1944 smo šli iz naše vasi v partizane štirje fantje: Nande Tič, Janez Fridrih, Alojz Fridrih. Naše zbirno mesto je bilo na Hudem vrhu nad Lukanjo. Ko se nas je zbralo približno 180, smo odšli na Dolenjsko. Naš cilj je bil Žužemberk. Tam so nas porazdelili v brigade. Jaz sem bil dodeljen 9. brigadi, pozneje sem se pridružil 10. brigadi v Ljubljani. Bil sem nosač težkega mitraljeza in streliva.

Prva bitka, ki sem jo doživel, je potekala v Žužemberku. Pred mano so se dogajale eksplozije bomb, granat, krogle so švigale. A kot da se me izogibajo, nobena me ni zadela! V okolici Žužemberka sem se bojeval vse do maja leta 1945. Svobodo sem dočakal na Dolenjskem. Zjutraj 9. maja smo dobili sporočilo, da je vojne konec, vso prejšnjo noč pa so potekale še težke bitke in bile so še številne žrtve. Po sporočilu o koncu vojne smo se odpravili peš v Ljubljano, iz Kočevja do Ljubljane smo potovali ves teden. V Ljubljani so nas ljudske množice sprejele z ovacijami. Bilo je veličastno, enkratno občutje. Bil sem ponosen.

Za svoje delovanje v NOB sem dobil priznanje za hrabrost in državno odlikovanje za hrabrost, ki ju skrbno hranim«. Kako živi Stanko Smogavc danes? Skromno, pravi. »Dobivam 400 evrov pokojnine, a ker sem navajen živeti skromno, sem zadovoljen. Zdravje mi še služi.« Stanko aktivno deluje v ZB Oplotnica. Pravi, da je srečen pradedek pravnukinji Juliji, in ko pride v Oplotnico, rad obiše sestro Tilčko, »da skupaj obujava spomine in se imava prijetno«.

90 let Danice Tomšič

// PIŠE: Danica Stele

Junija je častitljivih 90 let praznovala Danica Tomšič. Rodila se je 22. junija 1926 v Grahovem pri Cerknici kot najmlajša od enajstih otrok. Zdaj živi v Šentvidu pri Ljubljani. Vsa družina je sodelovala v NOB. Brata Franceta so leta 1944 ubili domobranci, brata Matijo pa esesovci leta 1945. Brat Janez je bil zaprt na Rabu, sestra Marija pa v Ravensbrücku in pozneje v Dachauu.

Slavljenka se je v NOB aktivno vključila leta 1942 na območju Cerknice. Po nalogu OF je prenašala propagandni material. Povezana je bila s člani rajonskega odbora, z borci Rakovške čete in Notranjskega odreda. Prvega decembra 1942 je bila sprejeta v Skoj. Za njeno delo je vedel tudi sovražnik, predvsem domobranci, aprila 1943 so jo aretirali in zaprli v Grahovem. Po zaslišanju in grožnjah so jo izpustili in delo je nadaljevala še z večjo vnemo. Sledila je vnovična aretacija junija 1943, zaprli so jo skupaj z mamo in očetom. Do kapitulacije Italije so bili zaprti v Logatcu. Potem se je

vrnila Grahovo in začela delati z mladimi pri organizaciji delovne akcije Vse za našo vojsko. Na opuščeni njivi so pridelovali zelenjavo in z njo oskrbovali bolnišnico Snežnik. Vključila se je tudi v zbiranje hrane in sanitetnega materiala. Domobranci so ji bili nenehno za petami. V 15 mesecih ni niti enkrat spala doma.

Septembra leta 1944 je odšla na pedagoški tečaj v Belo krajino. Po opravljenem tečaju jo je predsedstvo SNOS kot partizansko učiteljico poslalo na osnovno šolo Gornje Jezero, pozneje v Babno Polje in nazadnje v Banjaloko pri Kočevju, kjer je poučevala do oktobra leta 1945. Kot učiteljica je konec leta 1945 odšla v Istro. Učila je v Dvorih nad Izolo, Gradinu in Črničah. Pripravljala je razne tečaje za mladino, kulturne prireditve in zborovanja. Poučevanje jo je vodilo tudi v Goriška brda, Pivko in nazaj na rodno Notranjsko (Grahovo in Gornje Jezero) ter nazadnje na Osnovno šolo Vič v Ljubljani, kjer je ostala do upokojitve leta 1975. Nenehno se je dodatno izobraževala in kot učiteljica elementarka uspešno in kakovostno uvajala aktivne metode in oblike dela.

Danica Tomšič je članica ZZB za vrednote NOB Šentvid, kjer je aktivno delovala, dokler ji je zdravje to dopuščalo. Tudi zdaj je seznanjena s tekočim delom odbora in je pripravljena vedno poiskati kakšno rešitev ali predlog za še izboljšano delovanje. S svojim izrednim poslušom za sočloveka si je pridobila veliko zaupanje pri drugih članih odbora. Za svoje delo je dobila več priznanj, med drugim red dela s srebrnim in nato še z zlatim vencem in srebrno priznanje OF.

JESEN V THERMANI ZA SENIORJE in ČLANE DRUŠTEV

11. september –
23. december 2016

Hotel	2 noči/3 dni	3 noči/4 dni	5 noči/6 dni	7 noči/8 dni
Zdravilišče Laško****	155,00 €	216,00 €	340,00 €	450,00 €
25 % popust za vas	116,25 €	162,00 €	255,00 €	337,50 €
15 % Zlata cena	98,81 €	137,70 €	216,75 €	286,88 €
Thermana Park Laško****Superior	188,00 €	248,00 €	390,00 €	520,00 €
25 % popust za vas	141,00 €	186,00 €	292,50 €	390,00 €
15 % Zlata cena	119,85 €	158,10 €	248,63 €	331,50 €

V tem hotelu akcijska ponudba ne velja v času jesenskih počitnic 28. 10.–6. 11. 2016.

Cene veljajo na osebo v dvoposteljni sobi standard. Turistična taksa ni vključena v ceno in znaša 1,27 €/dan/osebo. Zlata cena velja v primeru veljavnosti članstva Zlate kartice Thermana cluba (možnost včlanitve in podaljšanja članstva na recepciji ob prihodu). Letna članarina 40 EUR.

Čreta:

ZZB za vrednote NOB Žalec in Mozirje ter veteranske in domoljubne organizacije občine Žalec vabijo na spominsko slovesnost v spomin na prvo frontalno bitko slovenskih partizanov z okupatorjevo vojsko na Štajerskem oktobra leta 1941. Prireditev bo na Čreti nad Vranskim v **soboto, 1. oktobra, ob 11. uri**. Slavnostni govornik bo dr. Tone Kregar, direktor Muzeja novejšje zgodovine Celje.

Dobrníč:

Društvo Dobrníč, Občina Trebnje in ZZB za vrednote NOB Trebnje vabijo na spominsko prireditev ob 73. obletnici 1. kongresa Slovenske protifašistične ženske zveze, ki bo pri gasilskem domu v Dobrníču v **nedeljo, 9. oktobra, ob 12. uri**. Slavnostna govornica bo Aleksandra Kornhauser Frazer. Kulturno-turistično društvo Dobrníč ob tem organizira pohod po kraku Evropske pešpoti E7, imenovanem *Pot Mare Rupene*. Pohod iz Dolenjskih Toplic (22 km) se bo začel **ob 6. uri** s startom pred Zdraviliškim domom; iz Žužemberka (12 km) pa **ob 7.30** s trga pri gradu (iz Dobrníča bo prevoz 30 minut prej). Pohod se bo končal v Dobrníču okoli poldneva, pohodniki se bodo udeležili osrednje slovesnosti.

Iz Ljubljane in Kopra bo organiziran avtobusni prevoz. Odhodi avtobusov bodo: iz Ljubljane izpred dvorane Tivoli ob 9. uri (telefon: 01/432-52-41); iz Kopra ob 8. uri (telefon: 05/652-71-10, 031/718-773).

Ljubljana:

Ljubljanska četrtna skupnost Center in Združenje borcev za vrednote NOB Ljubljana Center pripravljata ob dnevu Četrtna skupnosti Center spominsko slovesnost ob spomeniku 24 talcev pri Poljanski gimnaziji v Ljubljani. Slovesnost bo v **četrtek, 13. oktobra, ob 16.30**.

Žužemberk:

Občina Žužemberk, ZB za vrednote NOB Slovenije, Odbor VII. korpusa, ZB Novo mesto in Krajevni odbor ZB Žužemberk vabijo na žalno slovesnost, ki bo v soboto, **22. oktobra, ob 11. uri**, pri spomeniku in grobnici padlih borcev NOV in aktivistov OF na Cviblju v Žužemberku s častno enoto Slovenske vojske. Zbrane bo nagovoril Franc Škufca, župan občine Žužemberk. Vence bodo položile delegacije vlade, Generalštaba Slovenske vojske, ZZB za vrednote NOB Slovenije, Odbor VII. korpusa in tujih diplomatskih predstavništva, katerih borci so padli v Suhi krajini, ter borčevske in druge delegacije.

Avtobus iz Ljubljane bo odpeljal ob 9.15 izpred dvorane Tivoli, prijave na telefon 01/43-25-241.

Ljubljana:

Zveza združenj borcev za vrednote NOB Ljubljana vabi na spominsko slovesnost, posvečeno žrtvam vojnega nasilja v času druge svetovne vojne z območja Barja in njegovega obrobja. Slovesnost s kulturnim programom in polaganjem vencev bo v Kozlarjevi gošči na Barju v **četrtek, 20. oktobra, ob 16. uri**. Dostop do spomenika je z lžanske ceste in je dobro označen.

Ricmanje/Italija:

Ob 70. obletnici postavitve spomenika padlim v NOB v Ricmanjah v občini Dolina pri Trstu organizatorji: občina Dolina pri Trstu, VZPI - ANPI, sekcija Ricmanje - Log, in Kulturno društvo Slavec Ricmanje - Log vabijo na več prireditev.

V **ponedeljek, 17. oktobra, ob 19. uri** bo v Galeriji Babna hiša zgodovinar Borut Klabjan predstavil brošuro *70 let spomenika padlim v NOB* avtorja Borisa Kureta. V **nedeljo, 23. oktobra, ob 17. uri** bo v Kulturnem domu v Ricmanjah Večer partizanskih pesmi. Gostja večera bo borka, partizanska učiteljica, pesnica in pisateljica Valerija Skrinjar Trzv. V **nedeljo, 6. novembra, ob 15. uri** slovesnost pri spomeniku na vaškem pokopališču s polaganjem vencev, ob 16. uri pa bo v Kulturnem domu osrednja slovesnost, na kateri bo slavnostni govornik dr. Jože Pirjevec, sodelovali pa bodo Godba na pihala Ricmanje in učenci COŠ I. T. Zamejskega Ricmanje.

Postojna:

Odbor Avnoj Slovenija vabi na tridnevni izlet **od 25. do 27. novembra**, ki bo povezan z obiskom spominske slovesnosti ob obletnici 2. zasedanja Avnoja v Jajcu. Slovesnost bo v **soboto, 26. novembra**. Na pot bomo krenili v petek, 25. novembra. Prvi dan bo organiziran obisk Banjaluke z okolico in slovenske vasi Slatina. Ogleдали si bomo tudi kulturno-zgodovinske spomenike in mestno tržnico. Drugi dan se bomo udeležili proslave v Jajcu. Po proslavi bo sledil obisk nekaterih drugih zgodovinskih mest v BiH. Prijave na telefon: 041/551-153 in e-mail: avnoj.slovenija@gmail.com.

Novosti Založbe Sophia

o taboriščni opereti iz Ravensbrücka

Germaine Tillion: Ferkibarica v peklu: opereta iz Ravensbrücka

Prevod Jasmina Žgank, spremni besedi Claire Andrieu, Tzvetan Todorov
110 str., 18 €

Verjetno najbolj specifična in kompleksna knjiga iz opusa francoske antropologinje in Borke z veliko začetnico – Germaine Tillion (1907–2008). Skrivni

dnevniški zapisi iz koncentracijskega taborišča Ravensbrück, nastali sredi hudega nasilja jeseni in pozimi 1944/45, ko je bilo taborišče spremenjeno v uničevalno, in ki so iz dokumentarnega pričevanja prerasli v unikaten način odpora in preživetja duha, s katerim so taboriščnice z nenavadno ironično distanco presegle redukcijo sebe na kategorijo razpoložljivosti (verfügbar). Najbolj specifično in kompleksno delo ne le zaradi zvrsti – operete, ampak tudi, ker je opisana izkušnja zaznamovala celotno avtoričino delo in življenje. Pred vojno je proučevala zlasti Berbere v Alžiriji, ob okupaciji Francije se je pridružila odporiški gibanju, v Ravensbrück je bila deportirana leta 1942, po izdajstvu, kot politična zapornica skupaj z mamo, ki zadnjih selekcij ni preživela.

Več o knjigah in reviji: www.zalozba-sophia.si, www.revija-borec.si

NAROČILA: uredništvu Svobodne besede ali Založbe Sophia (obe na Einspielerjevi ulici 6, 1000 Ljubljana, 01/434 49 35, narocila@zalozba-sophia.si)

UGODNOSTI: možnost obročnega plačila; naročniki revije Borec 30% popust na redne cene.

Založba Sophia je od leta 2013 izdajateljica revije BOREC – postanite naročniki in podprite njeno delovanje! Posebna ugodnost za novo naročnike: brezplačni pretekli letniki in poljubno knjižno darilo iz programa založbe v vrednosti 15 €.

O partizanskih sanitetnih postajah v Posočju med NOB**Vojna, a tudi čas človečnosti**

»Po oceni dr. Pavla Lunačka se je v Sloveniji med NOB zdravilo v zaslinih bolnišnicah, narejenih iz šotorskih ponjav, v votlinah pod previsnimi stenami, jamah, hišah, največ pa v lesenih barakah s pogradi, približno 22.000 partizanov in drugih prebivalcev.« Tako začenjata avtorja Jelka Peterka in Rok Uršič prvo poglavje knjige Čas človečnosti, s podnaslovom Partizanske sanitetne postaje med narodnoosvobodilnim bojem v Posočju. Knjigo je izdalo ZZB za vrednote NOB Bovec, Kobarid, Tolmin.

// PIŠE: J. H.

Kot sta zapisala avtorja, knjiga združuje vse znane podatke o partizanskih sanitetnih postajah v Posočju. Pri tem sta izhajala iz objavljenega partizanskega vojnega in povojnega tiska, iz osebnih arhivov, iz pričevanj še živih udeležencev ali njihovih potomcev ter iz gradiva v arhivih muzejev v Tolminu, Novi Gorici in Ljubljani, iz seznama bolnikov in ranjencev slovenske vojaške partizanske bolnice Svoboda in sanitetnih postaj, pa tudi iz seznamov partizanskih odredov in brigad, ki so se med NOB bojevali v Posočju, in celo iz domobranskega tiska. Iz predgovora pa izvemo, da je bila beseda Franca Črnučja - Zorka, partizanskega majorja, ki je opravljal vodstvene funkcije v nekaterih enotah na Primorskem in je umrl leta 2013, pravzaprav odločilna za nastanek tega dela.

V uvodu h knjigi piše, da je med drugo svetovno vojno po Sloveniji delovalo več kot 240 bolnišničnih enot s približno 5000 ležišči, v njih pa je delovalo 244 zdravnikov, zdravnic in zobozdravnikov od 757, kolikor jih je bilo na začetku vojne na območju današnje Slovenije. V teh enotah je delovalo 38 medicinskih sester od približno 60, čez 3.000 priučeni bolničark in bolničarjev ter 260 študentov in študentk medicine od 350, kolikor jih je bilo vpisanih na začetku vojne na medicinsko fakulteto v Ljubljani. Med vojno je padlo 54 študentov in študentk ter 45 zdravnikov in zdravnic, osem medicinskih sester in tehnikov ter 283 bolničarjev in bolničark. »Ni znano, da bi tolikšen delež zdravstvenih delavcev kjer koli sodeloval v odporu proti okupatorju,« pišeta avtorja.

V knjigi so predstavljene naslednje sanitetne postaje: št. 4 na Šentviški pla-

noti, št. 5 v Kneški grapi, št. 6 pod Čadrgom, št. 7 pod Krnom, št. 8. na pobočju Matajurja, št. 9 Pod skalco pri Doblarju, št. 10 na pobočju Kanina, C 401 nad Breginjem, sanitetna postaja pri Robidišču in na Miji, sanitetna postaja Vršiček v dolini Tolminke in sanitetna postaja Briško-beneškega odreda v Volčanskih Rutih. Največ prostora pa je namenjenega slovenski vojaški partizanski bolnišnici Svoboda, ki je pod različnimi imeni delovala kar na 16 lokacijah med Kostanjevico pri Ligu in Volčanskimi Ruti. Od septembra 1943 do konca vojne je skupaj s svojim okrevališčem Jakopič v Brdih v največji tajnosti negovala več kot 200 pacientov.

Knjigi so dodani poimenski seznam pacientov bolnišnic in imensko kazalo ter bogat slikovni arhiv. ●

Jelka Peterka, Rok Uršič

Čas človečnosti

Partizanske sanitetne postaje med narodnoosvobodilnim bojem v Posočju

Naročam revijo SVOBODNA BESEDA

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov:
ZZB za vrednote NOB Slovenije
Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana

Ime in priimek:

Kraj, ulica, poštna številka:

Telefonska številka:

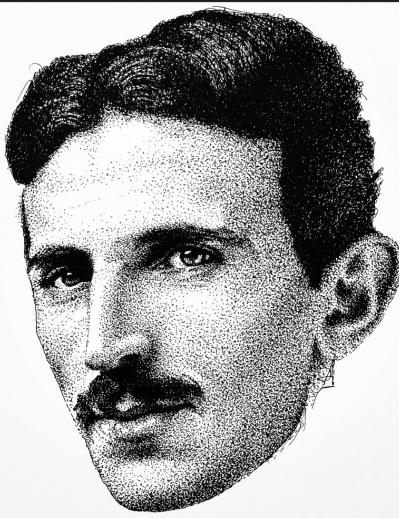
Naročnino bom plačeval(a): (odgovor označite)

četrletno 9 €,

letno
36 €.

Podpis:

NAROČILNICA

	SVOBODNA BESEDA	ZAČETEK GESLA	OZADJE	KONEC GESLA	DVIGANJE IN SPUSČANJE TELES V LEŽNI OPORI	SRAMOVA-NJE (ZASTAR.)	NAJNIŽJI ROB STREHE	LINO LEGIŠA	MERSKA KOLIČINA	KOPRSKO AVTOMO-BILSKO PODJETJE	PRIPADNIK AKANOV V AFRIKI
	TEMNI DEL DNEVA				SLOVEN. GRAFIK JUSTIN						
	DEŠČICA ZA IZLETANJE IZ PANJA										
	GLINA NAJBOLJŠE VRSTE							STARA MATI			
	ODVAJAJNE						ZELO MOČNE PADAVINE S HUDIM VETROM	GLAS, ZVOK BIT, BISTVO			
	AMERIŠKI IGRALEC MARVIN OSAMELEC, HUM					JUNAK ENEIDE, ENEJ ILOVICA					SVOBODNA BESEDA
JEDILNI KOT S POHIŠTOM V KMEČKEM SLOGU	RASKAVA POVRŠINA	METRIČNI POUĐAREK	NAKLJUČEN IZBOR, ŽREBANJE	NEKD. FIN. DIRKAC (MIKA) SLABO ŽGANJE					DELAVCI, USPOSOBLJENI ZA STROKO	NASPROTJE TRDNOSTI, NESTABILNOST	ZMIKAVT
KRIŽIŠČE VAŠKIH POTI						PLJUSKANJE					
TEHNIKA IZDELAVE TEKSTILA Z VOZLI						NEM.-NIZ. REKA, RUR AFRISKO DRAŽILNO NASLADILO		JAP. NABIR BISEROV ČESKO MESTO V MORAVSKI			
ESTETIK					SMUČI		NEMŠKA PISATELJICA SEIDEL	SOL JODOVE KISLINE			
ČAPEK KAREL		BRANE OBLAK FRANC. IGRALEC (ALAIN)			ITALIJANI (SLAB.) JUPITROV SATELIT (NI: KLARA)			LITERARNA RAZPRAVA			VZHODNI DEL LJUBLJANE
BANJA			AMERIŠKI IGRALEC (BUSTER) VEČANJE					SLOVENSKA ŠAHISTKA GROSAR ANTON KARINGER	OSTREŠNA GREDA		
VRSTA IVERKE					MIHA ANDREAS	GLAVNO MESTO SENEGALA ANA V DALMACIJI				NOBELIJ ZAHODNO-EVROPSKI VELETOK	
KILOGRAM				GLAVNO MESTO JORDANIJE TONE ROŽIČ			GR. BAJE-SLOVNI LETALEC SILVA TRDINA				
ONSTRANSTVO								NOVICA			
SVETI MAGIČNI SPISI TANTRIZMA					ESTONCI				JUGOSLOVANSKI PREMIER MARKOVIČ		

Rešitve križanke pošljite do 14. oktobra 2016

Trem izžrebanim reševalcem bomo podarili knjigo.

**SVOBODNA
BESEDA**

Izžrebaní reševalci križanke iz
10. številke revije Svobodna beseda 2016:

1. Ivan Zadnik, Nova cesta 12, 6215 Divača
2. Ana Bogataj, Na Kresu 12, 4228 Železniki
3. Zdenka Terlav, Pod Parkom 13, 3320 Velenje

Rešitve križanke:

ODPRODAJA, MIRO CERAR, LEVČEK, GO, ATO, TACEN, DIB, NIN, VETERANI KORAKAJO, ANOMALON, ROKA, ČČ, ZA MIR, MANETO, LEE, IK, LOKE, OCVRTEK, COF, GANKE, ADUT, ANE, DIA, JAROST, ONODI, SPALNA, EO, VŽIGALO, OBET, ANK, ECKENER, MERKOVCA, KISLICA, PL, ALTAJ.

Geslo: Veterani korakajo za mir

Geslo križanke napišite na dopisnico in jo pošljite na naslov:
ZZB NOB Slovenije, Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana, s pripisom
»nagrada križanka«, do 14. oktobra 2016.

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

Geslo 10. številke SB: _____